

**SOCIAL WELFARE NEEDS OF THE ELDERLY AT SAKAE SUB-DISTRICT
MUNICIPALITY IN SATUEK DISTRICT, BURIRAM PROVINCE**

Jeerakorn Thunnok

**An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration Program in Public Administration**

December 2014

Copyright of Buriram Rajabhat University

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระได้พิจารณาการค้นคว้าอิสระของ
นางจิรากร อุณหอก เรียบร้อยแล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ

(ดร. ธัญญรัตน์ คะเนวัน)

ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ประชัน คะเนวัน)

ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

.....กรรมการ

(ดร. วิชานู จุฬหริก)

.....กรรมการ

(ดร. ชูเกียรติ จารัตน์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์อนุมัติให้รับการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(
วันที่.....เดือน..... 24 S.ศ. 2557พ.ศ.....

ชื่อเรื่อง	ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์		
ผู้วิจัย	จิรากร ภูนนอก		
ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	ดร.ธัญรัตน์ ตะเนวัน	ที่ปรึกษาหลัก	
	รองศาสตราจารย์ประจักษ์ ตะเนวัน	ที่ปรึกษาร่วม	
ปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
สถานศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	ปีที่พิมพ์	2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 4 ด้านคือ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านที่พักอาศัย ด้านรายได้ และด้านนันทนาการ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุ ที่ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 269 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปตามหมู่บ้านต่างๆ ตามสัดส่วน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมี 3 ลักษณะ คือ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า และแบบปลายเปิด ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.7819 สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1. ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า จะได้ดังนี้ ด้านที่พักอาศัย ด้านสุขภาพ และการรักษาพยาบาล ด้านนันทนาการ ด้านรายได้ ตามลำดับ
2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ผู้สูงอายุต้องการเบี้ยยังชีพเพิ่ม รองลงมา คือ ผู้สูงอายุต้องการให้มีกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และต้องการให้เทศบาลพาผู้สูงอายุไปทัศนศึกษารวมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ตามความเหมาะสม ตามลำดับ

TITLE Social Welfare Needs of the Elderly at Sakae Sub-district
Municipality in Satuek District, Buriram Province

AUTHOR Jeerakorn Thunnok

INDEPENDENT STUDY ADVISORS

	Dr.Thanyarat Kanawan		Major Advisor
	Associate Professor Prajan Kanawan		Co- advisor
DEGREE	Master of Public Administration	MAJOR	Public Administration
SCHOOL	Buriram Rajabhat University	YEAR	2014

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the social welfare needs of the elderly at Sakae Sub-district Municipality in Satuek District, Buriram Province in four aspects i.e. health and medical care, accommodation, income and recreation. The samples 269 and elderly, selected through the table of Krejcie and Morgan. simple random sampling technique. The study tool was a questionnaire with three parts i.e. checklist, five-rating scale and open-ended questions. This instrument had the reliability of 0.7819. The basic statistics utilized in this study were percentage, mean and standard deviation. The study results revealed that:

1. The social welfare needs of the elderly at Sakae Sub-district Municipality in Satuek District, Buriram Province both in overall and each aspect were at a high level. The accommodation was ranked first, followed by health and medical care, recreation, and income respectively.
2. The additional opinions and suggestion which were highly recommended were that the elderly needed more the sub sislence allo wance, followed by the elderly needed the deceased elderly fund, and the recreation trips for the elderly should be organized by the municipality.

ประกาศคุณูปการ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงโดยได้รับความอนุเคราะห์ จากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร.ธัญญรัตน์ คะเนวัน ที่ปรึกษาหลักและ รองศาสตราจารย์ประชัน คะเนวัน และ ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จ เรียบร้อย และขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้เอื้ออำนวยและประสานงานในการจัดทำ การค้นคว้าอิสระเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ กุลทานันท์ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์น้อย สุปิงกลัด ข้าราชการบำนาญ อดีตรองนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ นายจตุพร จารุสิทธิกุล นายกเทศมนตรีตำบลสะแก ตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้กรุณาเป็น ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือสำหรับใช้ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณนายจตุพร จารุสิทธิกุล นายกเทศบาลตำบลสะแก ที่ให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวกและประสานงานในการแจกแบบสอบถาม และขอขอบคุณผู้นำชุมชนที่เป็น กลุ่มตัวอย่างทุก ๆ ท่านที่ได้เสียสละเวลาตอบแบบสอบถามงานวิจัยและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ บิดา - มารดา - สามี รวมทั้งบุตร ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยด้วยตลอดมา

ประโยชน์และคุณค่าอันพึงเกิดขึ้นจากการทำการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็น เครื่องบูชาพระคุณ บิดา มารดา บุรพาจารย์ คณาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่อบรมสั่งสอนให้ เกิดสติปัญญา ความรู้และวิชาการ ตลอดจนชี้นำคุณธรรมในการดำเนินชีวิตแก่ผู้วิจัย

จิรากร ดูนนอก

สารบัญ

	หน้า
หน้าอำนวยการ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
ประกาศคุณูปการ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพประกอบ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ.....	19
แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ.....	40
แนวคิดเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม.....	50
แนวคิดเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ.....	56
แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น.....	61
บริบทของเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์.....	85
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	91

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย..... 97
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 97
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล..... 98
	การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 100
	การวิเคราะห์ข้อมูล..... 100
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล..... 101
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 102
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล..... 102
	การวิเคราะห์ข้อมูล..... 102
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 103
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 112
	ความมุ่งหมายของการวิจัย..... 112
	วิธีดำเนินการวิจัย..... 112
	สรุปผลการวิจัย..... 113
	อภิปรายผล..... 114
	ข้อเสนอแนะ..... 116
	ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้..... 116
	ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป..... 117
บรรณานุกรม 118
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย..... 127
ภาคผนวก ข	หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย..... 131

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก	หน้า
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม.....	133
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	135
ภาคผนวก จ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	142
ประวัติย่อของผู้วิจัย	144

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1 จำนวนหมู่บ้านและประชากรตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์.....	86
3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำแนกตามหมู่บ้าน.....	97
4.1 จำนวนและค่าร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	103
4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้าน.....	105
4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล โดยภาพรวมและรายข้อ.....	106
4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านที่พักอาศัย โดยภาพรวมและรายข้อ.....	108
4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านรายได้ โดยภาพรวมและรายข้อ.....	109
4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านนันทนาการ โดยภาพรวมและรายข้อ.....	110
4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านนันทนาการ โดยภาพรวมและรายข้อ.....	111

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

- 2.1 แสดงลำดับความต้องการของมนุษย์ ตามแนวความคิดของมาส โดว์..... 10

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้สูงอายุทั้งหลาย เป็นผู้ผ่านร้อน ผ่านหนาว มีประสบการณ์ชีวิตอย่างยาวนาน ท่านได้สะสมความรู้ทั้งด้านอาชีพ ประเพณี วัฒนธรรม ที่สามารถถ่ายทอดไปสู่อนุชนรุ่นหลัง ให้สังคมยังคงความเป็นปึกแผ่น รู้รักสามัคคีกันเป็นอย่างดีเสมอมา ครั้นสังคมเปลี่ยนไปครอบครัวขยาย กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว ลูกหลานขาดความสนใจ ปู่ย่า ตายาย บางรายถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ผู้ที่เคยมีความดีงามต่อครอบครัวและสังคมไว้คุณค่าลงตามลำดับ ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุให้มากขึ้น เพื่อท่านเหล่านั้นจะได้อยู่อาศัยอย่างสมศักดิ์ศรี มีชีวิตที่สะดวกสบาย ปลอดภัยพอสมควร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภาระหน้าที่ด้านสวัสดิการ เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน รวมทั้งป้องกันและ แก้ไขปัญหาและการนำสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่จำเป็นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ไม่เฉพาะด้วยเป็นภารกิจในหน้าที่ตามกฎหมายเท่านั้น แต่เป็นภารกิจที่ความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้อยู่ในบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่พึงต่อญาติพี่น้อง และคนในชุมชน

เทศบาลเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับ โดยทั่วไปแล้วว่าการเมืองการปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นรากฐานที่สำคัญในการปกครองประเทศ เป็นการพัฒนาจากด้านบนลงล่างหรือจากส่วนกลางสั่งการมาสู่ท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนผู้ปฏิบัติ เพราะฉะนั้นทำให้การพัฒนาไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงอันส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน การพัฒนาที่แท้จริงควรเริ่มจากระดับล่าง หรือมาจากความต้องการของประชาชนโดยตรง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดมีเขตพื้นที่รับผิดชอบที่แน่นอน ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยมีตัวแทนจากประชาชนในชุมชนเข้ามาร่วมบริหารจัดการ ทำให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนเป็นอย่างดี ปัญหาความต้องการในด้านต่างๆ จะได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็ว ถูกต้องตามความต้องการของประชาชนในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับถ่ายโอนภารกิจให้รับผิดชอบหลายด้าน รวมทั้งนโยบายด้านสวัสดิการสังคม เช่น ด้านสวัสดิการต่างๆของผู้สูงอายุ คนพิการ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น (อุซุกร เหมือนเดช.

ในการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันของเทศบาลตำบลสะแก มักมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน คือการช่วยเหลือสงเคราะห์เบี้ยยังชีพไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ไม่สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ ในปัจจุบันของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุบางกลุ่มอาจไม่มีความต้องการในด้านที่เทศบาลตำบลจัดให้ จึงไม่ตอบสนอง สิ่งที่เทศบาลจัดให้บางเรื่องอาจไม่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ ปัจจุบันผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี ผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่ถูกทอดทิ้ง ขาดการดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาการขาดความอบอุ่นในครอบครัว การทอดทิ้งผู้สูงอายุให้อยู่ตามลำพัง และไม่มีโอกาสที่จะร่วมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันในยามว่าง ในขณะที่บางหน่วยงานประสบกับปัญหาด้านบุคลากร และงบประมาณ ทำให้ไม่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง อีกอย่างผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก มักจะมีปัญหาด้านสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยต่างๆ เบียดเบียน ทั้งโรคทางร่างกายและทางสมอง ผู้มีอายุเกิน 65 ปี มักมีการเปลี่ยนแปลงทางสมองคือ โรคสมองเสื่อม โรคหลงลืม โรคซึมเศร้า ในเขตเทศบาลตำบลสะแกผู้สูงอายุที่มีฐานะไม่ดี ไม่มีลูกหลานดูแลเลี้ยงดู ไม่มีรายได้เพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพ บางคนไม่มีที่อยู่อาศัย ทำให้ได้รับความลำบากอีกอย่างผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแกไม่ค่อยมีโอกาสได้รับความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับวัยและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและเพื่อให้เข้ากันได้กับเยาวชนรุ่นใหม่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะไม่ได้รับการยกย่องจากสังคมเหมือนเดิม โดยเฉพาะผู้ที่เคยเป็นข้าราชการตำแหน่งสูงผู้สูงอายุส่วนมากไม่ได้รับความดูแลเอาใจใส่และความอบอุ่นจากลูกหลานอย่างเพียงพอผู้สูงอายุส่วนมากจะว่าเหว อ่างว่าง เพราะลูกหลาน ญาติพี่น้องทอดทิ้งไปทำงานในเขตเมืองทิ้งพ่อแม่ให้เฝ้าบ้าน ทำให้ผู้สูงอายุอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่ได้รับการดูแล และได้รับความอบอุ่นดังเช่นอดีตที่ผ่านมา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งในฐานะเป็นพนักงานเทศบาลตำบลสะแก จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อทราบถึงปัญหา ความต้องการ และทราบถึงแนวทางการแก้ไขและปรับปรุง การรู้จักใช้ทรัพยากรได้ครบถ้วน และเป็นประโยชน์ รู้จักเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ รู้จักแสวงหาวิธีการที่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้ามามีบทบาท หรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมหรืองานสวัสดิการในชุมชนต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุเพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนได้อย่างมีความสุข ทำให้ท้องถิ่นเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อนำผลวิจัยจากการศึกษาค้นคว้าทราบถึงสภาพปัญหาจึงได้เสนอต่อผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบเพื่อนำไปกำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อพัฒนา ปรับปรุงส่วนที่บกพร่องในการจัดสวัสดิการให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
2. เป็นสารสนเทศเพื่อนำไปเป็นแนวทาง ปรับปรุงพัฒนาการให้บริการและส่งเสริมด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ และเทศบาลอื่น ๆ ทั่วประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการด้านการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ตามแนวความคิดของโกวิทย์ พวงงาม (2552 : 441 - 445) จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านรายได้ ด้านที่พักอาศัย และด้านนันทนาการ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 894 คน ในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 13 ชุมชน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan ; อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์, 2555 : 148) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 269 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปตามหมู่บ้านต่างๆ ตามสัดส่วน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก

3. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้เข้าใจความหมายศัพท์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงให้นิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1. ความต้องการ หมายถึง ความประสงค์ของมนุษย์ ความประสงค์ของผู้สูงอายุที่ต้องการให้มีระบบการจัดการสวัสดิการสังคมจากรัฐ เอกชน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคม สร้างความมั่นคงให้กับผู้สูงอายุในระยะยาว ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขทั้งกาย จิตใจ

2. สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับการป้องกันกาแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง และเป็นธรรมซึ่งต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

3. ความต้องการด้านสวัสดิการสังคม หมายถึง ความประสงค์ของผู้สูงอายุที่ต้องการให้มีระบบการจัดบริการสังคมทั้งจากภาครัฐและเอกชน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวที่ต้องตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล หมายถึง ความต้องการได้รับบริการเกี่ยวกับความรู้ด้านสุขภาพ แนะนำการดูแลสุขภาพที่ถูกต้อง การจัดการบริการการแพทย์ทางเลือก ให้บริการตรวจสุขภาพประจำปี การอำนวยความสะดวกในโรงพยาบาล บริการรถรับ – ส่งผู้สูงอายุ บริการด้านกายภาพบำบัด

3.2 ด้านที่พักอาศัย หมายถึง ความต้องการได้รับบริการเกี่ยวกับการสงเคราะห์ด้านที่พักอาศัยตามสมควรแก่ศักยภาพ เพื่อช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้สูงอายุ มีความปลอดภัยในชีวิต มีความมั่นคง รวมถึงการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ไม่มีความแออัดคับแคบ

3.3 ด้านรายได้ หมายถึง ความต้องการได้รับบริการเกี่ยวกับการสงเคราะห์ทางสังคมให้ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนให้มีงานทำมีรายได้เพียงพอในการยังชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต การอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยเมื่ออยู่ในสถานที่ต่างๆ

3.4 ด้านนันทนาการ หมายถึง ความต้องการ ใ้รับบริการเกี่ยวกับการสงเคราะห์แก่ ผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมนันทนาการในวันสำคัญต่างๆ การตั้งชมรมผู้สูงอายุ การส่งเสริม การแสดงออกตามความสามารถ ความถนัด การจัดทัศนศึกษาดูงานตามความสนใจ จัดกิจกรรม บันเทิง การมีส่วนร่วมกับกลุ่มทางสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

4. ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุหกสิบปีขึ้นไป มีสัญชาติไทย ทั้งเพศชายและ เพศหญิง ที่มีภูมิลำเนาในเขต เทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

5. เทศบาล หมายถึง เทศบาลตำบลสะแก ตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
3. แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
4. แนวคิดเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม
5. แนวคิดเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ
6. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
7. บริบทของเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีการต่อสู้ แสวงหาให้ได้ในสิ่งที่ตนต้องการเสมอ และความต้องการของมนุษย์นี้เอง ไม่มีที่สิ้นสุด คือ เมื่อความต้องการเกิดขึ้นได้รับการตอบสนองแล้ว ความสำคัญขั้นนั้นจะลดความต้องการลงจนหมดความสำคัญไป แต่จะเกิดความต้องการสิ่งใหม่แทน

ความหมายของความต้องการ

มนุษย์มีความต้องการ มีความอยากเป็น มีความอยากได้ ใคร่ได้หรือประสงค์จะได้ และเมื่อเกิดความรู้สึกดังกล่าวจะทำให้ร่างกายเกิดมีสิ่งรบกวนกระตุ้น และมีแรงขับภายในเกิดขึ้น ทำให้ต้องพยายามดิ้นรน และแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการนั้นๆ เมื่อร่างกายได้รับตอบสนองแล้ว ร่างกายมนุษย์ก็กลับสู่ภาวะสมดุลอีกครั้งหนึ่ง และก็จะเกิดความต้องการสิ่งใหม่มาทดแทนที่อยู่ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541 : 108) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง ภาวะที่อินทรีย์ขาดความสมดุล ขาดบางสิ่งบางอย่างแล้วต้องการได้รับสิ่งนั้น เช่น ขาดอาหารทำให้หิวก็

ต้องการอาหารเพื่อรับประทาน เหนื่อย เพลีย เนื่องจากพักผ่อนไม่เพียงพอที่ต้องการพักผ่อน ไม่มีเงิน ขาดเงินก็ต้องการเงินสำหรับค่าใช้จ่าย ไม่ได้รับการยอมรับยกย่อง ไม่มีชื่อเสียง ไม่มีเกียรติยศ ก็ต้องการยอมรับ ต้องการมีชื่อเสียง ต้องการทางด้านจิตใจ

อริยา กูหา (2546 : 2) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง ความต้องการต่าง ๆ ที่เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตและเป็นตัวผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมเพื่อลดความต้องการนั้น ๆ

แมกนีส (McNeil. 1997 อ้างถึงใน อติสร ปรีดาครณ์. 2549 : 30) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง สภาพการณ์ที่มีความไม่สอดคล้องกันระหว่างพฤติกรรมหรือเจตคติ ในสถานะที่ยอมรับกับสถานะที่ได้จากการสังเกต

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 468) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง ความอยากได้ ใคร่ได้ หรือประสงค์จะได้ และเมื่อเกิดความรู้สึกดังกล่าวจะทำให้ร่างกายเกิดการขาดสมดุลเนื่องมาจากมีสิ่งเร้ามากระตุ้น มีแรงขับภายในเกิดขึ้น ทำให้ร่างกายไม่อาจอยู่นิ่งต้องพยายามดิ้นรนและแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น ๆ เมื่อร่างกายได้รับตอบสนองแล้วร่างกายมนุษย์ก็กลับสู่ภาวะสมดุลอีกครั้งหนึ่ง และก็จะเกิดความต้องการใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาทดแทนวนเวียนอยู่ไม่มีที่สิ้นสุด

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ความต้องการ หมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ที่มักจะมีแนวทางแก้ไขปัญหาความต้องการ ซึ่งเป้าหมายที่มุ่งมุ่งไปสู่ความต้องการนั้น ๆ คือการตอบสนองความต้องการ เช่น ถ้าขาดอาหารทำให้เกิดความหิวเราต้องการหาอาหารเพื่อรับประทานและยับยั้งอาการหิว และเพื่อความอยู่รอดของชีวิต

ลักษณะของความต้องการ

ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญมาอย่างหนึ่งของความแตกต่างระหว่างบุคคล ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด เรียงลำดับจากต่ำสุดไปถึงสูงสุด โดยที่มนุษย์จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นต่ำสุดจนเป็นที่พอใจก่อนที่ความต้องการขั้นสูง โดยความต้องการของเหล่านั้นของมนุษย์แต่ละคนจะแตกต่างกัน

ไรด์ และ มอนเทก (Rine & Montag.1976 : 8 ; อ้างถึงใน มณฑิรา เขียวยิ่ง และคณะ. 2540 : 16-17) ได้แบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเพื่อการดำรงชีวิต เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่ต้องบรรลุเพื่อให้มนุษย์อยู่อย่างปกติ ได้แก่ ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำดื่ม การพักผ่อน การออกกำลังกาย ความสุขสบายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย ความสะอาดของร่างกายทั่วไป และความสะอาดของสภาพแวดล้อม ความต้องการคุณสมบัติของร่างกาย ตลอดจนความต้องการขับถ่าย

2. ความต้องการทางด้านจิตใจ (Psychological Needs) ได้แก่ความต้องการด้านความรัก
ความเป็นเจ้าของ ต้องการความมั่นคง ความเป็นอิสระ การพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ความสำเร็จ

3. ความต้องการด้านวิญญาณ (Spiritual Needs) ได้แก่ความต้องการความเชื่อถือ
ความหวัง ความมีศักดิ์ศรี ความมีเหตุผล การปลอบใจ และเสรีภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2541 : 48 - 51) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์เป็น 2 ด้าน
ดังนี้

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นพร้อมกับ
ความต้องการมีชีวิต การดำรงชีวิต วุฒิภาวะไม่จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์การเรียนรู้แต่อย่างไร
เกิดขึ้นเนื่อง จากความต้องการทางด้านร่างกายของเราเป็นสำคัญ เป็นแรงขับเบื้องต้นที่ร่างกายถูก
กระตุ้นทำให้เกิดความรู้ว่องไว กระฉับกระเฉง มีชีวิตชีวาที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า เกิดขึ้นจาก
สภาวะทางอารมณ์ สิ่งกระตุ้นทั้งจากภายนอกและภายใน ได้แก่

1.1 ความต้องการอาหาร เพื่อหล่อเลี้ยงชีวิต อาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต

1.2 ความต้องการน้ำ เพื่อรักษาความสมดุลของร่างกาย ร่างกายของคนเราเสียน้ำ
เนื่องจากอากาศร้อน การออกกำลังกาย การทำงานหนักทำให้เหงื่อออกจากร่างกาย

1.3 ความต้องการทางเพศ ความต้องการด้านนี้เริ่มเมื่อคนเราเข้าสู่วัยรุ่นและเป็นวัย
ผู้ใหญ่ การแสดงออกถึงความต้องการทางเพศนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ เช่น ความพึงพอใจ ทัศนคติ
ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมนั้น

1.4 ความต้องการอุณหภูมิที่เหมาะสม คนเราดำรงชีวิตอยู่ได้ต้องอาศัยความสมดุลทาง
ร่างกาย อุณหภูมิที่ไม่สูงเกินไป และต่ำเกินไปพอที่ร่างกายจะทนได้

1.5 ความต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บป่วย เพื่อให้ร่างกายเกิดความปลอดภัยจาก
ความเจ็บปวดเป็นไข้ของร่างกาย ทำให้ร่างกายพยายามสร้างภูมิคุ้มกันขึ้น เมื่อมีคนอื่นมาทำร้าย
คนเราก็จะหลีกเลี่ยง หรือต่อสู้ป้องกันตัว

1.6 ความต้องการพักผ่อนนอนหลับ เพื่อผ่อนคลายให้ร่างกาย ได้มีโอกาสสะสม
พลังงานใหม่และซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอของร่างกาย

1.7 ความต้องการอากาศบริสุทธิ์ที่มีก๊าซออกซิเจนสำหรับหายใจเราอาจอดข้าวอดน้ำ
ได้หลายชั่วโมง แต่กลับหายใจได้ไม่นาน

1.8 ความต้องการขับถ่าย เป็นการขับถ่ายของเสียออกจากร่างกายซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเช่น
เดียว กับอาหารและน้ำ เพราะของเสียเหล่านี้จะเป็นพิษกับร่างกาย ทำให้เราอึดอัดไม่สบาย บางครั้ง
อาจทำลายชีวิตได้

2. ความต้องการทางจิตใจและสังคม (Psychhological and Social Needs) ความต้องการประเภทนี้ค่อนข้างซับซ้อนและเกิดขึ้นจากสภาพสังคม วัฒนธรรมการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับและเป็นสมาชิกอยู่ ความต้องการทางสังคมและจิตใจนี้ยังแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล แต่ละสังคมและฐานทางสังคมของบุคคล รวมทั้งเวลาและ โอกาสที่แตกต่างกันออกไปด้วยลักษณะสำคัญของความต้องการทางจิตใจและสังคม ดังนี้

2.1 ความต้องการที่เกิดจากสังคมที่เป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมและกลายเป็นลักษณะนิสัยประจำตัวของแต่ละคนสิ่งเหล่านี้แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม

2.2 ความต้องการทางสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์เราต้องมีประสบการณ์และการเรียนรู้มาก่อน จึงจะเข้าใจและเลือกกระทำได้บางที่เราที่ต้องการศึกษาว่าจะเริ่มอย่างไร และควรทำอย่างไรต่อไป

2.3 ความต้องการนี้เปลี่ยนแปลงได้แม้ในบุคคลเดียวกัน

2.4 ความต้องการนี้มีมากขึ้นเมื่ออยู่รวมกลุ่มมากกว่าอยู่คนเดียว

2.5 ความต้องการนี้เป็นพฤติกรรมปกปิดมากกว่าพฤติกรรมเปิดเผย

2.6 ความต้องการที่มองไม่เห็นเป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรม

2.7 ความต้องการทางจิตใจ และสังคมมีอิทธิพลที่จะผลักดันให้คนเราทำอะไรก็ได้

มาสโลว์ (Maslow 1954 : 80-91 ; อ้างถึงใน พิทยา บวรวัฒนา. 2544 : 30) ได้กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์นั้นสามารถจัดเป็นลำดับได้ 5 ชั้น ตามลำดับความสำคัญมาก่อนหลังได้ดังนี้

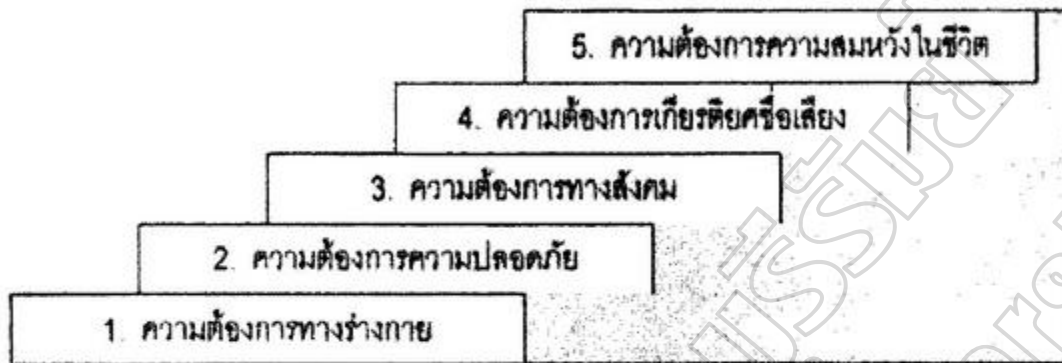
1. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) ได้แก่ อาหาร น้ำดื่ม ความต้องการที่อยู่อาศัย ความต้องการทางเพศ และความต้องการอื่นๆ ของร่างกาย

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ได้แก่ ความต้องการความมั่นคงและการป้องกันภัยอันตรายจากสิ่งรอบตัวและจากการทำร้ายจิตใจ

3. ความต้องการที่จะผูกพันทางสังคม (Social Needs) ได้แก่ ความรัก ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การได้รับการยอมรับและมิตรภาพ

4. ความต้องการที่จะมีฐานะเด่นและได้รับการยกย่องจากสังคม (Esteem Needs) ได้แก่ การเคารพนับถือตนเอง การเป็นตัวของตัวเองและการประสบความสำเร็จ การมีฐานะในวงสังคม การได้รับการยอมรับจากคนอื่นและการได้รับความสนใจจากคนอื่น

5. ความต้องการที่จะประจักษ์ตน (Self-Actualization Needs) ได้แก่ แรงผลักดันที่ทำให้คนสามารถเป็นในสิ่งที่ตนเป็น ได้ดีที่สุด การเจริญเติบโต การได้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่

ภาพประกอบ 2.1 แสดงลำดับความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของมาสโลว์
ที่มา : มาสโลว์ (Maslow 1954 : 80-91 ; อ้างถึงใน พิทยา บวรวัฒนา. 2544 : 30)

สรุปได้ว่า มนุษย์มีความต้องการหลายสิ่งหลายอย่าง เช่น อาหาร อากาศ น้ำ ที่อยู่อาศัย รวมทั้งสิ่งอื่นๆ ด้วย แต่อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปความต้องการเหล่านี้ยากที่จะได้รับการตอบสนองทุกอย่าง ทุกวันนี้คนเราพยายามทำงานก็เพื่อจะนำเงินมาตอบสนองความต้องการของตน เพราะเงินเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ แต่ถ้ามองให้ลึกกลงไปแล้วการทำงานไม่ใช่เพื่อเงินแต่เพียงอย่างเดียวเสมอ การทำงานเพื่อเงิน เป็นเพียงเหตุผลประการหนึ่งเท่านั้น ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกมากที่คนต้องการได้รับจากการทำงาน ซึ่งบางครั้งเงินไม่สามารถซื้อความต้องการบางอย่างได้

ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์

มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ต่อไปในสังคม มีความต้องการสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น และเพื่อต้องการความก้าวหน้า ได้มีนักมานุษยวิทยาได้นำเสนอทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ไว้ต่าง ๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow Need Hierarchy)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2541 : 51) กล่าวว่า ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ (Maslow) โดยได้ตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ไว้ดังนี้

1.1 บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็จะเกิดขึ้นอีกไม่มีวันจบสิ้น

1.2 ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจของพฤติกรรมอื่นๆ ต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจึงเป็นสิ่งจูงใจในพฤติกรรมของคนนั้น

1.3 ความต้องการของบุคคลจะเรียงเป็นลำดับชั้นตอนความสำคัญ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลก็จะให้ความสนใจกับความต้องการระดับสูงต่อ มาสโลว์ได้อธิบายว่าความต้องการของบุคคล มี 7 ชั้นตอน ตามลำดับ ดังนี้

1.3.1 ความต้องการของร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นต่ำสุดของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ อุณหภูมิที่เหมาะสม การบรรเทาความเจ็บปวดต่างๆ เป็นต้น

1.3.2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety and Security Needs) ความต้องการมีอิสระและปลอดภัยจากภัยคุกคามต่างๆ

1.3.3 ความต้องการความรักและการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ (Belongingness, Social and Love Needs) ความรู้สึกว่าคุณได้รับความเป็นมิตร ความรักความมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นสมาชิกกับกลุ่ม

1.3.4 ความต้องการได้รับความยกย่องนับถือ (Self-esteem Needs) เป็นความต้องการให้คนอื่นยกย่อง ให้เกียรติ และเห็นความสำคัญของคุณ

1.3.5 ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการสูงสุดในชีวิตเป็นความต้องการที่เกี่ยวกับการทำงานที่คุณชอบ หรือต้องการจะเป็นมากกว่าที่เป็นอยู่ ในขณะนี้

1.3.6 ความต้องการทางสุนทรียะ (Aesthetic Needs) เป็นความต้องการเพื่อความยินดี ความงาม ความละเอียดอ่อนทางจิตใจและคุณธรรม

1.3.7 ความต้องการตระหนักในคุณค่าแห่งตน (Self Actualization Needs) เป็นความต้องการเสริมเติมเต็มเพื่อความรู้สึกสำเร็จในชีวิต เพื่อใช้ศักยภาพสูงสุดของคุณ และเพื่อพัฒนาความรู้สึกในคุณค่าของคุณ บุคคลที่บรรลุถึงขั้นนี้มักเข้าถึงปรัชญาชีวิต ได้รับประสบการณ์สูงสุด (Peak Experience) บรรลุความเข้าใจในสภาพความเป็นจริงของชีวิต และตระหนักในชีวิตได้ด้วยตนเอง ซึ่งบางคนใช้คำว่าเข้าถึงสัจธรรมแห่งชีวิต

2. ทฤษฎีความต้องการของ เมอร์เรย์ (Murray's Manifest Needs)

เมอร์เรย์ (Murray. 1992 : 282 ; อ้างถึงใน เรียม ศรีทอง. 2542 : 71) กล่าวว่า ทฤษฎีความต้องการของเมอร์เรย์ ซึ่งอธิบายว่า ความต้องการของบุคคลมีความต้องการหลายอย่างในเวลาเดียวกันได้ ความต้องการของบุคคลที่เป็นความสำคัญ เกี่ยวกับการทำงานมีอยู่ 4 ประการ คือ

2.1 ความต้องการความสำเร็จ หมายถึง ความต้องการที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ล่วงไปด้วยดี

2.2 ความต้องการมีมิตรสัมพันธ์ ความต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่น โดยคำนึงถึงการยอมรับของเพื่อนร่วมงาน

2.3 ความต้องการอิสระ เป็นความต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเอง

2.4 ความต้องการมีอำนาจ ความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือคนอื่น และต้องการที่จะควบคุมคนอื่นให้อยู่ในอำนาจของตน

3. ทฤษฎีความต้องการความสำเร็จของ แมคคลีแลนด์ (McClelland's Achievement Motivation Theory)

แมคคลีแลนด์ (McClelland, 1975 : 147; อ้างถึงใน ปราณี รามสูตร, 2545 : 90) ได้เสนอแนวคิดความต้องการของมนุษย์เป็น 3 ประการ คือ

3.1 ความต้องการประสบความสำเร็จ (Needs for Achievement) เป็นความต้องการมีผลงานและบรรลุเป้าหมายที่พึงปรารถนา

3.2 ความต้องการมิตรสัมพันธ์ (Needs for Affiliation) เป็นความต้องการมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น

3.3 ความต้องการอำนาจ (Needs for Power) เป็นความต้องการมีอิทธิพล และครอบงำเหนือผู้อื่น

สรุปได้ว่า ทฤษฎีความต้องการทั้ง 3 ทฤษฎี จะเห็นว่าส่วนใหญ่จะจำแนก ความต้องการของมนุษย์ โดยเน้นความต้องการทางด้านจิตใจ ยกเว้นทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ มีแนวคิดที่ว่ามนุษย์ จะมีความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยเมื่อความต้องการทางร่างกายได้รับผลสำเร็จ ในระดับขั้นต่อไปจะเป็นความต้องการทางด้านจิตใจ

มาตรฐานความต้องการของผู้สูงอายุ (Need of the Elderly)

ผู้สูงอายุจะมีลักษณะเฉพาะตัว ความเป็นปัจเจกของตน จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นคุณสมบัติที่มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ หรือเฉพาะของผู้สูงอายุ ซึ่งจะพบในผู้สูงอายุแต่ละคนแตกต่างกันไป ดังนั้นความต้องการของผู้สูงอายุ จึงแตกต่างกัน และหากไม่ได้รับการตอบสนอง ย่อม ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ความต้องการของผู้สูงอายุ นักวิชาการได้เสนอไว้ ดังนี้

ศรีทัษิณ รัตนโกศล (2534 : 40 ; อ้างถึงใน สายสวาท เกตราสุวรรณ, 2542 : 32 - 33) ได้กล่าวว่าความต้องการของผู้สูงอายุแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความต้องการสนับสนุนจากครอบครัว (Family Support) ผู้สูงอายุเมื่อปล่อยให้โดดเดี่ยว หรือแยกตัวอยู่คนเดียวขาดความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจรวมทั้งทางเศรษฐกิจ จึงต้องหันไปพึ่งความช่วยเหลือจากบุคคล หรือองค์การสงเคราะห์ภายนอกครอบครัว ดังนั้นผู้สูงอายุจึงมีความต้องการสนับสนุนจากครอบครัว ควบคู่ไปกับการช่วยเหลือจากภายนอกครอบครัวซึ่งอาจจะเป็น

อาสาสมัคร องค์กรภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรภาคเอกชนทั้งที่องค์กรศาสนา และองค์กรที่ไม่ใช่ศาสนาก็ได้

2. ความต้องการด้านประกันรายได้ โดยเฉพาะการประกันสังคมประเภทประกันชรา เมื่อเข้าสู่วัยชราภาพและเลิกประกอบอาชีพแล้ว จะได้รับบำนาญชราเพื่อช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และมั่นคงปลอดภัยตามควรแก่สภาพในบั้นปลายชีวิตไม่เป็นภาระของบุตรหลานและสังคม

3. ความต้องการมีชีวิตร่วมในชุมชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางประเภทในสังคม สังคมจึงควรให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุเหล่านี้ได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้น ให้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในการพัฒนาตนเองในการปรับปรุงตนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในการปรับปรุงวัฒนธรรมและในการรักษาสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจให้แข็งแรงอยู่เสมอ

4. ความต้องการที่จะลดความพึ่งพาคคนอื่นให้น้อยลงถ้าครอบครัวและสังคมได้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัวและสังคมแล้ว จะเป็นการช่วยให้ผู้สูงอายุรู้จักพึ่งตนเอง ไม่เป็นภาระแก่สังคมในบั้นปลายของชีวิต

5. ความต้องการทางสังคมของผู้สูงอายุ (The Elderly Social Needs)

5.1 ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวกลุ่มและสังคม (Sense of Belonging)

5.2 การต้องการการยอมรับและยกย่องนับถือจากบุคคลในครอบครัวและสังคม

(Sense of Recognition)

5.3 ความต้องการเป็นบุคคลที่สำคัญในสายตาของสมาชิกในครอบครัวของกลุ่ม ของชุมชน และของสังคม (Sense of Importance)

5.4 ความต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในครอบครัว ชุมชน และสังคม ซึ่งสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับลูกหลานในครอบครัวและสังคมได้ (Better Relationships and Adaptation Adjustment)

5.5 ความต้องการมีโอกาสทำสิ่งที่ตนปรารถนา (Sense of Opportunity)

6. ความต้องการทางกายและจิตใจ (Physical and Psychological Needs) เป็นความต้องการด้านพื้นฐานที่สุดในชีวิตมนุษย์ เพราะเป็นสิ่งที่ธรรมชาติของร่างกายต้องการเพื่อเสริมสร้างร่างกายให้ดำรงอยู่ได้ ความต้องการด้านร่างกายได้แก่ ความต้องการปัจจัยสี่ คือ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และการรักษาพยาบาล ส่วนความต้องการทางด้านจิตใจเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นสัมผัสไม่ได้แต่รู้สึกได้ อาทิความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Security Needs) โดยเฉพาะความต้องการด้านที่อยู่อาศัย ที่ปลอดภัยปราศจากความวิตกกังวลหวาดกลัว และการมีสุขภาพกายและจิตที่ดี นอกจากนั้นยังมีความต้องการได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition Needs) ซึ่งเป็นความต้องการที่จะได้รับ

การยอมรับว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมและครอบครัว ความต้องการมีโอกาสดำเนินงาน
(Opportunity Needs) โดยเฉพาะเรื่องความสำเร็จของการทำงานในบั้นปลายชีวิต

7. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินจากบุตร
หลานของตน เพื่อสะสมไว้ใช้จ่ายในสภาวะที่ตนเองเจ็บป่วย ผู้สูงอายุต้องการให้รัฐช่วยในการ
จัดหาอาชีพให้เพื่อเพิ่มพูนรายได้ ทั้งนี้เพื่อตนเองจะได้มีบทบาททางเศรษฐกิจ คือ ความต้องการที่
จะช่วยตนเองเพื่อให้พ้นจากสภาวะความบีบคั้นทางเศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้อง
กับความต้องการข้อ 2 และ 4 ดังกล่าวมาแล้ว

โกวิทช์ พวงงาม (2552 : 441-445) กล่าวว่า ความต้องการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม
ของผู้สูงอายุ ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 6 ด้าน โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

1. มาตรฐานด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล
 - 1.1 จัดตั้งศูนย์บริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ
 - 1.2 บริการตรวจสุขภาพที่บ้าน
 - 1.3 บริการให้ความรู้ แนะนำ การดูแลสุขภาพที่ถูกวิธีให้กับผู้ที่ดูแลผู้สูงอายุ เช่น
การจัด โครงการฝึกอบรมให้ผู้ที่ต้องดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน
 - 1.4 บริการตรวจสุขภาพประจำปี
 - 1.5 บริการให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพและ โรคภัยไข้เจ็บเป็นรายบุคคล
 - 1.6 ออกบัตรประจำตัวให้ผู้สูงอายุเพื่อรักษาฟรีใน โรงพยาบาล ผู้สูงอายุมีสิทธิรับ
การรักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลแห่งนั้น โดยไม่ต้องเสียค่ารักษาพยาบาล ค่ารักษาพยาบาลใน
ที่นี้หมายถึง เงินที่สถานพยาบาลเรียกเก็บในการรักษาพยาบาล ซึ่งรวมถึงค่าใช้จ่ายดังต่อไปนี้
 - 1.6.1 ค่ายา ค่าผ่าตัด ค่าน้ำเกลือ ค่าเลือด และส่วนประกอบของเลือดหรือสาร
ทดแทนหรืออาหารทางเส้นเลือด ค่าออกซิเจนและอื่น ๆ ทำนองเดียวกันนี้ซึ่งใช้เพื่อการบำบัดโรค
 - 1.6.2 ค่าอวัยวะเทียม และอุปกรณ์ในการบำบัดโรค รวมทั้งค่าซ่อมแซม
 - 1.6.3 ค่าบริการทางการแพทย์ ค่าตรวจโรค ค่าวิเคราะห์โรค ค่าชันสูตรโรค
ค่าตรวจโดยห้องทดลอง และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ของผู้ป่วยใน แต่ไม่รวมถึงค่าจ้างพยาบาลพิเศษ
ค่าธรรมเนียมพิเศษ และค่าบริการอื่นทำนองเดียวกันที่มีลักษณะเป็นเงินตอบแทน
 - 1.6.4 ค่าอุปกรณ์ธรรมดา ค่าถอนฟัน ค่าทำฟันปลอมที่ใช้โพลีเมอร์ (Acrylic) เป็น
ฐาน
 - 1.6.5 ค่าบริการส่งเสริมสุขภาพและกายภาพบำบัด
 - 1.6.6 ค่าห้องและค่าอาหารสามัญตลอดเวลาที่เข้ารับการรักษาพยาบาล
 - 1.6.7 ค่าตรวจสุขภาพประจำปี

1.7 การบริการทางการแพทย์และการบริการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวก และรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ

1.8 บริการช่วยเหลือการรักษาพยาบาล

1.9 การประกันสุขภาพ

1.10 บริการด้านกายภาพบำบัด

2. มาตรฐานด้านรายได้

2.1 จัดสวัสดิการด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจนและ ไม่มีแหล่งพึ่งพิงที่เพียงพอ

2.2 ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน

2.3 การช่วยเหลือค่าครองชีพประจำวัน

2.4 จ่ายเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ

2.5 การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม

2.6 กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

2.7 ให้ส่วนลดในรายการต่าง ๆ เช่น ค่าชื้อยา ค่าโดยสารรถสาธารณะ ค่าโรงแรม

ภัตตาคาร กิจกรรมด้านบันเทิง และสถานที่ราชการ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน อุทยานแห่งชาติ ฯลฯ ตลอดจนค่าบริการด้านทันตกรรม

2.8 ให้ทุนประกอบอาชีพที่เหมาะสม

3. มาตรฐานด้านที่พักอาศัย

3.1 บ้านพักคนชรา เป็นบริการที่พักอาศัยที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพ ร่างกายและอารมณ์ ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาทางการเงินหรือปัญหาอื่น ๆ อันเป็นเหตุจำเป็นที่ต้องแยกออกจากครอบครัว หรือผู้มีรายได้น้อย โดยจัดบริการดังต่อไปนี้

3.1.1 อาหาร 3 มื้อ

3.1.2 เสื้อผ้า เครื่องนอน เครื่องใช้ประจำวันตามความจำเป็นและเหมาะสม

3.1.3 บริการสุขภาพอนามัยทั้งทางกายและจิต

3.1.4 บริการนันทนาการ งานรื่นเริงในวันนักขัตฤกษ์

3.1.5 บริการด้านศาสนกิจตามลัทธิที่นับถือ

3.1.6 บริการฌาปนกิจศพสำหรับผู้สูงอายุที่ไร้ญาติ

3.2 สถานพยาบาล เป็นบริการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการรักษาพยาบาลเป็นประจำและต่อเนื่อง หรือต้องการการดูแลรักษาอย่างใกล้ชิด

3.3 บ้านพักคนชราที่ต้องเสียค่าบริการส่วนหนึ่ง

3.4 บริการครอบครัวอุปการะ เป็นการบริการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวหรือไร้ที่
พึ่ง

3.5 การจัดที่พักอาศัยและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

4. มาตรฐานด้านนันทนาการ

4.1 การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เพื่อเป็นศูนย์กลางข่าวสาร แหล่งพบปะสังสรรค์ของ
ผู้สูงอายุ รวมทั้งเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ
ทางศาสนาจัดทัศนศึกษาด้านศาสนา ด้านศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ

4.2 ศูนย์บริการผู้สูงอายุ เพื่อให้การปรึกษาแก่ผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว เป็น
สถานที่ออกกำลังกาย เล่นกีฬา พักผ่อนหย่อนใจ ทำงานอดิเรก เป็นต้น

4.3 สโมสรผู้สูงอายุ เพื่อเป็นศูนย์กลางของผู้สูงอายุในการพักผ่อน ออกกำลังกายพบปะ
สังสรรค์ การรับบริการตรวจสุขภาพ การเรียนอาชีพ การเรียนภาษา การรับปรึกษาปัญหา
การบำเพ็ญประโยชน์ให้กับสังคม เช่น สอนหนังสือ เล่านิทาน สอนดนตรี สอนลีลาศ ตลอดจน
การเยี่ยมชมผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยและพิการ

4.4 บริการนันทนาการ งานรื่นเริงในวันนักขัตฤกษ์

4.5 การจัดกิจกรรมนันทนาการร่วมกับเยาวชน คนในชุมชน กลุ่มเครือข่าย

4.6 การทัศนศึกษาแหล่งธรรมชาติ ศาสนสถาน แหล่งท่องเที่ยวนอกสถานที่

5. มาตรฐานด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง

5.1 โอกาสในการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูล
ข่าวสารและบริการทางสังคม

5.2 การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่
ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่น

5.3 การสงเคราะห์การจัดการศพตามประเพณี

5.4 จัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน โดยมี
ลักษณะการให้บริการ ดังนี้

5.4.1 การบริการภายในศูนย์ ได้แก่ การบริการด้านสุขภาพอนามัย ภายภาพบำบัด
สังคมสงเคราะห์ กิจกรรมเสริมรายได้ กิจกรรมเสริมความรู้ นันทนาการ และกิจกรรมด้านศาสนา
 เป็นต้น

5.4.2 บริการหน่วยเคลื่อนที่ เป็นบริการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน โดยการออก
หน่วยเคลื่อนที่เยี่ยมชม ให้คำแนะนำปรึกษาแก้ไขปัญหา บริการด้านสุขภาพอนามัย และบริการ
ด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

5.4.3 บริการบ้านพักฉุกเฉิน เป็นการบริการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า โดยการรับเข้าบ้านพักฉุกเฉินเป็นการชั่วคราว

5.5 บริการด้านศาสนกิจ และบริการฌาปนกิจให้คนชราที่ไม่มีญาติ

5.6 จัดฌาปนกิจสงเคราะห์

5.7 ลดหย่อนภาษีเงินได้ให้แก่บุตร ซึ่งเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่เป็นบุพการี และไม่มีรายได้ หรือรายได้น้อยกว่า 30,000 บาท (ซึ่งขณะนี้กรมสรรพากรได้ดำเนินการในส่วนดังกล่าวแล้ว)

5.8 จัดให้มีกฎหมายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุ

5.9 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่องจนวาระสุดท้ายของชีวิต

5.10 รณรงค์ให้คนในครอบครัว และชุมชนเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ

5.11 ส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ

5.12 ส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ โดยการให้ความรู้ และข้อมูลแก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุเกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์

5.13 บริการด้านกฎหมาย เพื่อป้องกันรักษาความปลอดภัย สิทธิ และสวัสดิการ

5.14 การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง

5.15 การให้คำแนะนำ ปรีกษา หรือดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางแก้ไขปัญหาครอบครัว

6. มาตรฐานด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

จัดตั้งและพัฒนาทางด้านสังคมในชุมชนที่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุมากที่สุด โดยเน้นการให้บริการถึงบ้านและมีการสอดคล้องประสานกันระหว่างบริการทางสุขภาพและทางสังคม โดยครอบคลุมบริการดังต่อไปนี้

6.1 ศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ

6.2 ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในเวลากลางวัน

6.3 บริการเยี่ยมบ้าน

6.4 ระบบดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

6.5 บริการชุมชนเคลื่อนที่ไปในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกล

6.6 จัดตั้งระบบเฝ้าระวัง เกื้อกูล และดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน

6.7 จัดให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

6.8 ให้ความรู้ความสามารถให้กับผู้ดูแลผู้สูงอายุและอาสาสมัครผู้ดูแล

6.9 สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกัน ในชุมชน

6.10 บริการแม่บ้าน โดยการจัดส่งแม่บ้านไปช่วยเหลือผู้สูงอายุ ในการทำงานบ้านต่าง ๆ เช่น การจ่ายของทำความสะอาดบ้านประกอบอาหาร และการช่วยเหลืออื่น ๆ ที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุสบายขึ้น

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536 : 43 - 44 , อ้างถึงใน บุญรอด ศรีผดุง. 2553 : 23) ได้จำแนกความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ความต้องการพื้นฐาน คือ ความต้องการสากลที่ผู้สูงอายุในโลกต้องการแสวงหาให้ได้มาเท่ากับเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตของผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะอยู่สังคมวัฒนธรรมใด ๆ ก็ตามจากการสำรวจความต้องการพื้นฐานในวัฒนธรรมต่าง ๆ อาจสรุปได้ว่าผู้สูงอายุในโลกต่างมีความต้องการตรงกันที่จิตใจ กล่าวคือ

1.1 ผู้สูงอายุพยายามมีชีวิตรอดเท่าที่จะเป็นไปได้หรืออย่างน้อยก็อยู่ไปจนกว่าความพึงพอใจในสิ่งรอบตัวนั้นไม่มีความหมาย หรือเมื่อถึงแก่ความตาย

1.2 ผู้สูงอายุพยายามรักษาพลังและศักยภาพทางร่างกายและทางสมองให้คงอยู่ให้มากที่สุด และใช้ประโยชน์จากพลังและศักยภาพดังกล่าวอย่างสูงสุดเท่าที่จะทำได้

1.3 ผู้สูงอายุพยายามป้องกันและขจัด วัชชิงสิทธิพิเศษที่เคยเป็นในชีวิตวัยต้น เช่น ความรู้ ความชำนาญ ทรัพย์สินสมบัติ เกียรติคุณและอำนาจ

2. ความต้องการขั้นสูง ความต้องการที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงง่ายอาจเป็นความต้องการเฉพาะหน้าหรือระยะยาว หรือเป็นจุดหมายปลายทางของผู้สูงอายุเป็นความต้องการที่สอดคล้องกับลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของผู้สูงอายุและจะถูกปรุงแต่ง โดยวัฒนธรรมนั้นๆ ด้วยเข้ากับลักษณะที่วิถีชีวิตของผู้สูงอายุซึ่งเป็นผลจากการขัดเกลาของแบบแผนและบรรทัดฐานของสังคม

สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุย่อมมีความต้องการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นภาระให้กับบุตรหลาน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึงตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสมเป็นธรรม และเป็นไปตามความต้องการตามมาตรฐาน โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และมีส่วนร่วมในสังคมทุกระดับ

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

“คุณภาพชีวิต” เป็นคำพูดที่รู้จักกันแพร่หลายในปัจจุบัน โดยเฉพาะในหมู่นักวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์และผู้ที่เกี่ยวข้องทางการพัฒนา เพราะคำว่าคุณภาพชีวิตถูกกำหนดให้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาทางสังคม คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องที่คนสนใจให้ความหมายและกล่าวถึงกันมานานแล้ว ดังปรากฏว่ามีนักปราชญ์ นักการศาสนา และนักเขียน ได้กล่าวถึงการมีชีวิตที่ดี (Good-Life) การอยู่ดี กินดี มีสุข (Well-Being) ซึ่งก็หมายถึง การมีคุณภาพชีวิตที่ดีมานานนับศตวรรษ (วิภาวดี ควงแก้ว. 2551 : 26)

ความหมายของคุณภาพชีวิต

ความหมายของคำว่า คุณภาพชีวิตนั้น มีผู้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความกันอย่างกว้างขวาง ส่วนมากความหมายเหล่านั้นจะมีความหมายคล้ายคลึงหรือมีความสอดคล้องกันดังนี้

ยูเนสโก (Unesco.1998 : 27 ; อ้างถึงใน วิภาวดี ควงแก้ว. 2551 : 26 - 27) ได้สรุปความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า หมายถึง คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึของการอยู่อย่างพอใจ

(มีความสุขความพอใจ) ต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของชีวิตซึ่งเป็นส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล

พัชรินทร์ เพชรฤทธิ์ (2551 : 30) กล่าวว่า นักวิชาการศึกษาและนักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของ “คุณภาพชีวิต” หมายถึง “การมีชีวิตที่พัฒนา ไปเป็นผู้ใหญ่ที่พึ่งพาตนเองได้อย่างมีทิศทาง สามารถปรับตัว อยู่ในสังคมสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุขและทำให้ผู้อื่นเป็นสุขด้วย”

อุซกร เหมือนเดช (2552 : 20) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต (Quality of Life) ในแง่ของสิ่งแวดล้อมนั้น หมายถึง การศึกษาความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางการศึกษา อนามัย และเศรษฐกิจ ตามลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ บุคคลอยู่ในที่ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตต้องขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลอีกด้วย

จึงสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสามารถดำรงชีวิตที่ชอบธรรมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และคำนิยมตลอดจนการแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

ในสังคมปัจจุบัน การที่บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากจะต้องประกอบด้วย ปัจจัย 4 ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตโดยทั่วไป ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค แล้ว บุคคลนั้นยังต้องมีความต้องการในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านั้นต้องมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะสังคมที่ตนอาศัยอยู่

อาชี ชามา (Arcea Chama .1975 : 9 – 11 ; อ้างถึงใน วิฑูรย์ เดโช. 2541 : 11) กล่าวว่าแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ว่าคุณภาพชีวิตเป็นความคิดรวบยอดที่สลับซับซ้อน (Complex) ที่เป็นทั้งความพึงพอใจอันเกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจและในด้านสังคมทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค โดยมีองค์ประกอบ 2 ประเภท คือ

1. องค์ประกอบทางกายภาพ โดยพิจารณาทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ อันมีปัจจัยทางด้านอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ
2. องค์ประกอบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นปริมาณและคุณภาพ อันมีปัจจัยทางการศึกษา รายได้ เพื่อนบ้าน การมีงานทำ การบริการทางการแพทย์ และการสาธารณสุข สภาพแวดล้อมในการทำงาน

คอนดู (Kondoo. 1985 : 66 ; อ้างถึงใน ผจญ เถลิงสาร. 2546 : ไม่มีเลขหน้า) กล่าวว่าได้แบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1. มาตรฐานความเป็นอยู่ทางด้านร่างกาย ประกอบด้วย อาหารหรือโภชนาการ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก โรงเรียน โรงพยาบาล การสุขภาพภิบาล เป็นต้น

2. จิตใจหรืออารมณ์ ประกอบด้วย ความรักหรือความเป็นเพื่อน การแต่งงานหรือการมีบุตร ครอบครัว นันทนาการหรือการใช้เวลาว่าง การศึกษา ความพึงพอใจในงานและความมั่นคง สถานภาพ ความมั่นคงในวัยชรา เป็นต้น

3. ความรู้สึกนึกคิด ประกอบด้วย การมีอิสระต่อความเชื่อและการปฏิบัติตามความเชื่อ กิตติ สมานไทย (2542 : 30 ; อ้างถึงใน พรอนันต์ กิตติมั่นคง. 2547 : 26) กล่าวว่าองค์ประกอบของชีวิตมนุษย์เรานั้น ตามทฤษฎีของนักจิตวิทยาได้แบ่งคุณภาพชีวิตของมนุษย์ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านกาย ได้แก่ โครงสร้างทางร่างกายและสุขภาพร่างกายรวมถึง ด้านบุคลิกภาพด้วย
2. ด้านจิตใจ ได้แก่ สภาพจิตใจและสุขภาพจิต รวมถึงด้านคุณธรรมและจริยธรรมด้วย
3. ด้านสังคม ได้แก่ สถานะทางสังคม บท ตำแหน่ง เกียรติยศชื่อเสียงการยอมรับนับถือ รวมถึงการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย

4. ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สถานะทางเศรษฐกิจการเงินและรายได้ที่มั่นคง เป็นต้น จากองค์ประกอบคุณภาพชีวิตเหล่านี้ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะกฎของธรรมชาติ คือ มีการเกิด มีแก่ มีเจ็บ และมีการตายจากไป จึงทำให้มนุษย์เกิดความต้องการด้านต่าง ๆ ที่จะเป็แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อมุ่งความสำเร็จให้แก่ตนเองสืบต่อไป

ความหมายของสุขภาพ

สุขภาพ (Health) หมายถึง สุขภาพที่สมบูรณ์และเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ทั้งทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางวิญญาณ สุขภาพมิได้หมายถึงเฉพาะความพิการและการไม่มีโรคเท่านั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องโยงทั้งปัจจัยด้านบุคคล สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา กฎหมาย ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กิตติ สมานไทย (2542 : 20) กล่าวว่า สุขภาพ หมายถึง ความปลอดภัย ความไม่มีโรค โดยมีความสมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิตและทางสังคม

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ (2550 : 2) กล่าวว่า สุขภาพ หมายถึง ภาวะที่มีความพร้อมสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย คือ ร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง คล่องแคล่ว มีกำลัง ไม่มีโรค ไม่พิการ ไม่มีอุบัติเหตุอันตราย มีสิ่งแวดล้อมที่ดีช่วยส่งเสริมสุขภาพ

สุรีย์ แดงเที่ยง (2545 : 12 ; อ้างถึงใน วิภาวดี ดวงแก้ว. 2551 : 27) กล่าวว่า สุขภาพ หมายถึง การมีร่างกายที่แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บในทุกส่วนของร่างกาย มีสุขภาพจิตดี และสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข

สรุปสุขภาพ หมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพชีวิตที่สามารถสนองตอบความต้องการของตนเอง ได้อย่างเหมาะสมกับอัตรภาพ อยู่ในกรอบและระเบียบแบบแผน วัฒนธรรมที่ค้ำจุนตามมาตรฐานที่ยอมรับของสังคม พร้อมทั้งสามารถพัฒนาตนเอง ได้อย่างเหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลง ชีวิตจะมีคุณภาพได้ต้องอาศัยสถาบันต่าง ๆ ของสังคม ร่วมกันทำหน้าที่ตามบทบาท

องค์ประกอบของสุขภาพ

โดยธรรมชาติร่างกายของพวกเราต้องมีการเจริญเติบโต มีความแข็งแรงเพื่อต่อสู้โรคภัยไข้เจ็บ ต่าง ๆ และจะต้องมีชีวิตที่ยืนยาวพอสมควร ซึ่งร่างกายจะได้รับสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต 6 อย่าง ได้แก่ อาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อน การออกกำลังกาย และการไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ เพราะชีวิตเป็นสิ่งมีค่ายิ่งกว่าทรัพย์สินใด ๆ นอกจากนี้ยังเป็นผู้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น การที่บุคคลใดมีสุขภาพดี ย่อมเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตามไปด้วย

ปณิธาน หล่อเลิศวิทย์ (2541: 15) ได้กล่าวสุขภาพแบบองค์รวม ไว้ดังนี้

1. การช่วยเหลือตนเองและการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถช่วยตนเองได้ การจัดการสุขภาพชุมชนที่ถูกต้องคือ การลงมือกระทำในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสุขภาพ โดยชุมชนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือองค์กรเอกชน จะเป็นเพียงผู้สนับสนุน ในกรณีที่ต้องการให้ชุมชนมีการพัฒนาหรือองค์กรเอกชนจะต้องเข้ามาให้การช่วยเหลือ ในลักษณะ

ของการกระตุ้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญ ของการพัฒนา และส่งเสริมให้ชุมชนมีการพัฒนา แต่ถ้ การพัฒนานั้นเกินขีดความสามารถของชุมชน รัฐบาลและองค์กรเอกชนจะต้องให้การช่วยเหลือทั้ง ทางด้านทรัพยากร วิชาการ และอื่นๆ ในส่วนที่ชุมชนยังขาดอยู่

2. การร่วมมือระหว่างรัฐบาล องค์กรเอกชนและชุมชน การจัดการสุขภาพชุมชนจะ ได้ผลดีและเป็นการถาวรนั้น จะต้องเกิดขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาระหว่างชุมชน รัฐบาลและองค์กรเอกชน โดยรัฐบาลและองค์กรเอกชน ให้การสนับสนุนชุมชนให้มีการพัฒนา ในทางที่ดีขึ้น

3. การจัดการสุขภาพชุมชนเป็นของชุมชน การที่ชุมชนได้มีความคิดริเริ่มและมีส่วนร่วม ในการพัฒนาสุขภาพชุมชนย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกรักของการเป็นเจ้าของ เกิดการยอมรับในการ พัฒนาและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนา

4. การจัดการสุขภาพชุมชน ควรพัฒนาควบคู่ไปกับด้านอื่นๆ การพัฒนาจะสำเร็จผลลงได้ จะต้องมีการพัฒนาในหลายๆ ด้านไปพร้อมๆ กัน เนื่องจากชุมชนประกอบด้วย ครอบครัว ชุมชน ซึ่งต่างก็มีความต้องการที่แตกต่างกัน แต่ปัญหาของการพัฒนามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่าง ใกล้ชิด เช่น การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ ดังนั้น การจัดการสุขภาพชุมชนแบบองค์ รวมจึงควรพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนด้านอื่น ทั้งนี้จะต้องอาศัยการทำงานประสานกันทั้ง ภายในองค์กรและระหว่างองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน

5. การจัดการสุขภาพชุมชนจะต้องใช้เทคโนโลยีที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนและเกินขีด ความสามารถของชุมชนในการจัดหา การพัฒนาสุขภาพเพื่อให้ประชาชนช่วยเหลือตนเองได้นั้น เครื่องมือที่จะนำมาใช้จะต้องเป็นสิ่งที่ประชาชนคุ้นเคย หรือคุ้นเคยได้ง่าย หาได้จากทรัพยากรที่มี อยู่ในชุมชน ราคาไม่สูงมากนัก ไม่สลับซับซ้อนในการนำไปใช้ และสามารถใช้ในการพัฒนา สุขภาพได้อย่างเหมาะสม

6. การจัดการสุขภาพชุมชนต้องไม่ขัดแย้งกับประเพณีวัฒนธรรม การพัฒนาจะประสบ ผลสำเร็จและได้รับความร่วมมือในการทำงาน ก็เมื่อการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานนั้น ไม่ขัดต่อ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมในชุมชน รวมทั้งไม่มีผลกระทบต่อ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

7. การจัดการสุขภาพชุมชนจะไม่สำเร็จ โดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert) เข้าไปดูปัญหาผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้บอกปัญหา และออกแบบวิธีการแก้ปัญหา การแก้ปัญหาคือให้ประชาชนมีส่วนร่วมเพราะ ปัญหาสุขภาพเกี่ยวข้องกับสังคม ไม่สามารถแก้ไขได้โดยความรู้ทางวิชาการอย่างเดียว แต่จะต้อง อาศัย “การเรียนรู้ร่วมกันแบบมีปฏิสัมพันธ์ จากการกระทำ

ปรก ปฐพีทอง (2547 : 27 - 28) กล่าวว่า สุขภาพแบบองค์รวม (Holistic Health) คือ การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม เป็นการดูแลสุขภาพที่มีการบูรณาการความรู้ดั้งเดิมเข้ากับการบำบัดเสริม เพื่อส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะที่ดี และป้องกันรักษาโรค ในปัจจุบันมีการนำการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมไปใช้ในการบำบัดรักษาคนไข้หรือผู้ที่มีความไม่สบาย ทำให้เกิดเป็นการแพทย์แบบองค์รวมขึ้น (Holistic Medicine) การแพทย์แบบองค์รวมได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในหลายประเทศ เปรียบเสมือนปรัชญาการสร้างสุขภาพ และการรักษาโรค ซึ่งจะพิจารณาองค์ประกอบทุกอย่างของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นไปที่การให้ผู้เข้ารับการรักษาเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบำบัดรักษา หรือปฏิบัติตนเพื่อให้หายจากโรคร้ายด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทพฤติกรรมสุขภาพจาก “เชิงรับ” มาเป็น “เชิงรุก” ในบางครั้งเรียกการแพทย์แบบองค์รวม ว่าเป็นการแพทย์ทางเลือก (Alternative Medicine) โดยไม่ได้จำกัดอยู่ที่วิธีใดวิธีหนึ่ง หากแต่ครอบคลุมถึงการวินิจฉัยโรค การบำบัดรักษา และการส่งเสริมสุขภาพ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้ให้คำนิยามของ สุขภาพ (Health) หมายถึงความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ส่วนคำนิยามสุขภาวะ (Well-being) คือ การที่สุขภาพทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณอยู่กันอย่างสมดุล

วสุธร ดันวัฒนกุล (2548 : 30) ได้กล่าวว่า สุขภาพแบบองค์รวม หมายถึง ความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ ไม่เพียงแต่ไม่เจ็บป่วยหรือไม่มีโรค หากยังครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตที่ยืนยาวและมีความสุขของทุกคนด้วย สุขภาพแบบองค์รวมแยกเป็น 4 มิติ ได้แก่

1. ระดับบุคคล ซึ่งหมายถึง การทำให้เกิดความสมดุลภายในตัวคนแต่ละคนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เกิดเป็นเอกภาพที่กลมกลืนระหว่างร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ โดยที่หนทางไปสู่เอกภาพ คือ การดำเนินชีวิตที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการบริโภคอาหารที่เหมาะสม มีพฤติกรรมที่โน้มนำไปสู่คุณภาพที่ดี และทำจิตใจให้ผ่อนคลาย
2. ระดับครอบครัว และชุมชน คนจะมีสุขภาพกาย ใจดี ครอบครัวมีส่วนสำคัญมาก ครอบครัวที่อบอุ่น สมาชิกครอบครัวมีความรักให้กันและกัน ดูแลให้ทุกคนมีสุขภาพดีทั้งกายใจ บุคคลในครอบครัวมีหน้าที่รับผิดชอบ และบทบาทแตกต่างกัน เมื่อนำมาประกอบกันก็จะเกิดเอกภาพองค์รวม ชุมชนที่มีความเกื้อกูล เอื้ออาทร สุขภาพชีวิตของคนในชุมชนก็ย่อมดีด้วย
3. ระดับสังคม สังคมจะรวมถึงสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติด้วย โดยคนในสังคมมีเจตจำนงอย่างเดียวกันที่จะสร้างสังคมให้ดีงาม และหากทุกคนตระหนักว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และเรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติ ก็จะมีความสัมพันธ์ที่กลมกลืนระหว่างคนกับธรรมชาติ
4. มิติทางจิตวิญญาณ เป็นความผาสุกที่เกิดจากจิตสัมผัสกับสิ่งที่บุคคลยึดมั่นและเคารพสูงสุด ทำให้เกิดความหวัง ความเชื่อมั่นศรัทธา มีการปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามด้วยความมีเมตตา กรุณา

ไม่เห็นแก่ตัว มีความเสียสละ และยินดีในการที่ได้มองเห็นความสุขหรือความสำเร็จของบุคคลอื่น ทั้งนี้สุขภาพทางจิตวิญญาณจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความหลุดพ้นจากตัวเอง

ริชา ไทยแท้ (2551 : 7) กล่าวว่า โครงสร้างและหน้าที่ของทุกระบบในร่างกายตามธรรมชาติ จะเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาและการพัฒนาการ สุขภาพที่สมบูรณ์ของบุคคลนั้นย่อมประกอบไปด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1. สุขภาพทางกาย (Physical Health) ประกอบด้วย สภาพที่ดีของร่างกาย มีการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัยทำให้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอยู่ในภาวะที่ปกติแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บไม่มีความพิการใด ๆ

1.1 ร่างกายมีความสมบูรณ์ ระบบต่าง ๆ และอวัยวะทุกส่วนทำงาน ได้มีประสิทธิภาพ

1.2 ร่างกายมีความเจริญงอกงาม การเจริญของอวัยวะต่าง ๆ เป็นไปเหมาะสมกับวัย

รวมทั้งภาวะทางสมองด้วย

1.3 ร่างกายมีสมรรถภาพสูง สามารถทำงานได้นาน ๆ โดยไม่เหน็ดเหนื่อย

1.4 การนอนและการพักผ่อนเป็นไปตามปกติภายหลังจากการนอนหลับและพักผ่อน

แล้วร่างกายจะคืนสู่สภาพปกติสดชื่น

1.5 สุขภาพฟันมีความแข็งแรง หูสามารถรับฟังได้ดี ตาสามารถมองเห็นถนัด

1.6 ผิวพรรณผุดผ่อง หน้าตาอึมเิบมีความสดชื่น

1.7 รูปร่างทรวดทรงสมส่วน สง่างาม

1.8 ร่างกายปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ

2. สุขภาพทางจิต (Mental Health)

ประกอบด้วยการมีสภาพจิตปกติสามารถปรับตัวให้เข้ากับบรรยากาศของสังคม ได้ทุกระดับชั้น สามารถควบคุมอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งผู้มีสุขภาพจิตดีย่อมมีผลมาจากสุขภาพกายที่ดีด้วย ดังที่ John Lock ได้กล่าวไว้ว่า “A Sound Mind Is in A Sound Body” คือ “จิตใจที่แจ่มใส ย่อมอยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์”

3. สุขภาพทางสังคม (Social Health) หมายถึง การมีสภาพของความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขไม่ทำให้ผู้อื่นหรือสังคมเดือดร้อนอีกด้วย สามารถเข้ากับบุคคลและชุมชนได้ทุกสถานะอาชีพ ไม่มีคนถือตัว ไม่เป็นคนเอาर्डเอาเปรียบบุคคลอื่น จะอยู่ที่ไหนทำงานในตำแหน่งหน้าที่อะไร มีแต่คนเขาชมชอบไปหมด เป็นที่เคารพรัก และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ภาวะแห่งความสมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ และ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี ไม่ใช่เพียงแต่ความปราศจากโรคหรือทุพพลภาพแต่สุขภาพยังเน้น ความเป็นอยู่ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ นั่นคือ ต้องมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตและสุขภาพทางสังคมดีพร้อมครบทุกด้าน การที่ประชาชนของประเทศใดมีสุขภาพดีก็ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าเจริญรุ่งเรือง ในทางตรงกันข้ามหากประเทศใดมี แต่ประชาชนที่อ่อนแอ เจ็บป่วยด้วยโรคภัยไข้เจ็บต่างๆประเทศชาติจะพัฒนาได้ช้าส่งผลให้เกิด ความล่าช้าและยากจน ซึ่งนอกจากจะขาดกำลังในการพัฒนาประเทศแล้ว ยังต้องใช้งบประมาณมา ดูแลสุขภาพของประชาชนอีกด้วย ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การมีสุขภาพ ที่ดีย่อมมีความสำคัญต่อการ พัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ชีวิตที่มีคุณภาพย่อมเป็นชีวิตที่ประสบความสำเร็จ รู้จักยับยั้งความต้องการทางร่างกาย และความต้องการทางอารมณ์ของตนเองให้อยู่ในขอบเขตที่พอดี สามารถใช้ความรู้ สติปัญญา ความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตน ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเบียดเบียนหรือให้โทษแก่บุคคลอื่นใน ขณะเดียวกันบุคคล ต้องมีการศึกษาสูงมีความขยันอดทนประกอบอาชีพที่สุจริต เป็นพลเมืองดีมี ศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจมีระเบียบวินัยมีกฎเกณฑ์ทางสังคมแสวงหาความรู้เพิ่มเติมรู้จักใช้ ความรู้และสติปัญญาแก้ไขปัญหาสุขภาพและการดำรงชีวิตของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะของ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคลในอีกระดับหนึ่ง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2555 : ออนไลน์) กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็น การสร้างรากฐานของระดับการดำรงชีวิตของคนให้ดีขึ้น โดยการให้ความรู้ การฝึกด้านคุณธรรม การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การประกอบอาชีพรวมกันอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ใน ประเทศได้มีการสร้างเกณฑ์มาตรฐานของคุณภาพชีวิต คือ

1. เป้าหมายหลักในการ “พัฒนาคุณภาพชีวิต” คือการให้มีความสามารถในการ “พึ่งพาตนเอง” จุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือเริ่มจากการพัฒนา “ตนเอง” ซึ่งเป็นหน่วยย่อยของ สังคม

2. การพัฒนาตนตามแนวพุทธศาสนา ได้มีการวิเคราะห์พฤติกรรม (การกระทำของคน) ไว้ใน 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดทุกข์ เกิดจากการไม่รู้หรืออวิชาดค้นหา เช่น ความโลภอยากได้ของคนอื่นเกิดการลักขโมย เป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดทุกข์

ลักษณะที่ 2 พฤติกรรมสลายทุกข์ (การแก้ปัญหา) เมื่อคนเราเกิดความทุกข์จะก่อให้เกิดพฤติกรรมในการแก้ปัญหาคือสร้างปัญหา และฉันทะ เพื่อให้เกิดการศึกษา รู้วิธีการในการแก้ปัญหาจากพฤติกรรมดังกล่าว

ศิริพร เขียวไสว (2550 : 12) กล่าวว่า ชีวิตมีคุณภาพย่อมเป็นชีวิตที่ประสบความสำเร็จ รู้จักยับยั้งความต้องการทางร่างกาย และความต้องการทางอารมณ์ของตนเองให้อยู่ในขอบเขตที่พอดี สามารถใช้ความรู้สติปัญญา ความรู้สึกรู้สีกคึกคักของตนเองไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน เบียดเบียนหรือให้โทษแก่บุคคลอื่นในขณะที่เดียวกันบุคคลจะต้องมีการศึกษาสูง มีความขยันอดทน ประกอบอาชีพที่สุจริตเป็นพลเมืองดีมีความคิดและสติปัญญาแก้ไขปัญหายุ่งยากและการดำรงชีวิตของตนเองซึ่งถือว่าเป็นลักษณะของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคลในอีกระยะหนึ่ง ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนา ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาร่างกายเพื่อมุ่งให้ร่างกายมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และความพิการใด ๆ
2. พัฒนาทางอารมณ์เพื่อมุ่งให้อารมณ์มีความสนุกสนานร่าเริง ไม่เครียดหรือ วิตกกังวล ต่อการเรียน หรือต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ มีแต่ความเจริญหู เจริญตา เจริญใจ มองโลกในแง่ดีตลอดไป
3. พัฒนาทางสังคมเพื่อมุ่งให้เป็นคนที่มีเกียรติ ได้รับการยกย่อง เคารพนับถือ การยอมรับความรู้สึกรู้สีกเป็นเจ้าของ และความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
4. พัฒนาทางความคิดเพื่อมุ่งให้เป็นคนที่มีความต้องการที่จะรู้และเข้าใจในสิ่งต่างๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการคิดหาวิธีการป้องกันการแก้ไขปัญหายับยั้งให้ตัวเองได้ดำรงชีพอยู่อย่างสุขสบาย
5. พัฒนาทางจิตใจเพื่อมุ่งให้เป็นคนที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อชุมชนเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางใจ มีความมั่นใจว่าชีวิตนี้มีคุณค่า มีความสุขหรือมีชีวิตที่ดีกว่าในอนาคต ได้รับความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งหลาย
6. พัฒนาทางปัญญาเพื่อมุ่งให้เป็นคนมีความเฉลียวฉลาด สามารถคิดค้นพิจารณาเรื่องต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งปัญหาจะแตกฉานในบุคคลได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการศึกษาเล่าเรียน มีความสนใจเอาใจใส่ต่อวิชาที่ครูอาจารย์อบรมสั่งสอนเพื่อเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและนำไปพัฒนาชีวิตที่มีคุณค่าต่อไปภายภาคหน้า
7. พัฒนาทางวิจัยเพื่อมุ่งให้เป็นคนมีระเบียบวินัยในตนเอง สามารถเคารพและปฏิบัติต่อภาระหน้าที่ต่างๆ ที่มีอยู่ให้อยู่ในกรอบของข้อบังคับกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดขึ้น ไม่ประพฤติดนออก

นอกกลุ่มช่องทาง การมีวินัยที่ดีนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววราชกาลที่ 9 ได้ทรงมีพระชนา"คนมีระเบียบวินัยเป็นผู้ที่เข้มแข็ง เป็นผู้ที่หวังดีต่อตัวเอง เป็นผู้ที่มีความสำเร็จในอนาคต"

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2543 : 328) กล่าวว่า ลักษณะของคุณภาพชีวิต มีเนื้อหาค่อนข้างกว้างมาก สรุปคุณภาพชีวิตจะครอบคลุมหลายมิติ ดังนี้

1. ทางคุณภาพชีวิตด้านอนามัยและสาธารณสุข
2. พัฒนาการบุคคล โดยผ่านการศึกษาฝึกอบรม
3. การทำงานและคุณภาพชีวิตการทำงาน
4. เวลาว่างที่สร้างสรรค์
5. ความสมบูรณ์ทางด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ
6. คุณภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคม
7. สิ่งแวดล้อมทางสังคม
8. โอกาสทางสังคมและการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกัน
9. ความมั่นคงในการดำรงชีวิต
10. สิทธิเสรีภาพทางการเมือง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า แนวทางในการพัฒนาชีวิต คือ การพัฒนาตนเองในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพกับสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาเพื่อให้ชีวิตมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น มีประสิทธิภาพในการทำงานเพื่อให้ชีวิตดำเนินต่อไปได้ในสังคมและก่อให้เกิดความสุขมากที่สุด

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา

สังคมมนุษย์ในยุคปัจจุบันการทำงานเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วผู้สูงอายุมีการทำงานที่ค่อนข้างสูงเป็นการทำงานเพื่อสร้างรายได้ ผู้สูงอายุต้องมีการย้ายเพื่อติดตามอยู่กับลูกหลานหรือใกล้ลูกหลานมากขึ้นตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคมและการจ้างงาน ทำให้ผู้สูงอายุต้องหาที่พึ่งทางธรรมเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วย

รังสรรค์ ประทุมวรรณ (2543 : 110 - 112) กล่าวว่า การพัฒนาทางเลือก (Alternative Development) แนวทางหนึ่งซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่ได้รับการยอมรับจากนักคิด นักวิชาการหรือนักพัฒนาหลายกลุ่มว่า เป็นแนวการพัฒนาที่น่าจะมีความเหมาะสมในการนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ เรียกว่า "การพัฒนาที่ยั่งยืน" ในช่วงระยะแรก ๆ การพัฒนาแบบยั่งยืนมีจุดเน้นสำคัญอยู่ที่ประเด็นเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ คือมองว่ารูปแบบของการพัฒนาจะต้องเป็นไปในทิศทางที่ทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างต่อเนื่อง และไม่ทำลายหรือก่อให้เกิด

ความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม เอ็ดวาร์ด บี บาร์เวียร์ ได้เสนอรูปแบบของการพัฒนาแบบยั่งยืนว่ามีจุดสำคัญอยู่ที่รูปแบบการพัฒนา จะต้องตอบสนองเป้าหมายของระบบ 3 ระบบ คือ

1. ระบบชีววิทยา การพัฒนาจะต้องไม่ทำลายในเรื่องของความหลากหลายทางพันธุกรรม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในขอบเขตที่ธรรมชาติสามารถผลิตทดแทนได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการ และธรรมชาติสามารถจะฟื้นตัวกลับมาได้อีกครั้ง

2. ระบบเศรษฐกิจ การพัฒนาจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของสมาชิก ในสังคมได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

3. ระบบสังคม การพัฒนาจะต้องคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม สร้างให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม และสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมของตนเอง

ธิดา ไทยแท้ (2551 : 19) กล่าวว่า การเกื้อกูลภายในครอบครัวในลักษณะปัจจุบันลดความเข้มแข็งลงและแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกื้อกูลในครอบครัว แต่ครอบครัวจะยังเป็นแหล่งเกื้อหนุนที่สำคัญ และชุมชนจะมีบทบาทมากขึ้น จะพบว่ามีผู้สูงอายุอีกจำนวนมากที่ไม่ได้รับการดูแลจากครอบครัว และผู้สูงอายุอีกจำนวนไม่น้อย ที่ต้องการความช่วยเหลือเนื่องจากอยู่ในภาวะยากจนในอนาคตก็น่าจะยากจนอยู่ต่อไป ถ้าไม่มีการดำเนินการที่เหมาะสม ผู้สูงอายุที่มีคู่สมรสจะมีรายได้และสถานภาพทางเศรษฐกิจดีที่สุดในขณะที่หญิงที่ไม่มีคู่สมรส เช่น หม้าย โสด หย่าร้าง มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำที่สุด หนึ่งในสามของผู้สูงอายุในปัจจุบันมีรายได้ไม่เพียงพอโดยผู้สูงอายุชายมีรายได้ไม่เพียงพอสูงกว่าผู้สูงอายุหญิง และผู้หญิงพอใจในรายได้ของตนเองมากกว่าชาย และบุตรเป็นแหล่งรายได้และการเกื้อหนุนที่สำคัญที่สุดในทางกลับกันผู้สูงอายุให้การเกื้อหนุนแก่ครอบครัวและบุตรหลานในระดับสูง โดยร้อยละแปดสิบของบ้านที่อาศัยเป็นของผู้สูงอายุ และครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุช่วยออกค่าใช้จ่ายในบ้าน นอกเหนือจากการทำงานเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวบางส่วน แล้วผู้สูงอายุยังเกื้อกูลในการช่วยทำกิจกรรมต่าง ๆ ในบ้าน โดยเฉพาะผู้สูงอายุหญิง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2555 : ออนไลน์) กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการสร้างรากฐานของระดับการดำรงชีวิตของคนให้ดีขึ้น โดยการให้ความรู้ การฝึกด้านคุณธรรม การส่งเสริมสุขภาพอนามัยการประกอบอาชีพ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ในประเทศไทยได้มีการสร้างเกณฑ์มาตรฐานของคุณภาพชีวิต เป้าหมายหลักในการ “พัฒนาคุณภาพชีวิต” คือ การให้มีความสามารถในการ “พึ่งพาตนเอง” ดังนั้น จุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือเริ่มจากการพัฒนา “ตนเอง” ซึ่งเป็นหน่วยย่อยของสังคม การพัฒนาตนตามแนวพุทธศาสนา ได้มีการวิเคราะห์พฤติกรรม 2 ชั้น คือ

ขั้นที่ 1 นำสู่ศึกษา คือ ขั้นของการฝึกฝนตนเองในการศึกษา การฝึกฝนให้เกิดสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นรากฐานของการฝึกและพัฒนาตนเอง ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 2 อย่าง คือ ปัจจัยภายนอก (ปรโตโมษะ) และปัจจัยภายใน (โยนิโสมนสิการ)

ขั้นที่ 2 ไตรสิกขา เป็นขั้นการพัฒนาคนอย่างสมบูรณ์แบบ และในขั้นนี้ต้องมีการศึกษา เรื่องศักยภาพของมนุษย์ หลักสำคัญในการพัฒนามนุษย์ในขั้นนี้คือ

1. ศีล เป็นการฝึกพฤติกรรม โดยมีวินัยเป็นเครื่องมือในการฝึก
2. สมาธิ เป็นการฝึกด้านจิต ฝึกด้านคุณธรรม ความมีจิตเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
3. ปัญญา เป็นการฝึกในด้านการรู้ การพิจารณา การไตร่ตรองหาเหตุผล

สรุปคือ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะพัฒนาตนเอง สังคม ประเทศชาติ และธรรมชาติให้อยู่ร่วมกันได้ ต่างพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะต่างก็เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เพราะฉะนั้นการพัฒนาไม่ได้มองเฉพาะการตอบสนองความต้องการของมนุษย์เพียงอย่างเดียว จะต้องพัฒนาตัวของมนุษย์ให้สามารถลดความต้องการของตนลง และบริโภครทรัพยากรธรรมชาติอย่างใช้สติปัญญา และใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป

การพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่ต้องการความเจริญก้าวหน้า ต้องการชื่อเสียง เกียรติยศ เงินทอง การยอมรับ จากวงสังคม และประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ซึ่งไม่มีใครเลยจะสามารถปฏิเสธได้ว่า ในแต่ละวันนั้น มนุษย์ต้องดิ้นรนขวนขวาย ไขว่คว้าหาสิ่งที่ตนพึงปรารถนาเพื่อให้ได้มา ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเป็นการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ปรับปรุงการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องและรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

สุภาส เกรือเนตร (2541 : 5 - 6) กล่าวว่า แนวคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญต่าง ๆ ดังนี้

1. ความปรารถนาในชีวิต

คนเราตั้งแต่กำเนิดเกิดมา ต่างก็ปรารถนาจะให้ตนได้พบกับความสำเร็จในชีวิตด้วยกันทุกคน เพื่อหวังจะให้ชีวิตได้เสวยสุขบนความสำเร็จนั้น จึงเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยความหวัง หวังว่าวันหน้า เดือนหน้าปีหน้า ชีวิตคงดีขึ้น หวังอยากจะมีทรัพย์สิน ชื่อเสียง เกียรติยศ มีความรักที่อบอุ่นและมั่นคง ถ้าหากสามารถสร้างความหวังให้เป็นความจริงในชีวิตนี้ได้ คือ ความสำเร็จของชีวิต ชีวิตคงพบกับความสุข แต่การจะจัดการให้ชีวิตดำเนินไปสู่จุดนั้นได้ ไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ดังที่เคยคิดเพื่อฝันวาดหวังเอาไว้ แท้จริงชีวิตเรา จัดการได้ยากลำบากกว่าการจัดการใดๆ ทั้งสิ้น แม้แต่การจัดการธุรกิจที่ว่ายากยิ่งก็ยังไม่ลำบากเท่าการจัดการกับชีวิตเราและธุรกิจ

เหล่านั้นก็เป็นการจัดการเพื่อตัวเรา ดังนั้น ชีวิตเราที่ดีที่สุด ต้องรับผิดชอบจัดการด้วยตนเอง มิฉะนั้นจะถูกสิ่งอื่นหรือบุคคลอื่นเข้ามาควบคุมบงการ ทำให้ลำบากใจต่อการดำรงชีวิต

2. ชีวิตเป็นสิ่งมีค่ายิ่ง

คนส่วนมากมักจะรู้จักเรื่องราวของตน เป็นเหตุให้เกิดการละเลยที่จะรู้จักตนเองอย่างละเอียดว่า มีสิ่งใดดีหรือด้อย อยู่ในตัวบ้าง นิสัยลึกๆ ที่แท้จริงเป็นอย่างไร เพิ่มค่าที่แท้จริงของชีวิตได้อย่างไร คงมีหลายคนเข้าใจว่า ค่าของชีวิตขึ้นอยู่กับชาติตระกูลที่กำเนิด จึงปรารถนาเกิดในชาติกำเนิดที่ดี มีความสมบูรณ์ แต่การเกิดเป็นสภาวะธรรมชาติที่ไม่สามารถเลือกเกิดเองได้ ถึงจะเกิดมาแตกต่างกันอย่างไร ทางสังคมถือว่าทุกชีวิตมีคุณค่าเหมือนกัน จึงได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

3. ผู้ทำลายสิ่งมีค่า

มีนักปราชญ์ผู้รู้กล่าวไว้ว่า ผู้คอยทำลายชีวิตเราคือตัวเรา ความประพฤติและการกระทำของเรา บางครั้งก็เป็นการทำลายอนาคตและชีวิตตน เป็นผลให้เกิดความล้มเหลวตามมา ผู้ที่ถูกสังคมบ้านเมืองลงโทษ ถูกประณาม กักขัง จำคุกให้ตกทุกข์ได้ยาก ก็เกิดจากการกระทำของตนเป็นต้นเหตุ ดังนั้น ผู้คอยบั่นทอน ทำลายชีวิตของเราอันมีค่าที่แท้จริง คือ ความคิดและการกระทำของเราเอง คนอื่นรอบข้างส่วนมากจะปรารถนาดี ถ้าความคิดและการกระทำของเรา มิได้เป็นที่เดือดร้อน เขาจะเป็นมิตรที่ดีตลอดไป ดังคำกล่าวที่ว่า ผู้คนรอบข้างคือห่มมิตร สิ่งสถิตอยู่ภายใน อาจกลายเป็นศัตรู ฉะนั้นถ้ารักชีวิตตนอย่างแท้จริง จึงไม่ควรกระทำการใดๆ ที่มีผลเป็นการทำลายชีวิตตน

4. ชีวิตเป็นสิ่งที่พัฒนาได้

ผู้ที่ปรับปรุงพัฒนาตนเองจนได้คุณภาพ แม้จะเปลี่ยนหน้าที่การทำงานหรือประกอบอาชีพใด จะมีความมั่นใจในตนเอง มีความรับผิดชอบสูง สามารถทำงานได้เรียบร้อย และมักจะแก้ไขปัญหาวิตตนได้ มีข้อนำคิดว่า เศรษฐีหรือผู้มีฐานะมั่งคั่งทั้งหลาย ก็มาจากคนจนที่ใส่ใจปรับปรุงและพัฒนาชีวิตตนเป็นประจำ

5. การสร้างพลังจิตใจให้เข้มแข็ง

การรวบรวมพลังจิตใจให้เข้มแข็ง วิธีที่ดีที่สุด คือ ฝึกควบคุมความคิด อารมณ์ ความรู้สึกที่สาดสาย แดกกระจายให้มารวมกันจนนิ่งสงบอย่างมั่นคงที่จุดเดียว รู้จักกันดี เรียกว่า การฝึกสมาธิ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่กำลังนิยมฝึกปฏิบัติกัน พระพุทธเจ้าอันเป็นพระบรมศาสดาของศาสนาพุทธ พระองค์ทรงใช้ สมาธิ นำไปสู่ปัญญา จนตรัสรู้ในที่สุด การฝึกสมาธิ เป็นการฝึกรวบรวมพลังความคิดจิตใจทั้งหมดมาจดจ่อจนนิ่งสงบตั้งมั่นอยู่ที่ส่วนหนึ่งของร่างกายเพียงส่วนเดียว หรือเป็นการฝึกประสานจิตกับกายให้รวมเป็นหนึ่งเดียวสงบมั่นคง จะจดจ่อที่จุดใด ก็มี

จุดประสงค์เดียวกัน คือให้จิตใจเกิดความสงบ ถ้าสามารถฝึกจนจิตนิ่งสงบและปล่อยให้อว่างได้ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ สามารถจัดระบบความคิด สร้างนิสัย เกิดความเข้มแข็งหนักแน่น มั่นคงมีเมตตา กล้าหาญ อ่อนโยน เป็นการพัฒนาสู่สภาพจิตที่ดี มีอานุภาพ ขจัดความเครียด และโรคบางอย่างได้

6. การพัฒนาท่าทีจิตใจ

การที่จะพัฒนาชีวิตให้มีคุณภาพได้สำเร็จนั้น ต้องพัฒนาหลาย ๆ ด้านประกอบกัน การมุ่งพัฒนาชีวิตด้วยกระบวนการศึกษาเพื่อหวังสร้างโอกาสหางานทำง่าย มีรายได้มาใช้จ่ายบำรุงชีวิตให้อยู่ดีกินดี มีความสะดวกสบายสามารถยกระดับชีวิตได้สูงขึ้นในสังคมว่าเป็นชีวิตที่มีคุณภาพนั้น คุณภาพชีวิตในลักษณะนี้อาจไม่ยั่งยืน มั่นคงพอ ปัญหาอาจก่อตัวขึ้นมาช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิตได้ หากท่าทีของจิตใจ ซึ่งเป็นตัวบงการชีวิต ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีหน้าที่ในทางก่อที่มั่นคงและสมดุล

7. มนุษยสัมพันธ์

การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง ที่จะต้องรีบพัฒนาไปพร้อมกันให้สมดุลกับด้านอื่น ๆ คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ เพราะว่าการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม จำเป็นต้องมีการคบหาเกี่ยวพันระหว่างบุคคลรอบด้าน พฤติกรรมที่เราแสดงออกย่อมไปกระทบอารมณ์ความรู้สึกระหว่างบุคคลแล้วสะท้อนกลับมาเกี่ยวพันตัวเราด้วย ผลของการสะท้อนกลับมามีอิทธิพลต่อการพัฒนาชีวิตเช่นกัน ถ้าสะท้อนกลับมาในทางบวกก็จะช่วยเสริมสร้างกำลังใจและมีส่วนช่วยผลักดันการพัฒนาชีวิตได้สะดวกขึ้น หากสะท้อนกลับในทางลบ ความเกี่ยวพันนั้นจะกลายเป็นตัวหน่วงเหนี่ยวการพัฒนาคน คล้ายกับตัวเองหน่วงเหนี่ยวตัวเอง การจะสะท้อนกลับเป็นบวกหรือลบนั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของเราเป็นต้นเหตุผสมอยู่ด้วย ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาชีวิตในด้านนี้ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

8. ความเชื่อมั่นในตนเอง

เมื่อชีวิตได้รับการปรับปรุงและพัฒนาหลาย ๆ ด้าน ประกอบกันผ่านไปสักระยะหนึ่ง สภาวะทางจิตใจก็จะมี ความมั่นคงขึ้น มีกำลังใจ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นความรู้สึกลึก ๆ ในจิตใจ หากเราเฝ้าถนอมรักษาสภาวะจิตนี้ให้ดี เพาะเลี้ยงกำลังใจนี้ให้เข้มแข็ง ก็จะกลายเป็นความเชื่อมั่นที่แกร่ง สามารถนำมาพัฒนาชีวิตและการทำงานให้เกิดคุณภาพได้ดียิ่งขึ้น ความเชื่อมั่นในตนเอง ก็ต้องได้รับการพัฒนาเหมือนกันกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ เพราะมันเป็นพลังที่จะผลักดันชีวิตไปสู่ความสำเร็จ

9. บุคลิกภาพ

การพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นการพัฒนาชีวิตในลักษณะองค์รวม คือ รวมทั้งส่วนที่มองเห็นเป็นโครงร่างของร่างกาย เครื่องแต่งกาย ลึกลงไปจนถึงส่วนที่เป็นสภาพจิตใจ บุคลิกภาพมีอิทธิพลต่ออารมณ์ความรู้สึกแก่บุคคลที่ติดต่อสัมพันธ์และผู้พบเห็นโดยทั่วไป

การปรับปรุงและพัฒนาบุคลิกภาพภายนอก เริ่มแต่การจัดการความเรียบร้อยของการแต่งกาย การฝึกยิ้มหน้ากระจก จัดทรงผมฝึกเดินตัวตรง ฝึกเจรจาอ่อนน้อมถ่อมตน ถ้าฝึกจริงจังก็จะช่วยเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ยิ่งขึ้น เพราะบุคลิกภาพทั้งหมดมีความสัมพันธ์โดยตรงกับสภาพจิตใจ หรือหากจะมองกลับกันก็จะได้ว่า สภาพจิตใจเป็นบ่อเกิดของบุคลิกภาพทั้งหมด

ดังนั้น หากเราฝึกปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักในเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพของตนลงในจิตใจได้สำเร็จ แล้วมันจะงอกออกมาสู่ภายนอกในรูปของพฤติกรรมที่แสดงออก และจะกลายเป็นบุคลิกภาพที่ยั่งยืน เป็นสมบัติติดตัวเราไปตลอด

กิตติ สมานไทย (2542 : 20) กล่าวว่า องค์การยูเนสโก ได้ใช้เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพชีวิต ไว้ 2 ด้าน คือ

1. ด้านวัตถุวิสัย (Objective) การประเมินด้านวัตถุวิสัยวัดได้โดยอาศัยข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมสามารถมองเห็นได้ นับได้ วัดค่าได้ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
2. ด้านจิตวิสัย (Subjective) เป็นการประเมินข้อมูลด้านจิตวิทยา ซึ่งอาจทำได้โดยการสอบถามความรู้สึก และประสบการณ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชีวิต การรับรู้สภาพต่อการเป็นอยู่ดำรงชีวิต รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความพึงพอใจในชีวิต

คุณภาพชีวิต มี 2 องค์ประกอบ คือองค์ประกอบด้านจิตวิสัย ซึ่งเป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกของบุคคล อันได้แก่ความเชื่อ ค่านิยมและความรู้สึกนึกคิดของบุคคล เป็นต้น และองค์ประกอบด้านวัตถุวิสัย ได้แก่ ปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมของบุคคล เช่นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2543 : 328) กล่าวว่า ลักษณะของคุณภาพชีวิต มีเนื้อหาค่อนข้างกว้างขวางมาก สรุปคุณภาพชีวิตจะครอบคลุมหลายมิติ ดังนี้

1. คุณภาพทางค่านิยมและสาธารณสุข
2. พัฒนาการบุคคล โดยผ่านการศึกษาฝึกอบรม
3. การทำงานและคุณภาพชีวิตการทำงาน
4. เวลาว่างที่สร้างสรรค์
5. ความสุขสมบูรณ์ทางด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ

6. คุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
7. สิ่งแวดล้อมทางสังคม
8. โอกาสทางสังคมและการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกัน
9. ความมั่นคงในการดำรงชีวิต
10. สิทธิเสรีภาพทางการเมือง

ศิริพร เขียวไสว (2550 : 12) กล่าวว่า ชีวิตที่มีคุณภาพย่อมเป็นชีวิตที่ประสบความสำเร็จ รู้จักยับยั้งความต้องการทางร่างกาย และความต้องการทางอารมณ์ของตนเองให้อยู่ในขอบเขตที่พอดี สามารถใช้ความรู้ สติปัญญา ความรู้สึกนึกคิดของตนเองไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน เบียดเบียนหรือให้โทษแก่บุคคลอื่น ในขณะที่เดียวกันบุคคลจะต้องมีการศึกษาสูง มีความขยันอดทน ประกอบอาชีพที่สุจริตเป็นพลเมืองที่ดีมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจ มีระเบียบวินัย มีกฎเกณฑ์ทางสังคม แสวงหาความรู้เพิ่มเติมรู้จักใช้ความคิดและสติปัญญาแก้ไขปัญหาสุขภาพและการดำรงชีวิตของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคลในอีกระยะหนึ่ง ซึ่งแนวทางในการพัฒนา ดังต่อไปนี้

1. พัฒนากายเพื่อมุ่งให้ร่างกายมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และความพิการใด ๆ
2. พัฒนาทางอารมณ์เพื่อมุ่งให้อารมณ์มีความสนุกสนานร่าเริง ไม่มีความเครียด หรือวิตกกังวลต่อการเรียน หรือต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ มีแต่ความเจริญหู เจริญตา เจริญใจ มองโลกในแง่ดีตลอดไป
3. พัฒนาทางสังคมเพื่อมุ่งให้เป็นคนที่มีเกียรติ ได้รับการยกย่อง เคารพนับถือ การยอมรับความรู้ดีเป็นเจ้าของ และความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
4. พัฒนาทางความคิดเพื่อมุ่งให้เป็นคนที่มีความต้องการที่จะรู้และเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการคิดค้นหาวิธีการป้องกันแก้ไขปัญหาทั้งหลายให้ตัวเองได้ดำรงชีพอยู่อย่างสุขสบาย
5. พัฒนาทางจิตใจเพื่อมุ่งให้เป็นคนที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อชุมชนเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มีความมั่นใจว่าชีวิตนี้มีคุณค่า มีความสุขหรือมีชีวิตที่ดีกว่าในอนาคต ได้รับความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งหลาย
6. พัฒนาทางปัญญาเพื่อมุ่งให้เป็นคนมีความเฉลียวฉลาด สามารถคิดค้นพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งปัญญาจะแตกฉานในบุคคลได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการศึกษาเล่าเรียน มีความสนใจ เอาใจใส่ต่อวิชาความรู้ที่ครูอาจารย์อบรมสั่งสอนเพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และนำไปพัฒนาชีวิต ที่มีคุณค่าต่อไปภายภาคหน้า

7. พัฒนาการวิจัยเพื่อมุ่งให้เป็นคนมีระเบียบวินัยในตนเอง สามารถเคารพและปฏิบัติต่อ ภาระหน้าที่ต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้อยู่ในกรอบของข้อบังคับกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดขึ้น ไม่ประพฤติดนออกนอกกรอบนอกทาง การมีวินัยที่ดีนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้ทรงมีพระรสนะว่า “คนที่มีระเบียบวินัยเป็นผู้ที่เข้มแข็ง เป็นผู้ที่หวังดีต่อตัวเอง เป็นผู้ที่มีความสำเร็จ ในอนาคต”

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษา ก็นับว่าเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตอีกข้อที่สำคัญ เพราะทั่วโลกจะ ถือว่า “ประเทศที่มีอัตราการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในประเทศอยู่ในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานสูงนั้น ย่อมถือว่า ประชากรในประเทศนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย” เช่น ประเทศ สหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ เป็นต้น

เทคนิคในการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่ต้องการความเจริญก้าวหน้า ต้องการชื่อเสียง เกียรติยศ เงินทอง การยอมรับจากวงสังคม และประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ซึ่งไม่มีใครเลยจะสามารถ ปฏิเสธได้ว่าในแต่ละวันนั้น มนุษย์ต้องดิ้นรนขวนขวาย ไขว่คว้าหาสิ่งที่ตนพึงปรารถนาเพื่อให้ ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านั้น

สำนักบริการข้อมูลและสารสนเทศ (2552 : ออนไลน์) กล่าวว่า ในขณะที่ประเทศไทย ก้าวเข้าสู่ภาวะของความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICS) เชื่อว่าในอนาคตอันใกล้นี้ จะมีคน เป็นจำนวนมากเข้ามาใช้เวลาของชีวิตเกี่ยวข้องกับการทำงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นในทุก ระดับของการจ้างแรงงาน และถ้าหากว่าเวลาส่วนมากของชีวิตในการทำงานนี้ มนุษย์ได้อยู่กับสิ่งที่ ตนเองพอใจ ก็จะช่วยให้มีสภาพจิตใจและอารมณ์ที่จะส่งเสริมให้เกิดสภาพการทำงานที่ดี ซึ่งย่อม ถือได้ว่ามีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี และจะส่งผลต่อชีวิต โดยส่วนรวมของบุคคลผู้นั้น ให้เป็นสุข ซึ่งแสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย อันเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศด้านการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์

ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2553 : 1-3) กล่าวถึง เทคนิคในการพัฒนาศักยภาพตนเอง ไว้ว่า คนเราเกิดมาคงไม่มีใครดีพร้อมไปหมดทุกด้าน คนทุกคนย่อมมีทั้งจุดอ่อนและจุดเด่นแตกต่างกัน ไปตามเบื้องหลังชีวิตของแต่ละคน บางคนฉลาดแต่ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ บางคนเก่ง แต่นำเสนอไม่ เป็น บางคนทำงานดี ขยันขันแข็ง แต่รับไม่ได้ที่ถูกคนอื่นตำหนิหรือดูต่ำ บางคนเก่ง แต่ไม่ค่อย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ฯลฯ สิ่งสำคัญในการพัฒนาตนเอง ไม่ได้อยู่ที่ว่าใครมีจุดอ่อนหรือ จุดเด่นน้อยกว่าหรือมากกว่ากัน แต่อยู่ที่ใครสามารถค้นหา ยอมรับ และลงมือกำจัดจุดอ่อนและเสริม จุดเด่นของตนเองได้มากกว่า คนบางคนหาไม่เจอแม้กระทั่งจุดอ่อนและจุดเด่นของตัวเอง คนบาง คนหาเจอแต่ไม่ยอมรับจุดอ่อน หรือบางคนยอมรับแต่บอกว่าแก้ไขยากหรือแก้ไขไม่ได้หรือ

เพราะมันเป็นอย่างนี้มาตั้งนานแล้ว ชีวิตคนเราไม่แตกต่างกันไปจากเรือที่แล่นอยู่ในมหาสมุทรที่
ต้องเจอทั้งคลื่นลมและมรสุมในรูปแบบต่าง ๆ ถ้าเรือของเรามีความแข็งแกร่งพอก็สามารถแล่นผ่าน
มรสุมไปได้ แต่ถ้าเรือของเราไม่แข็งแกร่งเพียงพออาจจะผ่านไปแบบสะบักสะบอมหรือไม่ก็อับปาง
ลงไปก่อนที่จะถึงจุดหมายปลายทางก็ได้ แต่เราจะเห็นว่าเรือบางประเภท เช่น เรือใบ เป็นเรือที่ไม่
แข็งแรงเหมือนเรือยนต์ประเภทอื่น แต่ทำไมมันถึงแล่นผ่านมรสุมไปได้เหมือนกัน นั่นแสดงให้เห็น
ว่าถึงแม้เรือลำนั้นจะบอบบาง แต่ถ้ามีเทคนิคและวิธีในการเล่นเรือที่ดีก็สามารถผ่านมรสุมไปได้
เช่นกัน เราจะเห็นว่าเรือใบหรือแม้แต่กระดาน โด้คลื่นอันเล็กๆ สามารถต่อสู้และเอาชนะความแรง
ของคลื่นได้อย่างน่าทึ่ง เพราะทั้งสองอย่างนี้รู้จักใช้จุดอ่อนและจุดแข็งให้เป็นประโยชน์ในการ
เดินทาง เราจะเห็นว่าแม้เวลาลมเปลี่ยนทิศเรือใบสามารถที่จะวังทวนกระแสคลื่นได้ ทั้ง ๆ ที่ไม่มี
เครื่องยนต์ แต่เขาใช้เทคนิคการเล่นแบบสลับฟันปลา จึงทำให้เรือแล่นฝ่าคลื่นลมไปได้เหมือนกัน
ถ้าใครเจอมรสุมชีวิตที่หนักๆ ขอให้นึกถึงเรือใบหรือกระดาน โด้คลื่นไว้เป็นข้อคิด ขอให้คิดเสมอว่า
ใบเรือแห่งชีวิตของเราไม่ได้อยู่ที่มรสุมอะไรจะนำพาไปที่ใด แต่อยู่ที่ทิศทางและเป้าหมายชีวิต
ภายในของตัวเราเองว่าเราต้องการไปยังที่ใด ส่วนจะมีปัญหาอะไรเข้ามาขัดขวางหรือไม่นั้น เรา

สามารถบริหารมันได้ เหมือนกับเรือใบที่เปราะบางแต่สามารถนำพาผู้คน ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้
การพัฒนาตนเอง โดยการกำจัดจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งนั้น ขั้นตอนในการพัฒนาครั้งนี้

1. สำรวจค้นหาจุดอ่อนและจุดเด่น

สิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาตนเองคือ การค้นหาตัวเองให้เจอว่าตัวเองมีจุดอ่อนและ
จุดเด่นตรงไหนบ้าง สำหรับวิธีการในการวิเคราะห์สามารถทำได้หลายวิธี เช่น

1.1 การเปรียบเทียบเรื่องต่างๆ กับผู้อื่น เช่น การควบคุมอารมณ์ ทักษะด้านภาษา
ทักษะด้านการสื่อสารระบบการคิด การอ่าน การเขียน การนำเสนอรวมถึงวินัยในตนเองในด้าน
ต่างๆ

1.2 การใช้ผู้อื่นเป็นกระจกเงา หมายถึง การให้ผู้อื่นวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดเด่นของ
เราว่าเป็นอย่างไร โดยให้กลุ่มบุคคลที่อยู่รอบตัวเราเป็นคนวิเคราะห์ เช่น พ่อแม่พี่น้อง สามีภรรยา
เพื่อนร่วมงาน หัวหน้า ลูกน้อง เพราะจะทำให้เราสามารถมองเห็นตัวเองในทุกมิติ เพราะจุดอ่อน
หรือจุดเด่นบางอย่างเราไม่ได้แสดงออกให้คนบางกลุ่มเห็น เช่น พ่อแม่อาจจะไม่ทราบว่าทักษะใน
การสื่อสารเราเป็นอย่างไร แต่พ่อแม่จะทราบดีเกี่ยวกับนิสัยเล็กๆ ของเราซึ่งเพื่อนร่วมงานอาจจะไม่
ทราบ

1.3 การใช้แบบทดสอบ เราสามารถทดสอบจุดอ่อนและจุดเด่นของเราได้จาก
แบบทดสอบประเภทต่างๆ เช่น แบบทดสอบทางจิตวิทยาเพื่อคู่ลักษณะนิสัย แบบทดสอบทางภาษา
แบบทดสอบการคำนวณ ฯลฯ

1.4 การนำเอาปัญหาและความสำเร็จในชีวิตมาทบทวนเพื่อหาจุดอ่อนและจุดเด่น เช่น ทบทวนดูว่าเรื่องอะไรที่เราจับไม่ได้ เรื่องอะไรที่เราไม่ชอบมากที่สุด เรื่องอะไรที่เรายังแก้ปัญหาไม่ได้ ในขณะที่เดียวกันก็ให้ทบทวนดูความสำเร็จที่เราได้รับเกิดจากอะไร เช่น การที่เรามีหน้าที่การงานที่สูงในปัจจุบันเพราะเราเรียนเก่ง หรือเพราะเราทำงานดี เพราะเราเข้ากับหัวหน้าได้ดี ฯลฯ

2. จัดลำดับความสำคัญ

เมื่อเราทราบจุดอ่อนและจุดเด่นของตัวเองแล้ว ให้ลองนำมาจัดลำดับว่าเรื่องไหน เป็นเรื่องที่สำคัญและต้องกำจัดหรือพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยพิจารณาจากปัจจัยดังต่อไปนี้

2.1 ถ้าไม่กำจัดจุดอ่อนหรือเสริมจุดเด่นนั้นๆ จะส่งผลกระทบต่อเป้าหมายในชีวิตของเรามากน้อยเพียงใด เช่น ถ้าเราไม่กำจัดจุดอ่อนเรื่องการควบคุมอารมณ์ เราคงไม่สามารถเติบโตขึ้น เป็นหัวหน้าได้ หรือ ถ้าเราไม่พัฒนาทักษะด้านภาษา เราคงไม่สามารถทำงานกับบริษัทต่างชาติ ตามที่เราหวังไว้ได้

2.2 ความถี่ในการเกิดขึ้นของจุดอ่อนหรือจุดเด่น จุดอ่อนใดที่เกิดขึ้นบ่อยๆ โดยที่เรา ไม่สามารถควบคุมมันได้ หรือไม่รู้ตัวให้กำจัดออกไปก่อน เช่น เรามักจะลืมตัวพูดอะไรออกไปโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้ฟังอยู่เสมอทั้งๆ ที่เราไม่ได้ตั้งใจ สำหรับจุดเด่นที่เรามีและต้องใช้งาน บ่อยๆ ก็ควรจะพัฒนาเพิ่มเติมให้ดียิ่งๆ ขึ้น

3. ลงมือกำจัดจุดอ่อนและพัฒนาจุดเด่น

สิ่งสำคัญที่สุดในการกำจัดจุดอ่อนและพัฒนาจุดเด่นคือ การลงมือปฏิบัติจริง ถ้ามีความ ยากลำบากในการแก้ไขและพัฒนาหลายสิ่งหลายอย่างพร้อมกัน ขอแนะนำให้ทำทีละอย่าง เช่น ช่วงแรกอาจจะพัฒนาในเรื่องทัศนคติก่อน เมื่อทำได้สำเร็จแล้ว ค่อยๆ พัฒนาในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป จุดหักเหที่สำคัญในการลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาตัวเองอยู่ที่ "อย่าล้มเลิกความตั้งใจ" คนบางคนท้อ คนบางคนขาดความอดทนอดกลั้น พ่ายแพ้ภัยตัวเอง แน่แน่นอนว่าการทำอะไรก็ตามย่อมมีปัญหา อุปสรรค แต่ขอให้คิดเสียว่าปัญหาอุปสรรคนั้นคือ ความท้าทาย พยายามหาแรงจูงใจเข้ามา เสริมแรงอยู่ตลอดเวลา เช่น บางคนได้แรงใจจากลูก บางคนได้แรงใจจากเป้าหมายในชีวิต บางคน ได้แรงใจจากเพื่อน การกำจัดจุดอ่อนเปรียบเสมือนคนกำลังเลิคนูหรือ อาจจะทรมาณบ้าง หงุดหงิด บ้าง แต่ถ้าผ่านไปได้ถึงขั้นเปลี่ยนพฤติกรรมหรือเปลี่ยนนิสัย โอกาสที่มันจะกลับมาถอยออกมามีชีวิต ของเราก็น้อยลง แต่ถ้าเราได้เพียงครั้ง ๆ กลาง ๆ โอกาสที่นิสัยที่ไม่ดีจะกลับมาเติบโตอีกก็มีมากขึ้น ฉะนั้นต้องกำจัดแบบถอนรากถอนโคน

4. ประเมินผลและแก้ไขปรับปรุง

เมื่อเราได้กำจัดจุดอ่อนหรือเสริมจุดแข็งอะไรให้กับชีวิตแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องทำคือการประเมินผลว่าได้ตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ เพราะอะไรก็ตามที่เราสามารถวัดได้ ประเมินผลได้ เราสามารถจัดการกับมันได้ และการประเมินผลจะช่วยให้เราสามารถตั้งเป้าหมายที่ท้าทายเพิ่มขึ้นไปอีก ขอให้คิดว่าการกำจัดจุดอ่อนและการพัฒนาจุดเด่นของเราเป็นเกมส์อย่างหนึ่งที่เรากำลังเล่นอยู่ด้วยตัวเอง จงสนุกและเพลิดเพลินกับมันมากกว่าที่เราคิดว่าเป็นภาระหน้าที่ ที่น่าเบื่อ

จากเทคนิคดังกล่าวจะเห็นว่าประเด็นสำคัญไม่ได้อยู่ที่เรามีจุดอ่อนหรือจุดเด่นอะไรหรือมีจำนวนมากน้อยเพียงใด แต่อยู่ที่เราหาจุดอ่อนและจุดเด่นของตัวเองเจอหรือไม่ เรายอมรับมันหรือไม่ โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นจุดอ่อน และเราได้ลงมือกำจัดจุดอ่อนและพัฒนาจุดเด่นอย่างจริงจังหรือไม่ “ปัจจัยสู่ความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ เริ่มต้นที่การชนะใจตนเอง”

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2555 : ออนไลน์) กล่าวว่า เทคนิคการพัฒนาคุณภาพชีวิตไว้ 6 แบบ คือ

1. การวางแผนล่วงหน้า เพราะความสำเร็จที่ได้มาส่วนใหญ่่มักจะมาจากแผนงานที่ชัดเจน มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กำหนดระยะเวลา รูปแบบของกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินงาน นอกจากนั้นแล้วหลังจากสิ้นสุดใน ทุก ๆ กิจกรรม ควรมีการวัดและประเมินผลตรวจสอบเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขสำหรับ แผนงานครั้งใหม่ในคราวหน้าต่อไป
2. การขจัดความขี้เกียจ เพราะความขี้เกียจเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เมื่อปล่อยให้ ความขี้เกียจเข้ามาเยือนแล้วก็ยากเหลือเกินที่จะสลัดมันออกไป เพราะฉะนั้นเราจึงควรสกัดความขี้เกียจนี้ ตั้งแต่เริ่มต้น โดยการ ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ปล่อยงานเป็นดินพอกหางหมู และควรลงมือปฏิบัติทันทีเมื่อพร้อม
3. ฝึกนิสัยประหยัด อดออม เพราะการใช้จ่ายที่ถูกวิธีและสมควรแก่ฐานะนั้น เป็นการสร้างระเบียบวินัย ขึ้นพื้นฐานให้แก่ตนเองและยังใช้เป็นหลักประกันที่แน่นอนเมื่อถึงคราวคับขันเร่งด่วนอีกด้วย
4. หัดคิดในมุมสร้างสรรค์ เป็นการคิดเชิงบวก คิดแต่เรื่องที่ดีงาม มองปัญหาต่าง ๆ ให้เป็นเรื่องเล็กที่สามารถ แก้ไขได้ การหัดเปิดมุมมองใหม่ ๆ กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รายล้อมรอบ ๆ ตัวนั้น เป็นการพัฒนากระบวนการทาง ความคิดและสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้น หลีกเลียงการมองตนเองเป็นศูนย์กลาง พร้อมกันนั้นควรหัดรับฟัง ให้มากและสละเวลาบางส่วนแลกเปลี่ยนเสวนาแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นอยู่เสมอ

5. ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เปรียบเสมือนกับบททดสอบบทหนึ่งที่จะนำทางเราสู่ความสำเร็จ เมื่อเราคิดจะลงมือทำการสิ่งใด ควรตั้งรับและเตรียมใจไว้ว่า “ทางเดินสู่ความสำเร็จนั้น ย่อมต้องมี อุปสรรคขวากหนามเป็นเพื่อนร่วมเดินทางด้วยเสมอ” ปัญหาทุกปัญหา จึงมาพร้อม ๆ กับการความสำเร็จ และเมื่อ ใดที่คุณพบกับความสำเร็จ คุณจะรู้ว่า “ไม่ว่าจะอีกกี่สิบปี ปัญหา ในภายหน้า คุณก็จะสามารถผ่านพ้นมันไปได้ เหมือนอย่างคราวนี้เช่นกัน”

6. เคารพตนเอง โดยเชื่อมั่นในความสามารถ ให้โอกาสตนเองในการกล้าลองผิดลองถูก เพราะผู้ที่สามารถยึดหลักอยู่บนความสำเร็จนั้น ได้ ส่วนแล้วแต่ผ่านบททดสอบ ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ มานับไม่ถ้วน

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า เทคนิคในการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตจุดเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น คือ การเปิดใจยอมรับตนเอง การมีความพร้อม ในการศึกษาเรียนรู้และมีสติตั้งรับกับการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอยู่เสมอ จะช่วยให้ คุณสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความสำคัญของคุณภาพชีวิต

การทำงานเป็นสิ่งที่ให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ เพราะเป็น โอกาสที่ทำให้เกิดการพบปะสังสรรค์ระหว่างผู้ใช้แรงงานกับบุคคลอื่น ๆ กับสถานที่ กับขั้นตอนและเรื่องราวต่าง ๆ ตลอดจนความคิดเห็นทั้งหลายจากผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้นการทำงานจึงเป็นการเปิด โอกาสให้แสดงออกถึงเขาว์ ปัญญา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อันจะนำมาซึ่งเกียรติภูมิและความพึงพอใจในชีวิต

จุฑามาศ แก้วพิจิตร (2548 : 6) กล่าวว่า เมื่อแต่ละบุคคล ได้ใช้ชีวิตการทำงานอยู่กับสิ่งที่ตนเองพอใจก็จะทำให้มีสภาพจิตใจ และอารมณ์ที่ดี ซึ่งส่งผลให้ ทำงานดีตามไปด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละองค์การจะต้องศึกษาหรือแสวงหาหนทางให้เกิดความสอดคล้องต้องกันของความพึงพอใจระหว่าง พนักงานและองค์การ เพื่อให้องค์การสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุด เราคงได้ยินได้ฟังหรือเห็นภาพความขัดแย้งภาพการหยุดงานเพื่อประท้วงหรือเรียกร้องสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้ใช้แรงงานอยู่เสมอ หรือเหตุการณ์ในบางประเทศที่มีการประท้วงจนเกิดเรื่องราวใหญ่โตขึ้น นั่นเป็นเพราะผู้ใช้แรงงานมีความรู้สึกที่กำลังถูกริดรอนสิทธิ คุณภาพชีวิตการทำงานต่ำลง ผลที่ตามมาคือ ความเสียหายอย่างใหญ่หลวงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการผลิตที่ต้อง หยุดชะงัก จนมีผลทำให้การส่งออกไม่สามารถดำเนินการ ไปตามเป้าหมายได้ ซึ่งนอกจากองค์การจะสูญเสียรายได้จำนวนมากแล้ว พนักงานเองก็ต้องประสบความลำบาก และขาดรายได้ อีกทั้งส่งผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติโดยรวมด้วย

วิภาวดี ดวงแก้ว (2551 : 32) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต (Quality of Life) เป็นความคิดรวบยอดที่สำคัญ ซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นอาจเป็นของใครก็ได้ ถ้าผู้นั้นมีความสุขสบายตามสมควรแก่

อัตรภาพมีคุณธรรม มีความกลมกลืนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญาและสังคม บุคคลในครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมมีเป้าหมายในการ ดำรงชีวิตที่ดีงาม มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่นการศึกษา อาชีพ รายได้ สุขภาพอนามัย และจริยธรรม อยู่ตลอดเวลา ในลักษณะเช่นนี้เขาจะมีความสามารถปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ต่าง ๆ รอบตัวให้ดีขึ้น และเกิดคุณประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมก็จะลดลงและหมดไปได้ เช่น ปัญหา เศรษฐกิจ การทำลายทรัพยากรและธรรมชาติ การอพยพ ย้ายถิ่น อาชญากรรม ตลอดจนปัญหาอื่น ๆ จึงกล่าวได้ว่าเมื่อใดก็ตามที่บุคคลและครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยย่อยที่สุดของสังคมมีคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ดีส่งผลสะท้อนต่อไปยังชุมชน และประเทศชาติอันเป็นหน่วยใหญ่ได้ในที่สุด จากตัวอย่าง ในประเทศพัฒนาแล้วหลาย ๆ ประเทศ ซึ่งประกอบด้วยประชากรที่มีคุณสมบัติที่ดีได้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในทาง ตรงกันข้ามประเทศกำลังพัฒนาซึ่งประกอบด้วยประชากรที่มีคุณภาพต่ำ ต่างประสบความล่าช้าหรือ ความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศอันมีผลโยงไปถึงความมั่นคงปลอดภัยของประเทศด้วย

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด (2556 : ออนไลน์) กล่าวว่า โดยธรรมชาติร่างกาย ของคนเราต้องมีการเจริญเติบโต มีความแข็งแรง เพื่อต่อสู้กับ โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ และจะต้องมีชีวิต ที่ยืนยาวพอสมควร ซึ่งร่างกายจะต้องได้รับสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต 6 อย่าง ได้แก่ อาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อนการออกกำลังกายและการ ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บชีวิตเป็นสิ่งมีค่ายิ่งกว่าทรัพย์สิน ใด ๆ ทุกคนย่อมรักษา และหวงแหนชีวิตของตนเองปรารถนาให้ตนเองมีชีวิตที่ผาสุกจึงจำเป็นต้อง รักษาสุขภาพอนามัยให้แข็งแรงสมบูรณ์อยู่เสมอสิ่งที่ประเมินค่ามิได้ของมนุษย์ก็คือ การมีสุขภาพ ทางกายดีปราศจาก โรคภัยไข้เจ็บหรือการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุต่าง ๆ มีกำลังใจในการทำงานได้ดี สามารถแบกรับภาระงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ร่างกายสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ได้ดีสำหรับทางด้านจิตใจนั้นก็สามารถทำงานสัมพันธ์กับด้านร่างกายได้อย่างแน่นแฟ้นจะแยกออก จากกันเป็นสัดส่วนมิได้ไม่มีความวิตกกังวล ไม่ถูกความเครียดมารบกวน และเราจะต้องยอมรับถึง สภาพชีวิตที่ตนเองเป็นอยู่ได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นการเรียนการเล่น การทำงานความรับผิดชอบต่อ ครอบครัว นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ไม่สร้างความคิดริ้น ให้แก่ผู้อื่นดังนั้น การที่บุคคลใดมีสุขภาพดี ย่อมเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตามไป ด้วย

จากข้อความที่กล่าวมา ความสำคัญและคุณค่าของผู้สูงอายุ พอสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุเป็น กลุ่มบุคคลที่อยู่ในช่วงบั้นปลายของชีวิต เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในชีวิตที่สะสมมานาน ซึ่ง ประสบการณ์ต่าง ๆ นั้นสามารถนำมาสร้างคุณประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติได้อย่างมากมาย ทั้งนี้ การที่จะใช้ความรู้ ความสามารถในตัวของสูงอายุให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมนั้น จะต้องให้

ความสำคัญและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเหล่านั้น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ชมรม หรือสมาคม เพื่อการพัฒนาสังคมอย่างจริงจังต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

บุคคลที่กำลังก้าวเข้าสู่ความเสื่อมถอย และความลดลงของสมรรถภาพทางกายภาพ และชีวภาพ ตลอดจนถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิถีการดำเนินชีวิตการทำงาน และทางด้านจิตใจ อันมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากวัยกลางคนสู่ความเป็นผู้สูงอายุถือว่าเป็นช่วงสุดท้ายของชีวิต

ความหมายของผู้สูงอายุ

การมีอายุเพิ่มขึ้นเป็นธรรมชาติ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้เริ่มตั้งแต่บุคคลเข้าสู่ วัยผู้ใหญ่ และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้ผู้สูงอายุมีสภาพแวดล้อม จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณที่แตกต่างไปจากวัยหนุ่มสาว ในด้านการกำหนดช่วงแห่งการเข้าถึงความเป็นผู้สูงอายุ และการกำหนดตามความหมายของผู้สูงอายุนี้ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

บรรลุ ศิริพานิช (2541 : 11) กล่าวว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ใช้อายุเป็นหลัก โดยแยกจากกลุ่มอายุอื่น ๆ โดยถือเอาอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นหลัก ว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย และจิตใจแตกต่างไปจากผู้ที่ยังต่ำกว่าหลายประการ โดยมีการเสื่อมลงของระบบต่าง ๆ ของร่างกายเป็นส่วนใหญ่

ไสว พรหมณี (2541 : 1) กล่าวว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลในวัยสุดท้ายของชีวิตเริ่มตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยหนุ่ม วัยผู้ใหญ่ และวัยชราหรือวัยผู้สูงอายุในประเทศไทยกำหนดพ้นจากวัยทำงานเป็นเกณฑ์ 60 ปีขึ้นไป

มณฑนา จริยรัตน์ไพศาล (2542 : 1) กล่าวว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปี หรือมากกว่าเมื่อนับตามวัย หรือหมายถึง ผู้เกษียณอายุจากการทำงานเมื่อนับตามภาวะเศรษฐกิจ หรือหมายถึง ผู้ที่เกษียณ สังคมยอมรับว่าสูงอายุ จากการกำหนดของสังคมวัฒนธรรม หรือวัยสูงอายุ เริ่มต้นอย่างน้อยที่สุดเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่มีการต่อเนื่อง ไปตลอดชีวิต

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ คือผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นบุคคลทั้งชายและหญิง ที่มีผลการต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย และจิตใจไปในทางที่เสื่อมลง มีบทบาททางสังคม และกิจกรรมในการประกอบอาชีพลดลง เกิดการถดถอย เสื่อมโทรมและส่งผลกระทบทางด้านจิตใจ

การเปลี่ยนแปลงในวัยผู้สูงอายุ

ความสูงอายุนั้นจะขึ้นอยู่กับเวลาของการมีชีวิตและสัมพันธ์โดยตรงกับความเจริญและความเสื่อมถอยของร่างกายมนุษย์ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้เริ่มตั้งแต่บุคคลเข้าสู่วัยผู้ใหญ่และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ไรค์ และ มอนเทก (Rine & Montag. 1976 : 13 ; อ้างถึงใน มณฑิรา เขียวยิ่ง และคณะ. 2540 : 20 - 21) กล่าวว่า ผู้ที่ทำการศึกษาค้นคว้า และทำงาน เกี่ยวกับผู้สูงอายุ (Gerontologist) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นผู้สูงอายุไว้ใน 4 ลักษณะ ดังนี้

1. พิจารณาจากลักษณะอายุจริงที่ปรากฏ (Chronological Aging) หมายถึง สภาพการสูงอายุของมนุษย์ที่พิจารณาตามจำนวนปี หรืออายุที่ปรากฏจริง โดยไม่นำเอาเรื่องของสุขภาพ ความสามารถ ความรู้ทางสติปัญญา และบทบาทในสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง
2. พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากลักษณะ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย (Biological Aging) หมายถึง สภาพการสูงอายุที่พิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่เกิดขึ้น
3. พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ (Psychological Aging) หมายถึง สภาพการสูงอายุ ที่พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงในหน้าที่ของการรับรู้ แนวความคิด ความจำ เซอร์ปัญญา การเรียนรู้ และลักษณะของบุคลิกภาพที่ปรากฏในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ของชีวิตมนุษย์ แต่ละคนที่มีอายุมากขึ้น
4. การสูงอายุตามสภาพของสังคม (Sociological Aging) หมายถึง การสูงอายุที่พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงในบทบาท หน้าที่ และสถานภาพของบุคคลในระบบสังคม ได้แก่ ครอบครัว หน่วยงาน และองค์การ เป็นต้น

สุรกุล เจนอรรม (2541 : 3 - 5) กล่าวว่า คนเราเกิดมาแล้วจะมีขบวนการทำงานภายในร่างกาย คือ ขบวนการเจริญเติบโตและขบวนการเสื่อมโทรม ขบวนการทั้งสองจะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันในวัยทารกถึงวัยหนุ่มสาว ส่วนขบวนการเสื่อมโทรมจะค่อย ๆ เกิด และมีเพิ่มมากขึ้นเมื่อพ้นวัยหนุ่มสาว ดังนั้นคนในวัยสูงอายุร่างกายจึงเสื่อมโทรมลงมาก โดยมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ และอื่น ๆ ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีส่วนทำให้บุคคลวัยนี้พบกับปัญหาสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมเป็นส่วนใหญ่ และยังได้กล่าวว่า ความสูงอายุ หรือความชราภาพ มี 2 ลักษณะ คือ

1. ความชราภาพแบบปฐมภูมิ (Primary Aging) เป็นความสูงอายุที่เกิดขึ้นเป็นไปตามธรรมชาติที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ได้แก่ อวัยวะและเซลล์ต่าง ๆ ในร่างกายที่ถูกใช้งานมานานจึงเกิดความเสื่อมโทรม

2. ความชราภาพแบบทุติยภูมิ (Secondary Aging) เป็นความชราภาพที่หลีกเลี่ยงได้ ซึ่งเกิดจากการปล่อยปละละเลยไม่สนใจ หรือไม่รักษาสุขภาพของร่างกาย

สมหมาย วงษ์กระสัน (2543 : 11) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงในวัยผู้สูงอายุ มีความสอดคล้องกับผลรวมของการพัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตมนุษย์ คือ นับแต่ปฏิสนธิจนถึงสิ้นอายุของบุคคล การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้จะนำไปในลักษณะของการเสื่อมถอยทั้งร่างกายจิตใจ อารมณ์ และสังคม เป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดอายุขัย ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุ สามารถแยกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย (Physiological Change)
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Psychological Change)
3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change)

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ จึงสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ คือ บุคคลที่มีอายุเริ่มตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป มีการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมจะเพิ่มมากขึ้น (Biologically) สถิติปัญหาความจำ การเรียนรู้ จิตใจจะเปลี่ยนแปลงไป บทบาทและภาระหน้าที่ทางสังคม (Sociologically) จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเช่นกัน เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายด้าน ทั้งด้านร่างกายที่เสื่อมถอยลงอวัยวะต่าง ๆ มีประสิทธิภาพลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด การรับผิดชอบ ต่อภาระหน้าที่และบทบาทต่าง ๆ ภายในครอบครัวก็ลดน้อยลง สภาพการณ์ดังกล่าวจึงส่งผลทำให้สภาพจิตใจของผู้สูงอายุมีความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่าลดลง ว้าเหว่ กังวลว่าครอบครัวและสังคมจะทอดทิ้ง เนื่องจากการแปรผันทางสังคมที่เกิดจากสถานภาพและบทบาทที่ลดลง จึงทำให้ผู้สูงอายุต้องประสบปัญหาด้านการดำเนินชีวิตสังคมควรหันมาสนใจและหาวิธีการทดแทน เพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่ได้ในช่วงบั้นปลายของชีวิตอย่างมีความสุข

ความสำคัญและคุณค่าของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุเป็นวัยที่สามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้อย่างมีคุณค่า แม้ว่าจะอยู่ในวัยสุดท้ายของช่วงชีวิตก็ตาม ผู้สูงอายุไทยก็ยังจัดได้ว่าเป็นกลุ่มประชากรที่มีคุณค่าและเป็นพลังสำคัญ ในการเสริมสร้างสังคมไทย แทนที่จะเป็นภาระของครอบครัว ชุมชน และสังคมไทย ซึ่งมีคุณค่าของผู้สูงอายุนั้น ได้มีผู้กล่าวถึง ดังนี้

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2551 : 1) กล่าวถึง คุณค่าของผู้สูงอายุไว้ว่า ผู้สูงอายุ เป็นบุคคลที่ผ่านร้อนผ่านหนาวมามาก มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่สะสมมายาวนาน คุณค่านี้มีมากเป็นที่พึ่งด้านจิตใจให้กับลูกหลานได้เป็นอย่างดี เป็นตัวแทนแห่งคุณภาพด้านต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นความขยันขันแข็ง ความดีงามต่าง ๆ ความอดทน ให้เรายึดถือ เป็น

ปฐนียบุคคลให้ลูกหลานได้แสดงความกตัญญูแก่เวทีซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุดอย่างหนึ่งในสังคมไทย

ธิดา ศรีไพวรรณ และพรรณทิพย์ เพชรมาก (2551 : 140 - 146) กล่าวว่า คุณค่าของผู้สูงอายุในรายงานประจำปีผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2551 เกี่ยวกับศักยภาพผู้สูงอายุว่า ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Aging) จากแนวคิดของนักวิชาการไทย 5 คน ได้แก่ บรรลุ ศิริพานิช สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล ศรีสว่าง พัวแพทย์ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และประเวศ วัชสี ว่า ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีคุณประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ โดยพิจารณาจากการทำกิจกรรมหรือเป็นผู้นำทางการเมือง วัฒนธรรม กิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม การเป็นวิทยากรเพื่อเผยแพร่ ภูมิปัญญาและความรู้ของตนสู่บุคคลที่สนใจ การให้คำแนะนำปรึกษา ซึ่งสามารถกล่าวถึงศักยภาพของผู้สูงอายุต่อสังคมและประเทศชาติ ดังนี้

1. ศักยภาพด้านการบริหาร ได้แก่ การเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี เป็นต้น
2. ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม ได้แก่ การใช้ความรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ เช่น การเป็นราชบัณฑิตซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง และแสดงความสามารถในการปฏิบัติงานจนมีชื่อเสียงเกียรติคุณเป็นที่ประจักษ์ในวิชาการศิลปะหรือวิชาชีพนั้น ดังจะเห็นได้จากในปี พ.ศ. 2551 มีผู้สูงอายุได้รับคัดเลือกให้เป็นราชบัณฑิต จำนวน 85 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุได้มีบทบาทและใช้ศักยภาพในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่อยู่ในตัวเองให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษาของประเทศ
3. ศักยภาพด้านการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญา ได้แก่ การที่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมในกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ในการร่วมพัฒนาประเทศ เช่น วุฒิสภาคารมคารมสอง โครงการคลังปัญญาผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญด้านกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ คณะกรรมการหรือวิทยากร กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น
4. การได้รับการยกย่องเชิดชูจากสังคม ได้แก่ การได้รับการประกาศสดุดีเกียรติคุณเป็นผู้สูงอายุแห่งชาติ การเป็นศิลปินแห่งชาติ การได้รับรางวัลระดับนานาชาติ เป็นต้น
5. คุณค่าและศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชน ได้แก่ การเป็นผู้อาวุโสที่มีคุณค่าของชุมชน เป็นคลังปัญญาที่คอยให้คำแนะนำปรึกษาในกิจการต่าง ๆ ถ่ายทอดภูมิปัญญาและประสบการณ์ให้กับคนรุ่นหลัง

วุฒิพงศ์ ถายะพิงค์ (2553 : ไม่มีเลขหน้า) กล่าวถึง ความสำคัญและคุณค่าของสูงอายุไว้ว่า การดำรงชีวิตในความเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณค่านั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะทำให้ชีวิตมีพลังกาย พลังใจ เข้มแข็ง และมีอายุยืน จากผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่ดำรงชีวิตหลังวัยเกษียณอายุราชการ

แล้วไม่ได้เตรียมตัวที่จะประกอบกิจกรรมใดๆ ที่ทำให้รู้สึกว่าคุณค่าในวัยนั้นจะอายุสั้น ดังนั้น การอยู่อย่างมีคุณค่าในวัยสูงอายุนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่ง คำว่า คุณค่า นั้น หมายถึง คุณงาม ความดี การชื่นชมเชื่อมั่นในคุณความดี ประกอบแต่ความดีเป็นประ โยชน์ต่อผู้อื่น และสังคม โดยรวมความจริงมนุษย์ทุกคนควรแสวงหาและสะสมคุณงามความดีมาตลอดชีวิตเพื่อจะได้เก็บมา เป็นทุนทางใจ เป็นความภูมิใจของชีวิตในทุกช่วงจนวัยสูงอายุ ก็จะมีพลังใจในการดำรงชีวิตอย่างมี คุณค่าได้อย่างแท้จริง ผู้สูงอายุควรจะดำรงชีวิตให้มีคุณค่าดังต่อไปนี้

1. มีคุณค่าต่อตนเอง คำว่ามีคุณค่าต่อตนเองนั้น หมายความว่า มองเห็นคุณค่าในตัวเอง รู้ว่าตัวเองมีความรู้ความสามารถด้านใด มีคุณงามความดีในเรื่องอะไรที่พอจะเป็นแบบอย่างและเป็น ประโยชน์ต่อผู้อื่นได้ การสำรวจให้เห็นคุณค่าในตัวเองนั้นเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะนำไปสู่ การสร้างคุณค่าด้านอื่นต่อไป

2. มีคุณค่าต่อครอบครัว การเป็นผู้สูงอายุให้มีคุณค่าต่อครอบครัวลูกหลานนั้น คือ การเป็นหลักชัยทางความคิด การให้กำลังใจ การสนับสนุนลูกหลานให้ประกอบคุณงามความดี การเป็นที่ปรึกษาได้ทุกเรื่อง ไม่ตำหนิลูกหลานแต่คอยชี้แนะในสิ่งที่ดีงามและเหมาะสม

3. มีคุณค่าต่อชุมชน การเป็นผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนใดก็ตามการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งด้านประเพณีวัฒนธรรมในชุมชน และวิถีชีวิตด้านต่าง ๆ ในชุมชน จะทำให้เกิด ความรัก ความผูกพันในผู้คนและชุมชน

4. มีคุณค่าต่อชุมชนวิชาชีพเดิม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ผ่านการประกอบอาชีพต่างๆ กัน การปฏิบัติตนให้มีคุณค่าต่อชุมชนวิชาชีพเดิมอาจทำได้ด้วยการเป็นที่ปรึกษาสนับสนุนกิจกรรม ชมรมสมาคมต่าง ๆ ของวิชาชีพตนเองอาจด้วยทรัพย์สินเงินทอง และการจัดกิจกรรมก็ได้ เช่น สมาคมพยาบาล สมาคมเสริมสวย ฯลฯ

5. มีคุณค่าต่อสังคม สังคมประกอบด้วยผู้คนมากมายต่างอายุ อาชีพ สถานภาพทาง สังคม ในสังคมมีผู้ด้อยโอกาสมากมาย หากในวัยสูงอายุมิมีส่วนได้ช่วยเหลือ ผู้ที่เดือดร้อน ด้อยโอกาสหรือทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่างๆ และ โครงการที่เป็นอาสาสมัครต่างๆ ก็เป็น การสร้างคุณค่าต่อสังคมได้

6. มีคุณค่าต่อประเทศชาติ การเป็นผู้สูงอายุที่ให้คุณประโยชน์ต่อแผ่นดิน บ้านเกิดเมือง นอน ตลอดจนปลูกฝังอนุชนรุ่นหลังให้มีความรักในชาติบ้านเมือง ช่วยเหลือเกื้อกูลประเทศชาติ ทุกวิถีทาง เช่น การประหยัด สร้างค่านิยมในความเป็นคนรักท้องถิ่นและคนไทย อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม เป็นต้น

7. มีคุณค่าต่อด้านศาสนา การปฏิบัติศาสนกิจในศาสนาที่ตนเองนับถือ ทำนุบำรุงศาสนา ตามกำลังความสามารถ ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนานอกจากจะทำให้มีปฏิสัมพันธ์ในสังคม ต่อศาสนิกชนร่วมกันแล้วยังเกิดความรู้สึกและเป็นประโยชน์ต่อศาสนาอีกด้วย

การดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าในวัยสูงอายุตามหลักการทั้ง 7 ประการดังกล่าวจะช่วยให้ ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในตนเองเกิดความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ และเกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นและ สังคมโดยรวมจะเป็นการสร้างคุณค่าที่ยิ่งใหญ่ได้ แม้ร่างกายอาจต้องทรุดโทรมไปตามกาลเวลา แต่ คนที่สร้างคุณงามความดีและสร้างคุณค่าในชีวิตได้จะทำให้จิตใจอัมเอิบเบิกบานตลอดกาล

จากข้อความที่กล่าวมาถึงความสำคัญและคุณค่าของผู้สูงอายุ สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุเป็นกลุ่ม บุคคลที่อยู่ในช่วงบั้นปลายชีวิต เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในชีวิตที่สะสมมา ซึ่งประสบการณ์ ต่าง ๆ นั้นสามารถนำมาสร้างคุณประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติได้อย่างมากมาย ทั้งนี้ การที่จะ ใช้ความรู้ ความสามารถในตัวผู้สูงอายุให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมนั้นจะต้องให้ความสำคัญและเปิด โอกาสให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ชมรม หรือสมาคมเพื่อการพัฒนาสังคม อย่างจริงจังต่อไป

ลักษณะของผู้สูงอายุ

คำที่ใช้เรียกบุคคลว่า คนชราหรือผู้สูงอายุนั้น โดยทั่วไปเป็นคำที่ใช้เรียกบุคคลที่มีอายุ มาก ผมหงอก หน้าตาเหี่ยวย่น การเคลื่อนไหวเชื่องช้า

สุรกุล เจนอบรม (2541 : 6 – 7) กล่าวว่า การกำหนดเป็นบุคคลสูงอายุว่า บุคคลผู้จะเข้า ข่ายเป็นผู้สูงอายุ มีเกณฑ์ในการพิจารณาแตกต่างกัน โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็น ผู้สูงอายุไว้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากอายุจริงที่ปรากฏ (Chronological Aging) จากจำนวน ปีหรืออายุที่ปรากฏจริงตามปีปฏิทิน โดยไม่นำเอาปัจจัยอื่นมารวมพิจารณาด้วย
2. พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย (Physiological Aging หรือ Biological Aging) กระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้จะเพิ่มขึ้นตามอายุขัยในแต่ละปี
3. พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ (Psychological Aging) จากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ สติปัญญา การรับรู้และเรียนรู้ที่ถดถอยลง
4. พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากบทบาททางสังคม (Sociological Aging) จากบทบาท หน้าที่ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคล ตลอดจนความรับผิดชอบใน การทำงานลดลง

ชาติสา กาปัญญา (2552 : 13) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงวัยในผู้สูงอายุเป็นสภาพของการเปลี่ยนแปลงวัยสูงอายุที่มีผลจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเสื่อมโทรมของร่างกาย ได้จำแนกลักษณะของผู้สูงอายุไว้ ดังนี้

1. ผิวหนังเหี่ยวย่น ผมหงอก ฟันสั่นคลอน ผู้หญิงจะหมดประจำเดือน และมีความเสื่อมโทรมโดยทั่วไปให้เห็น

2. มีความรู้สึกที่ตัวเองเรี่ยวแรงน้อยลง กำลังลดถอย เหนื่อยง่าย มองเห็นอะไรไม่ค่อยชัดเจน หูตึงรับคลื่นรตเลวลง ความจำเสื่อม เรียนรู้สิ่งใหม่ได้ช้าลง ความสามารถในการทำงานลดลง เจ็บป่วยง่ายและเมื่อเจ็บป่วยแล้วก็หายได้ช้า

3. ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีอารมณ์กังวลง่ายและกลัวในสิ่งที่ไม่เคยกลัวมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลัวถูกทอดทิ้งและกลัวความตาย นอกจากนี้ยังรู้สึกหงอยเหงาเป็นนิจ ใจน้อยและสะเทือนใจง่าย บางคนกลายเป็นคนหงุดหงิด โมโหง่าย ชอบแยกตัว บางคนมีอารมณ์เศร้า ต้องการตายเร็วหรืออยากฆ่าตัวตายเร็วหรืออยากฆ่าตัวตาย แต่ก็ยังมีบางคนกลายเป็นคนเพื่อเจ้าชอบ โอ้อวดและชอบต่อเติมความเป็นจริง

การจัดประเภทของผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้สูงอายุแต่ละประเภทจะต้องมีความต้องการบริการสวัสดิการสังคมที่แตกต่างกันไป ความเข้าใจต่อบริการสวัสดิการผู้สูงอายุที่ผ่านมาจึงถูกจำกัดด้วยการจัดรูปแบบ One Size fits for all ซึ่งไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

ศิริวรรณ ต้นศิริ (2535 : 1 ; อ้างถึงใน บุญรอด ศรีผดุง, 2553 : 6 - 7) กล่าวถึง ผู้ที่ได้ล่วงเข้าสู่วัยสูงอายุนี้ไว้ว่า จะตั้งอยู่ในลักษณะความถดถอยทางกายภาพและมีเหตุผลที่จะต้องพึ่งพิงผู้อื่นมากขึ้น ซึ่งประกอบด้วย

1. เป็นผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป
2. เป็นผู้ที่มีความเสื่อมตามสภาพมีกำลังถดถอยเชิงซ้ำ
3. เป็นผู้ที่สมควรให้ความอุปการะ
4. เป็นผู้ที่มีโรคควรได้รับความช่วยเหลือ

จากข้อมูลที่ศึกษา ลักษณะผู้สูงอายุข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ จะมีลักษณะทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายเริ่มเสื่อมลงไปตามอายุของผู้สูงอายุ ซึ่งสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนบทบาทหน้าที่ และสัมพันธ์ภาพทางสังคมลดลง ลักษณะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อการเกิดภาวะสุขภาพที่เจ็บป่วยของผู้สูงอายุ หากไม่มีวิธีป้องกัน และการจัดการภาวะสุขภาพที่เหมาะสม

ปัญหาสุขภาพและการปฏิบัติคนของผู้สูงอายุ

ในวิถีชีวิตของผู้สูงอายุพบว่า มีปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องหลายประการส่งผลทำให้เกิดปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้หลายด้านรวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมยังเป็นสาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความยากลำบาก ในการปรับตัว จนก่อให้เกิดความเจ็บป่วยทางกายและจิตใจตามมา หลายด้าน ดังนี้

ศุภกุล เจนอบรม (2541 : 19) กล่าวว่า ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ว่าสำหรับปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุนั้นสืบเนื่องมาจากผู้สูงอายุมีปัญหาทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ มีข้อจำกัดในการทำงาน บทบาท และภาระหน้าที่ทางสังคมของผู้สูงอายุก็ลดลงทำให้มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้สูงอายุจึงรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า สูญเสียความเคารพนับถือตนเอง สูญเสียสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ เนื่องจากต้องออกจากงานหมดภาระติดต่อกับด้านธุรกิจการงานหรือหมดภาระหน้าที่รับผิดชอบ ทำให้ผู้สูงอายุขาดเพื่อน ขาดความผูกพันที่เคยมีต่อสังคม ขาดรายได้หรือรายได้ลดลงทำให้ผู้สูงอายุต้องพยายามปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

เมก ธนะสิริ (2542 : 45) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและสังคมของผู้สูงอายุ ความเสื่อมของอวัยวะต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุและเป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญต่อการติดต่อกับบุคคล รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ จิตใจ ของผู้สูงอายุเป็นผลมาจากการสูญเสียต่าง ๆ เช่น การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก อัน ได้แก่ การตายจากของคู่ชีวิต ญาติสนิท เพื่อน ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกถูกพรากจากบุคคลอันเป็นที่รักก่อให้เกิดความซึมเศร้าได้ง่าย การสูญเสียความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุเป็นวัยอันควรที่จะต้องออกจากงาน ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ทางสังคมก็ลดลงด้วย เนื่องจากหมดภาระการติดต่อกับธุรกิจ การงานหรือหมดภาระหน้าที่รับผิดชอบ จึงทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกสูญเสียตำแหน่งหน้าที่การงาน รู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่า และยังมีผลทำให้ผู้สูงอายุขาดเพื่อน ขาดความผูกพันที่เคยมีต่อสังคมหรือชุมชน ขณะเดียวกันก็ขาดรายได้หรือมีรายได้ลดลง ผลจากสิ่งเหล่านี้อาจทำให้ผู้สูงอายุมีวิถีชีวิตที่ยากลำบากในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ ในวัยสูงอายุ บุตร ธิดา มักจะมีครอบครัวแยกย้ายไปอยู่ต่างหาก โดยเฉพาะสังคมปัจจุบันมีแนวโน้มจะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวขยายทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ซึ่งมีผู้สูงอายุกับลูกหลานของตนเองต้องลดลงกว่าแต่ก่อน บทบาทในการดูแลและเป็นพี่เลี้ยงของลูกหลานจึงลดลง ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกเสียเหงาว่าเหว่ เกิดความซึมเศร้าและเบื่อหน่ายในการมีชีวิตอยู่ต่อไป

ธนารดี คำยา (2543 : 292) กล่าวว่า การระวังภาวะเสี่ยงต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุควรระวังภาวะเสี่ยง เช่น การสูบบุหรี่ในรถยนต์หรือภายในห้องนอน การดื่มสุรา ขับรถโดยไม่คาดเข็มขัดนิรภัย ไม่ข้ามถนนในที่จัดให้ข้าม เช่น ทางม้าลายหรือสะพานลอยข้ามถนน รวมถึงการเสี่ยงต่ออุบัติเหตุต่าง ๆ ที่อาจทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย สำหรับผู้สูงอายุนั้นการดำเนินชีวิตประจำวันส่วนใหญ่จะอยู่ที่บ้าน ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการป้องกันอุบัติเหตุสำหรับผู้สูงอายุ ควรให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมภายในบ้านซึ่งถือว่าเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพอัน ได้แก่ สภาพการถ่ายเทอากาศภายในบ้าน การกำจัดขยะมูลฝอย ความเหมาะสมของแสงสว่าง การจัดให้ผู้สูงอายุพักในห้องซึ่งอยู่ชั้นล่างของตัวบ้าน ความมั่นคงแข็งแรงของบันได การจัดเครื่องใช้ให้เป็นระเบียบไม่เกะกะกีดขวางทางเดิน ลักษณะพื้นห้องน้ำที่ไม่ลื่นและมีราวหรืออุปกรณ์ให้ผู้สูงอายุเกาะเดิน ลักษณะตัวที่ผู้สูงอายุใช้ควรมีที่ยึดเกาะสำหรับเหนี่ยวตัวเวลาลุกจากที่นั่ง การที่ยังคงต้องทำงานประจำโดยการยกของหรือเข็นของหนัก ๆ ก็อาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้เช่นกัน การสูบบุหรี่และการดื่มสุราทำให้เกิดภาวะเสี่ยงต่อสุขภาพของผู้สูงอายุได้ เช่นเดียวกับบุคคลในวัยอื่น โดยพบว่าผู้ชายที่สูบบุหรี่ จะเสียชีวิตด้วยมะเร็งปอดมากกว่าผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ร้อยละ 88 และผู้หญิงที่สูบบุหรี่จะเสียชีวิตด้วยมะเร็งปอดมากกว่าผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ร้อยละ 28 การสูบบุหรี่เป็นสาเหตุให้เกิดโรคและทำให้เพิ่มอาการของโรคต่าง ๆ ที่เป็นอยู่แล้ว เช่น นิโคตินทำให้ความดันโลหิตสูงขึ้น การดื่มสุราทำให้เป็นโรคตับแข็ง พิษสุราเรื้อรัง ความต้านทานของร่างกายลดลง และทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย การตรวจสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุเป็นการเฝ้าระวังภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคต่าง ๆ ผู้สูงอายุควร ได้รับการตรวจสุขภาพอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

ตัณญา ตัณญาวิวัฒน์ (2543 : 79) กล่าวว่า ปัญหาความเครียดในผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุอาจเกิดความตึงเครียดทางอารมณ์ซึ่งเป็นสิ่งธรรมชาติที่เกิดขึ้น ถือเป็นสิ่งธรรมชาติที่สำคัญส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต ความตึงเครียดทางอารมณ์จะช่วยกระตุ้นให้คนพร้อมอยู่เสมอที่จะเผชิญต่อปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เมื่อเกิดความตึงเครียดของอารมณ์ขึ้น คนเรามักจะใช้วิธีการต่าง ๆ ที่นำมาจัดการกับความเครียดนั้น พฤติกรรมการจัดการกับความเครียดเป็นพฤติกรรมที่กระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดและการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม โดยสามารถประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน รู้จักใช้วิธีการจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม สามารถรู้สาเหตุของความเครียด เรียนรู้การควบคุมระดับความเครียด การผ่อนคลายความเครียด หลีกเลี่ยงสาเหตุและเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม นักจิตวิทยาและจิตแพทย์ได้เสนอวิธีการที่จะแก้ปัญหาคความตึงเครียดของอารมณ์และปัญหาหัวใจ เช่น ควรหาที่ปรึกษา หลีกเลี่ยงปัญหาสักระยะหนึ่ง อ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ หางานทำเพื่อระงับความโกรธ ทำงานอดิเรก เล่นกีฬา ขอมแพ้บ้างในบางโอกาส ถือว่าการยอมแพ้ให้เป็น จะเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของการบรรลุ

วุฒิภาวะของบุคคล ความสำเร็จและความล้มเหลวเป็นของคู่กันหลีกเลี่ยงการหวังอะไรให้ได้หมดทุกสิ่ง อย่าหวังในคนอื่นมากเกินไป จงค่อย ๆ ทำไปทีละอย่างพยายามปรับปรุงทักษะในเรื่องมนุษย์สัมพันธ์ให้ดีขึ้น พยายามจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตให้สมดุลมีความ leisure และศรัทธา บิดหลักคำสอนในศาสนาเพื่อลดความตึงเครียดทางอารมณ์

พนมทวน ชูแสงทอง (2547 : 7) กล่าวว่า ปัญหาทางด้านจิตใจมีความวิตกกังวลง่าย หากเป็นมาก จะนอนไม่หลับ หงุดหงิด เครียด ปวดเมื่อยตัว ภาวะเหล่านี้สามารถที่จะรักษาได้ นอกจากนั้นยังพบภาวะซึมเศร้ามีอาการเพ้อ กินไม่ได้ หดหู่ อารมณ์ไม่ดี รู้สึกตนไม่มีคุณค่า อายากตาศ บางรายทำร้ายตัวเอง ระวังไม่ไว้ใจ กลัวคนปองร้าย คุณหมอได้ให้คำแนะนำว่า ผู้สูงอายุควรออกกำลังกายตามสภาพร่างกาย เช่น เดินเร็วแทนการวิ่ง ทำงานบ้านเบา ๆ รดน้ำต้นไม้ ว่ายน้ำ และไม่ควรเล่นกีฬาที่เน้นการแข่งขัน

ประพิพม์ ศรีสุวรรณ (2549 : 196-208) กล่าวว่า การออกกำลังกาย ผู้สูงอายุควรมีการออกกำลังกายซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มความสามารถทางด้านร่างกายและความสมบูรณ์ทั้งทางกายและจิตใจให้กับผู้สูงอายุ โดยเลือกชนิดของการออกกำลังกายตามความสามารถของตนเอง และมีหลักสำคัญในการออกกำลังกาย คือ เริ่มออกแรงน้อย ๆ เบา ๆ ในตอนแรก แล้วเพิ่มปริมาณการออกกำลังกายมากขึ้นอย่างช้า ๆ ควรเป็นการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง ไม่ต้องการความเร็ว และไม่ใช่นชนิดที่ออกกำลังกายหนักหรือเบาเกินไป การออกกำลังกายที่ผู้สูงอายุสามารถเลือกนำไปใช้ได้แก่ การออกกำลังกายแบบแอโรบิก (Aerobic) ที่ฝึกความอดทนทั่วไป เป็นการออกกำลังกายแบบเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อเนื้อมีการยืดออก หรือหดเข้า ซึ่งเป็นการออกกำลังกายที่ใช้ออกซิเจนมากที่สุด ช่วยในการไหลเวียนของเลือดและการหายใจ การออกกำลังกาย โดยการเดิน หรือการวิ่งเหยาะ ๆ เป็นกิจกรรมการออกกำลังกายที่ดีที่สุดและปลอดภัยที่สุดสำหรับผู้สูงอายุ การทำงานหรืองานอดิเรกที่ต้องใช้แรงกายถ้าได้รับการจัดให้พอเหมาะจะเป็นการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี ผู้สูงอายุควรมีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ควรทำทุกวันหรืออาจทำวันเว้นวัน หรือสัปดาห์ละ 3 - 4 ครั้ง ก็ได้ ควรออกกำลังกายต่อเนื่องอย่างน้อยครั้งละ 20 - 30 นาที ถ้าออกกำลังกายแล้วรู้สึกเหนื่อยมาก เจ็บบริเวณหัวใจหรือร้าวไปที่ไหล่ซ้าย ตามัว เหงื่อออกมาก ควรหยุดพักและปรึกษาแพทย์ หรือถ้ามีโรคประจำตัว เช่น โรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง ควรออกกำลังกายตามคำแนะนำหรือในควบคุมดูแลของแพทย์เท่านั้น

สรุปปัญหาของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่แล้วนั้น เป็นปัญหาด้านสุขภาพกาย และสุขภาพจิต การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุมักเป็นไปในทางเสื่อมลง ในด้านร่างกายจะมีความเสื่อมของอวัยวะต่าง ๆ ประสิทธิภาพการทำงานจะลดลงนำไปสู่การเจ็บป่วย ด้านจิตใจจะมีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ และการรับรู้ จนกระทั่งเกิดความรู้สึกน้อยใจ อ่อนไหว ไม่มั่นคง ด้านสังคม มีการ

เปลี่ยนแปลงภาระหน้าที่และบทบาท ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกโดดเดี่ยวเกิดภาวะที่ซึมเศร้าที่ตามมา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ผู้สูงอายุประสบปัญหาด้านการดำเนินวิถีชีวิต และเกิดความ ต้องการที่แตกต่างกันไป

แนวคิดเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม

งานสวัสดิการสังคม ถือเป็นการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม และ พัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริม ความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิต ใน สังคมได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของ ประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม ทั้งในด้าน การศึกษาที่ดี การมี สุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการ แรงงาน การมีความมั่นคง ทางสังคม การมีนันทนาการ และบริการทางสังคมทั่วไป โดยมีระบบบริการสังคมต้องคำนึงถึง ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ และสิทธิประชาชน ต้องได้รับ และเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการ จัดบริการทางสังคมในทุกระดับ

ความหมายของสวัสดิการสังคม

สวัสดิการสังคม (Social Welfare) หมายถึง งานที่มีขอบข่ายกว้างขวาง ช่วยเสริมสร้าง การพัฒนาทางด้านทรัพยากรมนุษย์อย่างค้ำจุน และยังถือว่าเป็นหลักคุณภาพชีวิตที่ดี ทำให้การดำเนิน ชีวิตเป็นไปอย่างราบเรียบ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อมนุษย์ มีผู้ให้ความหมายของงานสวัสดิการสังคม ไว้มากมาย ดังนี้

ศักดิ์ศรี บริบาลบรรพตเขตต์ (2541 : 5) กล่าวว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง กฎหมาย โครงการ สิทธิประโยชน์ และบริการซึ่งเป็นหลักประกันและเร่งเร้าให้เกิดการจัดสรร เพื่อ การตอบสนองความต้องการทางสังคมที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการมีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนและการปฏิบัติหน้าที่ที่ดีตามสังคมกำหนด สวัสดิการสังคม จึงมี ขอบเขตครอบคลุมถึงบริการต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ การรักษาความมั่นคงทางรายได้ การศึกษา การ พัฒนา การแพทย์ การฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาเมืองที่อยู่อาศัย ระบบสวัสดิการ ทำให้เกิดการ จัดสรรบริการ โดยตรงแก่ บุคคล กลุ่ม และชุมชนเพื่อการคุ้มครองบุคคลทุกกลุ่มอายุ กลุ่มอาชีพ และ กลุ่มรายได้ การบริหาร โครงการสวัสดิการสังคมจะสามารถดำเนินการ โดยรัฐบาลและเอกชน

วิจิตร ระวิวงศ์ (2532 : 5 ; อ้างถึงใน วันทนีย์ วาสิกะสิน และคณะ. 2543 : 1 - 2) กล่าวว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง กิจกรรมที่รัฐบาลและเอกชนทุกระดับจัดให้มีขึ้นทั้งที่เป็นทางการและไม่ เป็นทางการ เพื่อประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้จากหลาย สาขาไม่เฉพาะแต่นักสังคมสงเคราะห์เท่านั้น ทั้งนี้จุดศูนย์กลางของงานสวัสดิการสังคม คือ

ประชาชน โดยมีจุดหมายเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและมีหลักประกัน งานสวัสดิการไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาแก่บุคคลที่ ประสบความเดือดร้อนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงมาตรการป้องกัน และส่งเสริมสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้นด้วย ประการที่สำคัญสวัสดิการสังคมถือเป็นส่วนหนึ่งของงาน พัฒนาสังคม

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2545 : 1) กล่าวว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้ง การส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนา คุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านการศึกษาที่ดี การมีสุขภาพ อนามัย ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคม การมีนันทนาการ และบริการสังคมทั่วไป โดยระบบบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ ประชาชนต้องได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการสังคมทุกระดับ

สรุปได้ว่า สวัสดิการสังคม หมายถึงระบบการจัดบริการทางสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการ ป้องกันการแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนอง ความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสม เป็นธรรมและให้เป็น ไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุก ระดับ

รูปแบบของสวัสดิการสังคม

งานสวัสดิการสังคม เป็นงานที่มีระบบ มีขอบข่ายกว้างขวาง ช่วยเสริมสร้างพัฒนา ทางด้านทรัพยากรมนุษย์อย่างคึกคัก ซึ่งจะมีรูปแบบของการพัฒนาที่แตกต่างกันไป ตามหลักการพัฒนา คุณภาพชีวิตที่ดีทำให้การดำเนินชีวิตเป็น ไปอย่างราบเรียบ ตามรูปแบบของงานสวัสดิการสังคม ดังนี้

กรมประชาสงเคราะห์ (2543 : 39) กล่าวถึง การแบ่งรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมไว้ 3 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบเก็บตก เป็นการจัดให้ประชาชนที่มีอำนาจซื้อหาบริการ ในตลาดของระบบ การค้าเสรีเป็นระบบที่รับรู้กันว่าประชาชนที่ใช้บริการของรัฐเป็นพวกที่ช่วยตนเองไม่ได้ เป็นภาระ ของสังคม รัฐจะปล่อยให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเอง ตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาของตน หากไม่ได้ก็จะพึ่งพาญาติมิตร บุคคลที่รัฐเข้าไปช่วยเหลือ จะเป็นบุคคลที่ประสบปัญหาอย่างหนัก

พิเศษหรือประสมภักพิบัติ เช่น อุทกภัย วาดภัยหรือทุพภิกขภัยต่าง ๆ ที่สถาบันด้านสวัสดิการสังคมของรัฐจะเข้าไปช่วยเหลือเป็น ครั้งคราว

2. รูปแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม เป็นการมองสวัสดิการสังคมเป็นเสมือนกลไกสำคัญในระบบเศรษฐกิจ เป็นเครื่องมือตอบแทนแก่ผู้เป็นกำลังสำคัญในการผลักดันระบบเศรษฐกิจ การจัดสวัสดิการสังคมแบบนี้ใช้เกณฑ์ความสามารถในการทำงาน สถานภาพหรือบทบาทในการทำงาน ประสิทธิภาพหรือผลิตผลของการทำงานเป็นสำคัญ ซึ่งจะเป็นระเบียบมากกว่าแบบแรก สามารถตอบสนองความต้องการของคนในสังคมได้ทั่วถึงมากกว่า

3. รูปแบบสถาบัน ถือว่าการจัดสวัสดิการสังคมเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญที่ก่อให้เกิด บูรณาภาพในสังคมที่จะต้องทำหน้าที่ให้ระบบสังคมดำเนิน ไปอย่างราบรื่นและเป็นรูปแบบที่เหมาะสมจะดำเนินคู่กัน ไปด้วยระบบเศรษฐกิจตลาดเสรีที่สร้างความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2547 : 5) กล่าวว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมไว้ 5 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมเชิงสถาบัน เป็นการจัดสวัสดิการที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐซึ่งเป็นสวัสดิการกระแสหลัก โดยให้บริการด้านความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ บริการด้านประกันสังคม บริการเชิงสงเคราะห์แก่ผู้ด้อยโอกาส เป็นรูปแบบที่รัฐรับผิดชอบเป็นด้านหลัก ซึ่งรัฐจะวางแผนและกำหนดแนวทางจากส่วนกลาง การให้บริการใช้การตรวจสอบคุณสมบัติรายบุคคลแต่ไม่ทันต่อปัญหา ในการที่รัฐเป็นเจ้าของงานหลักทำให้การจัดสวัสดิการรูปแบบนี้ส่งผลให้เกิดความคิดพึ่งพิงรัฐมากเกินไปจนทำให้อ่อนแอ

2. รูปแบบสวัสดิการสังคม โดยภาคเอกชนและองค์การสาธารณประโยชน์ เป็นการจัดสวัสดิการสังคมที่มีหลายระดับทำงานกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายและระบบสิ่งแวดล้อมทรัพยากรทุนทางสังคมในชุมชน รูปแบบการจัดสวัสดิการเน้นการทำงานรวมกลุ่ม จัดตั้งกลุ่มเสริมความเข้มแข็งกลุ่มชาวบ้าน องค์การชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนที่เป็นเจ้าของปัญหาพร้อมคิดตัดสินใจแก้ปัญหาเอง มุ่งแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างมหัพภาค แต่ทำงานเคลื่อนไหวในพื้นที่เล็ก ๆ เฉพาะถิ่น มุ่งสร้างนวัตกรรมใหม่ในรูปแบบงานบำบัดเชิงลึก

3. รูปแบบสวัสดิการสังคม โดยภาคธุรกิจเอกชน ส่วนใหญ่เป็นการให้สวัสดิการแก่พนักงานในบริษัท โรงงานตามการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน ไม่ครอบคลุมถึงบุคคลที่ไม่มีส่วนสัมพันธ์กับการประกอบธุรกิจ

4. รูปแบบการจัดสวัสดิการแบบพหุลักษณะ หลักการสำคัญของรูปแบบการจัดสวัสดิการแบบพหุลักษณะเป็นรูปแบบความร่วมมือของพหุภาคี โดยใช้ฐานความรู้จากสหวิชาชีพ ผ่านการ

ผสมผสานจากหลายวิธีก่อให้เกิดรูปแบบที่หลากหลาย เช่น กลุ่มสังคมนิยมสวัสดิการชุมชน เป็นกลุ่มประสบปัญหาสังคม เป็นต้น ซึ่งการจัดสวัสดิการจะเน้นการมีส่วนร่วมในทุกระดับของภาคีทุกภาคส่วน เน้นการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม เสมอภาคและบริการที่จัดให้ต้องคำนึงถึงความยั่งยืนระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์ด้วยกันและมนุษย์กับธรรมชาติ

5. รูปแบบการจัดสวัสดิการท้องถิ่น เป็นการจัดสวัสดิการภายใต้การถ่ายโอนอำนาจ และความรับผิดชอบด้านสวัสดิการสังคมตาม พ.ร.บ.กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เป็นการจัดสวัสดิการที่มีการผสมผสานรูปแบบของสวัสดิการเชิงสถาบันในการจัดการเบี้ยยังชีพให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

ทิตมัส (Titmuss. 1974 : 17 ; อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะกุล. 2544 : 12 - 14) กล่าวว่า การแบ่งสวัสดิการสังคมออกเป็น 3 รูปแบบ

1. สวัสดิการสังคมแบบชั่วคราว บรรเทาปัญหาหรือแบบเก็บตก (Residual Model of Welfare) สวัสดิการสังคมแบบชั่วคราวนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่าบุคคลในสังคมจะได้รับการตอบสนองความต้องการ โดยแหล่งตอบสนองคือครอบครัวและตลาดรูปแบบนี้ หากประชาชนประสบความเดือดร้อน จะต้องช่วยเหลือตนเองโดยหันเข้าหาทรัพยากรของตนเอง ซื้อหาบริการทางสังคมมาตอบสนองความต้องการ หากไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ หน่วยงานสวัสดิการของรัฐบาลจึงจะเข้าไปช่วยเหลือเป็นครั้งคราวไป เสมือนกับเป็นการดำเนินการเชิงรับรอให้เกิดปัญหาขึ้นก่อนจึงตามแก้ไข รูปแบบนี้ทำให้เกิดการรับรู้ว่าเป็นประชาชนที่ใช้บริการของรัฐบาล จึงเป็นพวกที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เป็นภาระสังคม

2. สวัสดิการสังคมแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม (Industrial Achievement Performance or Handmaiden Model) มองว่าสวัสดิการสังคมเป็นเสมือนกลไกหนึ่งในระบบเศรษฐกิจ เป็นเครื่องตอบแทนแก่ผู้ที่เป็นกำลังสำคัญในการผลักดันระบบเศรษฐกิจ โดยใช้มาตรการทางด้านภาษีอากรและการเงินการคลัง ตลอดจนผลตอบแทนในอาชีพเป็นสิ่งตอบสนองความต้องการของบุคคลที่เป็นกำลังการผลิต โดยเกณฑ์การจัดสรรพิจารณาจากความสามารถในการทำงาน สถานภาพ บทบาทในการทำงาน ผลผลิตของงานเป็นสำคัญ

3. สวัสดิการสังคมแบบสถาบัน (Institution Redistributive Model) รูปแบบนี้ถือว่าสวัสดิการสังคมเป็นสถาบันสังคมสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะก่อให้เกิดบูรณภาพในสังคม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สังคมจะขาดเสียมิได้ แม้ว่าสังคมนั้นจะมีเสถียรภาพแล้วก็ตาม สวัสดิการสังคมตามแนวคิดนี้ก็ยังคงทำหน้าที่ให้ระบบสังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น ขณะที่ระบบเศรษฐกิจตลาดเสรีสร้างความเป็นธรรมทางสังคมเศรษฐกิจ อันเป็นธรรมชาติที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ แนวคิด

สวัสดิการสังคมแบบสถาบันมีความเหมาะสมกับระบบเศรษฐกิจเสรีที่จะดำเนินการควบคู่กัน
ไป เพื่อเป็นการค้ำกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม

สรุปได้ว่า รูปแบบของสวัสดิการสังคมได้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ สวัสดิการสังคม
แบบชั่วคราว สวัสดิการสังคมแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม และสวัสดิการสังคมแบบสถาบัน
ซึ่งการจัดรูปแบบของสวัสดิการสังคมเหล่านี้ จำเป็นอย่างยิ่งต้องคำนึงถึงรูปแบบการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตควบคู่กัน ไปพร้อม ๆ กันด้วย เพื่อการจัดรูปแบบสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับสภาพของ
สังคมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ เพื่อความเป็นอยู่และชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

ขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม

ในการจัดสวัสดิการสังคมมีขอบข่ายที่กว้างขวาง ในการจัดที่รัดกุมเพื่อให้เกิดประโยชน์
สูงสุด แก่ผู้รับบริการ ช่วยเสริมสร้างพัฒนาทางด้านทรัพยากรมนุษย์อย่างคึกคัก และถือเป็นหลัก
คุณภาพชีวิตที่ดีทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างราบเรียบ ซึ่งได้มีนักสวัสดิการสังคม ได้กล่าวถึง
ขอบเขตการจัดสวัสดิการ ไว้ดังนี้

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2544 : 21 - 22) กล่าวว่า การจัดสวัสดิการสังคมมีขอบเขตครอบคลุม
ลักษณะงานดังนี้

1. การประกันสังคม (Social Insurance) เป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงในการ
ดำรงชีวิตและคุ้มครองลูกจ้าง ให้ประโยชน์ทดแทนกรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย ทูพพลภาพ
เสียชีวิต อันมิใช่เนื่องมาจากการทำงาน การคลอดบุตร การประกันกรณีชราภาพและการสงเคราะห์
บุตรของลูกจ้าง โดยรัฐได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายให้ความคุ้มครอง
2. การช่วยเหลือสาธารณะ (Public Assistance) เป็นบริการที่จัดขึ้นสำหรับผู้ที่ไม่สามารถ
ช่วยเหลือตนเองได้ ผู้ยากไร้ ผู้ที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เป็นลักษณะการ
สงเคราะห์แบบให้เปล่า ในรูปของเงิน สิ่งของ การให้คำปรึกษาแนะนำและบริการต่าง ๆ
3. บริการสังคม (Social Services) เป็นบริการที่จัดขึ้นโดยภาครัฐและเอกชน เพื่อ
ตอบสนองความต้องการของประชาชน แบ่งลักษณะบริการเป็น 6 ประเภท ดังนี้
 - 3.1 สุขภาพอนามัย (Health) เป็นบริการด้านสุขภาพอนามัย และการสาธารณสุข
โภชนาการ และมาตรการต่าง ๆ ในการป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟูสุขภาพของประชาชน
 - 3.2 การศึกษา (Education) เป็นบริการที่จัดให้สำหรับประชาชนทุกคน ที่อย่างน้อย
ต้องได้รับการศึกษาภาคบังคับจากรัฐ และบริการด้านการศึกษาที่มีทั้งการศึกษาใน โรงเรียน และ
นอกโรงเรียน
 - 3.3 ที่อยู่อาศัย (Housing) เป็นบริการที่รัฐจัดการและดูแลด้านที่อยู่อาศัยให้กับ
ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีรายได้น้อย

3.4 การมีงานทำและมีรายได้ (Employment and Income Maintenance) เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำ คุ้มครองการทำงาน รายได้ และประกันสังคม

3.5 บริการสังคม (Social Services) เป็นบริการที่จัด เพื่อเสริมสร้างความสมบูรณ์ในด้านการดำเนินชีวิตของประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3.6 นันทนาการ (Recreation) เป็นบริการที่เกี่ยวกับการสร้างความสุขสนุกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมให้แก่ผู้ใช้บริการ เช่น บริการห้องสมุด บริการด้านกีฬา ดนตรี ภาพยนตร์ การออกกำลังกาย และรวมทั้งงานอดิเรกอื่น ๆ

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2545 : 32) กล่าวว่า การกำหนดขอบเขตงานสวัสดิการ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดี 7 ด้าน ดังนี้

1. การมีสุขภาพอนามัยที่ดีประชาชนพึงได้รับการป้องกัน โรคภัยไข้เจ็บการรักษาพยาบาล การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยประชาชนไม่ว่าเพศใด อายุวัยใด เชื้อชาติใด ศาสนาใด อยู่ในภูมิภาคใด หรืออยู่ในวัฒนธรรมใด มีความสนใจในทางการเมือง มีแบบแผนการดำรงชีวิตเช่นใด หรือมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมในระดับชั้นใดก็ตามพึงได้รับบริการสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพอนามัยที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง เสมอภาค เป็นธรรมสอดคล้องกับความต้องการ และสถานการณ์ปัญหาของบุคคล กลุ่มบุคคล และประชาชน
2. การมีการศึกษาที่ดี ประชาชนพึงได้รับการที่ส่งเสริมและพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพต่อไป และแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกายจิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคมหรือด้อยโอกาสทางการศึกษาก็จะได้รับบริการการศึกษาพิเศษ และจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่มีข้อจำกัดเหล่านั้นทั้งนี้ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาในระดับอย่างน้อยที่สุด คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การมีที่อยู่อาศัย การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัย ตามควรแก่สภาพช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในตนเองเดียวกัน ประชาชนทุกคนควรจะได้มีที่อยู่อาศัยตามแต่กำลังความสามารถของบุคคลที่จะได้มา อย่างน้อยที่สุดที่อยู่อาศัยต้องให้ความปลอดภัย ความมั่นคง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีสภาพเสื่อมโทรมแออัดแวดล้อมด้วยมลพิษหรือเสี่ยงต่อภัยพิบัติเสี่ยงต่อความเสื่อมเสียทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม
4. การมีงานทำ การมีรายได้ และการมีสวัสดิการแรงงาน ประชาชนมีงานทำที่ทำให้มีรายได้อย่างน้อยเพียงพอแก่การดำรงชีพ งานที่ทำมีสวัสดิการที่ดีหรืออย่างน้อยตามที่กฎหมาย

กำหนดงานที่ต้องไม่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วย อุบัติเหตุและอุบัติเหตุต่าง ๆ ไม่เป็นงานที่สร้างความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมาย

5. การมีความมั่นคงทางรายได้ ประชาชนทุกคนที่มีรายได้ เพียงพอแก่การยังชีพได้รับการคุ้มครองในเรื่องความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของตนและครอบครัวในรูปของประกันสังคม ซึ่งครอบคลุมเรื่องผลประโยชน์ จากการประกันสุขภาพ การสงเคราะห์บุตรการชดเชย การขาดรายได้ จากการเจ็บป่วย พิกัดทุพพลภาพ ชราภาพ และการว่างงาน การประกันสังคมเป็นมาตรการหนึ่งที่จะสร้างความมั่นคงทางสังคม โดยเฉพาะกับประชาชนผู้มีรายได้ประจำไม่ได้รับความเดือดร้อนเมื่อมีเหตุให้สูญเสียรายได้ทั้งหมด บางส่วนหรือไม่พอเพียงแก่การยังชีพ

6. นันทนาการ ประชาชนมีกิจกรรม นันทนาการ เพื่อการบันเทิงและการพักผ่อนใจอย่างมีคุณภาพ โดยกิจกรรมนันทนาการนั้น ๆ ไม่เป็นการทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรม และไม่ผิดกฎหมาย ไม่เป็นการเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหงหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพ

7. การบริการสังคมทั่วไป การให้บริการแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เพื่อช่วยสร้างเสริม การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างเป็นสุขตามควรแก่อัตภาพ

สรุปจากที่กล่าวมา ขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม คือ การจัดสาธารณูปโภคการเป็น การให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ เพื่อความอยู่รอดของผู้รับบริการ การประกันสังคม รัฐบาลออกกฎหมายคุ้มครองประชาชนและการบริการสาธารณะ รัฐบาลช่วยเหลือผู้เดือดร้อนอย่างทั่วถึง การที่ขอบเขตงานสวัสดิการสังคมเป็นอย่างนี้ มุ่งเน้นการดูแลประชาชนให้ทุกคนอยู่ดี มีสุข บนพื้นฐานของความถูกต้อง

แนวคิดเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ

รัฐชาติหรือสังคมที่มีบทบาทความรับผิดชอบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านต่างๆ เช่นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนในด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย เศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคม เป็นต้น รัฐสวัสดิการเป็นการสร้างความผาสุกให้ประชาชนโดยรัฐเป็นผู้ดำเนินการเป็นหลัก รัฐสวัสดิการเป็นทางเลือกในการตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยไม่จำเป็นต้องใช้รัฐที่มีการปกครองในลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นการตอบสนองความต้องการของสังคมและประชาชน โดยยังคงระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรีระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล และระบอบการปกครองประชาธิปไตย

ความหมายของรัฐสวัสดิการ

แนวทางการดำเนินนโยบายของรัฐที่เน้นการดำเนินการเพื่อสร้างหลักประกันการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ อย่างน้อยในระดับพื้นฐานแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียม เพื่อบรรเทาผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากนโยบายการพัฒนาประเทศนั้น ไม่ได้มีข้อกำหนดอย่างชัดเจนถึงกฎเกณฑ์ที่จะตัดสินว่าแนวนโยบายเช่นใดจึงจะจัดว่าเป็นหรือไม่เป็นรัฐสวัสดิการแต่ก็เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันว่า “รัฐสวัสดิการ” สามารถเป็นเครื่องมือของรัฐ ในการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม และความชอบธรรมทางการเมือง โดยอาศัยวิธีการกระจายซ้ำทรัพยากร และเกณฑ์เรื่องความเป็นสิทธิของพลเมืองที่จะต้องได้รับอย่างเท่าเทียม มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สุรพล ปธานวนิช (2547 : 30) รัฐสวัสดิการ (Welfare state) หมายถึง เป็นระบบทางสังคมที่รัฐให้ หลักประกันแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ในด้านปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับการมีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น หลักประกันด้านสุขภาพ ทุกคนมีสิทธิได้รับบริการป้องกันและรักษาโรคฟรี หลักประกันด้านการศึกษา ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาตามความสามารถ โดยได้รับทุนการศึกษาฟรีจนทำงานได้ ตามความสามารถในการเรียน หลักประกันด้านการว่างงาน รัฐต้องช่วยให้ทุกคนได้งานทำ ใครยังหางานไม่ได้รัฐต้องให้เงินเดือนขั้นต่ำไปพลางก่อน หลักประกันด้านชราภาพ รัฐให้หลักประกันด้านบำนาญสำหรับผู้สูงอายุทุกคน หลักประกันด้านที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน เป็นต้น

ธีรยุทธ บุญมี (2547 : 18) รัฐสวัสดิการ หมายถึง ประเทศที่พยายามใช้ “อำนาจรัฐ” เพื่อควบคุม “อำนาจตลาด” ไม่ให้สร้างความเดือดร้อนให้กับพลเมือง และเพื่อบรรเทาผลกระทบของอำนาจตลาด โดยอาศัยกลไกด้านการเมืองและการบริหารจัดการ

พงษ์เทพ สันติกุล (2550 : 15) กล่าวว่า รัฐสวัสดิการ หมายถึง เป็นรูปแบบการกำหนดนโยบายของประเทศซึ่งเน้นการดำเนินการเพื่อสร้างหลักประกันการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ อย่างน้อยในระดับพื้นฐานแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียม เพื่อบรรเทาผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากนโยบายการพัฒนาประเทศ

สรุปจากที่กล่าวมาระบบรัฐสวัสดิการ ถือว่าเป็นระบบที่ดีต่อการปกครอง แต่วิธีการใช้ระบบนี้ต้องมีผู้ปกครองที่ชาญฉลาดเป็นอย่างยิ่ง เพราะระบบนี้มันเป็นคาบสองคม ที่สามารถเป็นได้ทั้งชาติและยาพิษในเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะการใช้ระบบนี้ในกองทุนนิยม ซึ่งส่วนใหญ่จะกลายเป็นยาพิษ เนื่องจาก “รัฐสวัสดิการ” มีค่าใช้จ่ายที่สูงมากจนเป็นภาระสำคัญของรัฐบาลทั่วโลก และมีปัญหาต่อระบบเศรษฐกิจของรัฐ ดังนั้นการใช้ระบบนี้ ผู้ปกครองต้องมีความชาญฉลาดในการบริหารอย่างแท้จริง

ความสำคัญของรัฐสวัสดิการ

รัฐสวัสดิการเป็นระบบสวัสดิการสังคมซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญของมาตรฐานการครองชีพ การศึกษา และการดูแลสุขภาพของผู้อยู่อาศัยได้รับเงินทุนผ่านรายได้ภาษีทั่วไป ผลประโยชน์ ส่วนรวมถูกเสนอให้กับทุกคน เช่น เป็นข้อเสนอสำหรับทุกคนชั้น ในรัฐสวัสดิการ รัฐบาลให้ความช่วยเหลือทรัพยากรโดยอนุญาตให้ผู้อยู่อาศัยทุกคนเข้าถึงสินค้าพื้นฐานเช่น ที่พักอาศัย อาหาร ความช่วยเหลือทางการแพทย์และการเข้าเรียนเป็นรัฐสวัสดิการเพราะว่ารัฐบาลทั้งที่เป็นของรัฐและท้องถิ่นมีความรับผิดชอบหลักสำหรับสวัสดิการของพลเมืองรัฐสวัสดิการมีเงินทุนหลักจากภาษี และอากรที่ผู้อยู่อาศัยจ่าย รัฐบาลยังใช้รายได้จากการส่งออก เช่น การขายน้ำมันและแก๊ส ในการจัดหาเงินทุนผลประโยชน์ทางสังคมด้วยถึงแม้ว่ารัฐบาลมีความรับผิดชอบหลักสำหรับผลประโยชน์ทางสังคม แต่องค์กรอาสาสมัครและบุคคลแต่ละคนยังให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนที่สำคัญและมากมาย มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กิตติพัฒน์ นนทบุรีมະคูลย์ (2550 : 50) ได้กล่าวถึงความสำคัญของรัฐสวัสดิการ โดยหลักการสำคัญของรัฐสวัสดิการ ได้แก่ ครอบคลุมครัวจะอยู่ดีมีสุขได้จะต้องมีรายได้เพียงพอจากการทำงาน รัฐในระบบประชาธิปไตยมีหน้าที่ที่จะต้องกระจายรายได้ให้เกิดความเป็นธรรมในกลุ่มต่าง ๆ รัฐจะต้องเป็นหลักประกันสำคัญให้แก่ประชาชนยามเมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆขึ้นในชีวิตการช่วยเหลือทางการเงินแก่ประชาชนทำได้หลายวิธีเช่น การให้เงินอุดหนุนแก่รัฐบาลท้องถิ่น จังหวัด เทศบาล การส่งเสริมองค์การสวัสดิการสังคมภาคเอกชนการลดราคาสินค้าบริโภคด้วยวิธีการต่าง ๆ

ธีรยุทธ บุญมี (2547 : 50) ได้กล่าวถึงความสำคัญของรัฐสวัสดิการ ดังนี้

1. ครอบคลุมครัวจะอยู่ดีมีสุขได้จะต้องมีรายได้เพียงพอจากการทำงาน
2. รัฐในระบบประชาธิปไตยมีหน้าที่ที่จะต้องกระจายรายได้ให้เกิดความเป็นธรรมในกลุ่มต่างๆ
3. รัฐจะต้องเป็นหลักประกันสำคัญให้แก่ประชาชนยามเมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆขึ้นในชีวิต
4. การช่วยเหลือทางการเงินแก่ประชาชนทำได้หลายวิธี เช่น การให้เงินอุดหนุนแก่รัฐบาลท้องถิ่น จังหวัด เทศบาล การส่งเสริมองค์การสวัสดิการสังคมภาคเอกชน การลดราคาสินค้าบริโภคด้วยวิธีการต่าง ๆ หลักการของรัฐสวัสดิการเป็นหลักที่เน้นความเป็นมนุษย์หรือมนุษย์นิยมและความเท่าเทียมในการได้รับบริการ หรือได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือ และหลักการเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้า ซึ่งนับเป็นการลดการทดสอบคุณสมบัติของผู้สมควรได้รับความช่วยเหลือ (Means Tests) เพราะการทดสอบคุณสมบัตินั้นเป็นเรื่องที่ยุงยากซับซ้อน ปฏิบัติได้ยาก และยังเป็นการประทุษมลทินประชาชนผู้ที่ต้องการความช่วยเหลืออีกด้วยรัฐสวัสดิการทำให้สังคมมีเอกภาพ มีความสามัคคีและมีความมั่นคง ประชาชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างทัดเทียมกัน

รูปแบบของรัฐสวัสดิการ

การจำแนกรัฐสวัสดิการตามวิธีการจัด โดยจำกัดขอบเขตให้เป็นเพียงสวัสดิการที่จัดโดยรัฐเท่านั้น สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย รัฐสวัสดิการแบบส่วนที่เหลือ (The Residual Conception of Social Welfare) เป็นการจัดสวัสดิการที่รัฐจะเข้ามามีบทบาทเมื่อครอบครัว ชุมชน สังคม และระบบตลาดไม่สามารถทำหน้าที่จัดสวัสดิการให้กับบุคคลได้บทบาทของรัฐจึงเป็นไปเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรืออุดช่องว่างเท่านั้น มีนักวิชาการได้กล่าวถึงดังนี้

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2549 : 76) ได้กล่าวถึงรูปแบบของรัฐสวัสดิการรูปแบบของรัฐสวัสดิการ นั้นมีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบและสามารถแบ่งออกได้ด้วยหลายหลักเกณฑ์ ทว่า กรณีที่มักได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวางคืองานของ เอสปีง แอนด์คีสัน (Esping-Andersen) ปีค.ศ.1990 ที่แบ่งรูปแบบรัฐสวัสดิการใน โลกทุนนิยม ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. รัฐสวัสดิการแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democratic Welfare State) มักมีขนาดของงบประมาณรายจ่ายภาครัฐที่สูง และเน้นกลไกรัฐมากกว่าระบบตลาด ในด้านตลาดแรงงานรัฐสวัสดิการแบบสังคมนิยมประชาธิปไตยดำเนินนโยบายบนหลักการใหญ่เรื่องการทำให้แรงงานไม่กลายเป็นสินค้า (Decommodification of Labour) กล่าวคือการทำให้แรงงานมีเสรีภาพและคุณค่าในการเลือกประกอบอาชีพ รวมถึงมีคุณภาพชีวิตในการดำรงชีพหลังออกจากงานไม่แตกต่างไปจากยามทำงานมากนัก หรือที่ Philip Manow เรียกว่าสิทธิของสังคมที่จะผลักดันพรหมแดนของอำนาจทุนนิยมให้ถ่างออกไป

2. รัฐสวัสดิการแบบเสรีนิยม (Liberal Welfare State) เน้นใช้กลไกตลาดมากกว่าการใช้กลไกรัฐหรือระบบราชการในการจัดสวัสดิการ เมื่อรัฐใช้กลไกตลาดมากกว่าที่จะเข้าไปจัดการโดยตรง ยกตัวอย่างเช่น การทำกองทุนประกันการว่างงานที่ประชาชนสมทบเงินเข้าสู่กองทุนประกันด้วยตนเอง วิธีการนี้อาศัยตลาดประกันความเสี่ยงช่วยจัดการและจัดสรรสวัสดิการมากกว่าที่รัฐจะเก็บเงินผ่านระบบภาษีแล้วนำมาจัดสวัสดิการให้โดยตรง ขนาดของรัฐในกรณีการจัดสวัสดิการ โดยระบบเสรีนิยมจึงมีขนาดเล็กกว่าระบบสังคมนิยมประชาธิปไตย นอกจากนี้ ระบบการให้สิทธิประโยชน์ของรัฐสวัสดิการในแบบเสรีนิยมนั้นยังมักมีลักษณะที่เจาะจง (Targeting Scheme) หมายความว่า ผู้ที่จะได้รับสวัสดิการนั้นต้องผ่านเงื่อนไขบางอย่างและต้องพิสูจน์สิทธิมิใช่การให้สวัสดิการอย่างครอบคลุมถ้วนหน้า (Universalism)

3. รัฐสวัสดิการแบบอนุรักษนิยมคาทอลิก (Conservative Catholic) มีลักษณะที่ผสมผสานระหว่างสังคมนิยมประชาธิปไตย และเสรีนิยม กล่าวคือ ในด้านหนึ่งรัฐก็เข้ามาแสดงบทบาทอย่างมากในการแทรกแซงตลาดและจัดบริการสาธารณะให้แก่ผู้มีความจำเป็น อย่างไรก็ตาม รัฐในกลุ่ม

อนุรักษนิยมนี้จะไม่เน้นเสริมสร้างความเท่าเทียมกันในทางสังคม และมุ่งคงสภาพของกลุ่มอภิสิทธิ์ชนเอาไว้ระดับหนึ่ง

พงษ์เทพ สันติกุล (2550 : 15) กล่าวว่ารูปแบบของรัฐสวัสดิการ หากจำแนกรัฐสวัสดิการตามวิธีการจัด โดยจำกัดขอบเขตให้เป็นเพียงสวัสดิการที่จัดโดยรัฐเท่านั้น สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย รัฐสวัสดิการแบบส่วนที่เหลือ (The Residual Conception of Social Welfare) เป็นการจัดสวัสดิการที่รัฐจะเข้ามามีบทบาทเมื่อครอบครัวชุมชน สังคม และระบบตลาดไม่สามารถทำหน้าที่จัดสวัสดิการให้กับบุคคลได้บทบาทของรัฐจึงเป็นไปเพื่อการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรืออุดช่องว่างเท่านั้นรัฐสวัสดิการรูปแบบสถาบันทางสังคม (The Institutional Conception of Social Welfare) ในระบบนี้รัฐจะทำหน้าที่เป็นสถาบันหลักในการจัดสวัสดิการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนถ้าจำแนกประเภทของรัฐสวัสดิการโดยไม่จำกัดขอบเขตไว้เฉพาะรัฐเท่านั้นที่มีหน้าที่จัดสวัสดิการ แต่ให้ครอบคลุมไปถึงสวัสดิการที่จัดโดยองค์กรธุรกิจด้วยวิธีการนี้สามารถจำแนกระบบสวัสดิการออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย

1. Model A. สวัสดิการแบบส่วนที่เหลือ (Model A. The residual Welfare Model of Social Policy) หรืออาจเรียกว่า “สวัสดิการสังคมแบบชั่วคราว บรรเทาปัญหา” หรือ “สวัสดิการแบบเก็บตก”) สวัสดิการที่รัฐจะเข้ามามีบทบาทเมื่อครอบครัวและระบบตลาดไม่สามารถทำหน้าที่จัดสวัสดิการให้แก่บุคคลได้

2. Model B. สวัสดิการบนพื้นฐานความสำเร็จของผลการปฏิบัติงาน (Model B. The Industrial Achievement- Performance Model of Social Policy) เป็นระบบสวัสดิการที่ขึ้นอยู่กับผลิตภาพการทำงานของบุคคลนั้น ๆ เป็นการสร้างแรงจูงใจ หรือให้รางวัลที่เป็นส่วนส่งเสริมระบบเศรษฐกิจ

3. Model C. สวัสดิการแบบสถาบันทำหน้าที่กระจายซ้ำทรัพยากร (Model C. The Institutional Redistributive Model of Social Policy) เป็นระบบสวัสดิการที่จัดแบบทั่วถึง (Universal) ด้วยวิธีการกระจายซ้ำทรัพยากรทางสังคม (Redistributive) โดยอาศัยกลไกด้านภาษีอากร และมุ่งเน้นสภาพการเป็นสินค้าของสวัสดิการ

เอ็ดมุนด์ พิชัยสนิธ (2552 : 80) ได้สรุปไว้ในหนังสือนโยบายเศรษฐกิจว่าด้วยสวัสดิการสังคมเรื่องประเภทของรัฐสวัสดิการจำแนกตามผู้รับที่เป็นกลุ่มประชากรเป้าหมายดังนี้ 1. สวัสดิการสำหรับบุคคลในสังคมที่ตกค้างอยู่ (Residual Welfare) การจัดสวัสดิการประเภทนี้มักถูกมองว่าเพื่อคนยากจน มีไว้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถช่วยตัวเองได้ 2. สวัสดิการเพื่อความสมานฉันท์ของผู้ที่อยู่ในสังคมเฉพาะ (Solidarity Welfare) เป็นสวัสดิการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

สรุปได้ว่า รัฐสวัสดิการคือ หน้าที่ในการกระจายทรัพยากรใหม่(Redistributive) โดยตั้งอยู่บนความเชื่อพื้นฐานว่า ในการพัฒนาสู่สังคมอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันอย่างเสรีนั้น เมื่อรัฐไม่สามารถกระจายทรัพยากรทางสังคมหรือรายได้ให้กับประชาชนได้อย่างทั่วถึง มีเพียงคนจำนวนน้อยเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์และคนจำนวนมากต้องได้รับความเดือดร้อนอันเป็นผลพวงจากการพัฒนา รัฐจึงต้องใช้อำนาจรัฐแทรกแซงอำนาจตลาดโดยการกระจายซ้ำทรัพยากรใหม่ผ่านกระบวนการทางภาษีอากรเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคมให้เกิดขึ้น หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นการ “เฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุข”ระหว่างคนในสังคมนั้นเองเป็นการจัดสวัสดิการ โดยอาศัยฐานทรัพยากรที่มาจากรัฐสวัสดิการจะใช้ระบบการจัดเก็บภาษีแบบก้าวหน้า (เก็บภาษีโดยอาศัยฐานรายได้ของผู้เสียภาษีโดยจะจัดเก็บภาษีในอัตราสูงสำหรับผู้มีรายได้มาก และเก็บภาษีในอัตราต่ำจนถึงไม่เก็บเลยสำหรับผู้มีรายได้น้อยเป็นลักษณะขั้นบันได) แล้วนำมาจัดสวัสดิการในลักษณะการ “เฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุข” ระหว่างคนในสังคมเป็นการจัดสวัสดิการแบบทั่วถึง (Universal) ในลักษณะ “สิทธิ” ของพลเมือง

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่น คือรูปแบบของการปกครองที่เป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบบประชาธิปไตยและมีความสำคัญต่อการปกครอง และการบริการราชการแผ่นดิน โดยเป็นองค์การหรือสถาบันที่ฝึกปฏิบัติการปกครองในระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยให้ประชาชนปกครองตนเองและเลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารแทนตนเอง ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ ดังนี้

ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการปกครองที่ยึดหลักการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นรูปแบบการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วม มีความเกี่ยวพัน มีส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง ทำให้เกิดความรับผิดชอบ และห่วงแหนต่อท้องถิ่นที่ตนอาศัย อันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตย โดยประชาชนมีโอกาสเลือกตั้ง รู้จักการปกครองตนเอง ทำให้เกิดความสำนึกในความสำคัญของตนต่อท้องถิ่น มีส่วนรับรู้ถึงปัญหา อุปสรรคและช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นตนเอง ซึ่งมีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่นดังนี้

วิช วิรัชนิภาวรรณ (2541 : 33) กล่าวว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การที่รัฐบาลในส่วนกลางให้หรือกระจายอำนาจหน้าที่ด้านการบริหาร ไปให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ซึ่ง

รวมทั้งให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการบริการสาธารณะบางประการเพื่อชุมชนของตนเอง หากรัฐบาลในส่วนกลางไม่มอบอำนาจให้แก่ข้าราชการประจำหรือมอบให้หน่วยงานของรัฐไปปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคหรือในชนบทเช่นนี้ไม่เรียกว่าเป็นการบริหารท้องถิ่น แต่ความเป็นอิสระของหน่วยการบริหารท้องถิ่นจะมีไม่มากจนถึงขนาดที่เป็นอิสระ โดยไม่ขึ้นกับรัฐบาลในส่วนกลาง (Independence) ในเวลาเดียวกันเพื่อให้การบริหารท้องถิ่นดำเนินการไปได้ จึงจำเป็นต้องมีหน่วยการบริหารท้องถิ่นที่รับผิดชอบในการบริหารท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนรวมในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล (2544 : 33) กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลได้กระจายอำนาจการปกครองให้ประชาชนในท้องถิ่น โดยรัฐมีหน้าที่ให้ความเป็นอิสระแก่ประชาชน ในการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น หรือเรียกว่า การกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้ท้องถิ่น แต่การให้ความเป็นอิสระนี้มีข้อจำกัดภายใต้รัฐธรรมนูญ มาตรา 1 ซึ่งบัญญัติว่า ประเทศเป็นอันหนึ่งอันเดียวแบ่งแยกมิได้ การให้มีอิสระในการปกครองตนเองของท้องถิ่น ซึ่งมีอาจให้ความเป็นอิสระถึงขนาดให้แยกเป็นรัฐอิสระเป็นแบบมลรัฐได้

รสคนธ์ รัตนเสริมวงศ์ (2546 : 15) กล่าวว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ประชาชนในท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจปกครองตนเองตามที่ได้รับการกระจายอำนาจจากรัฐบาล ดำเนินการปกครองตนเองโดยจัดตั้งองค์กรขึ้นมาใช้อำนาจแทนประชาชน เรียกว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่น เป็นผู้บริหารท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นอิสระ ภายใต้กรอบนโยบาย กฎหมาย และการกำกับดูแลของรัฐ

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2547 : 22) กล่าวว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองซึ่งส่วนราชการได้มอบอำนาจการปกครองการบริหารกิจการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำนาจหน้าที่แต่ละพื้นที่ของตนที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย โดยมีความเป็นอิสระตามควร

โกวิทย์ พวงงาม และอลงกรณ์ อรรคแสง (2547 : 13) กล่าวว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์กรที่มีหน้าที่บริหารในแต่ละท้องถิ่นมีผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารงานอย่างอิสระในเขตพื้นที่ที่กำหนด มีอำนาจในการบริหารการเงินและการคลัง กำหนดนโยบายของตนเองรวมทั้งมีหน้าที่ดำเนินกิจกรรมภายในกรอบที่กฎหมายบัญญัติ เพื่อประโยชน์ของรัฐและประชาชนในท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเอง มีอำนาจอิสระการตัดสินใจและการบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตนเอง เพื่อบำบัด สนองความต้องการ แก้ไขปัญหาของตนเองให้

ตรงจุด รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ แต่ยังคงอยู่ในบทบังคับด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ คือ ยังอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐบาลกลาง ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ทั้งนี้ตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควรเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ หากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขตหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นจะกลายสภาพเป็นรัฐอธิปไตยเอง เป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐ

หลักการและลักษณะความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักการและลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย เป็นหลักการปกครองที่ให้ความสำคัญกับท้องถิ่นให้มีความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นตนเองและเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ แต่อยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดไว้ แนวความคิดในการปกครองท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครองของรัฐ ในอันที่จะรักษาความมั่นคงและความผาสุกของประชาชน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจปกครอง และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองนั้น ได้มีนักวิชาการกล่าวถึงหลักการและความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

ธนสวรรค์ เจริญเมือง (2542 : 38) กล่าวว่า หลักการและลักษณะความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นอำนาจของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควรเพื่อประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไป ไม่มีขอบเขต หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นก็จะเป็นรัฐอธิปไตยซึ่งเป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐ อำนาจของท้องถิ่นมีขอบเขตที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะความเจริญและความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ และหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเอง โดยแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. มีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการบริการตามหน้าที่และเพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ
2. สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น เช่น การกำหนดงบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

อลงกรณ์ อรรคแสง (2547 : 7) กล่าวว่า หลักการและลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. เป็นองค์กรชุมชนที่มีขอบเขตพื้นที่ปกครองที่กำหนดไว้แน่นอน
2. มีสถานภาพเป็นนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย

3. มีอิสระในการดำเนินกิจการและสามารถใช้ดุลพินิจของตนเองในการวินิจฉัยและกำหนดนโยบายภายใต้การควบคุมของรัฐ
4. มีการจัดองค์กรเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้บริหารท้องถิ่นและฝ่ายสภาท้องถิ่น
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง โดยการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการและติดตาม ตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โกวิท พวงงาม (2552 : 33) กล่าวว่า ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ดังนี้

1. การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมือง อันจะนำมาสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย
 2. การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล
 3. การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหา และช่วยกันแก้ไขปัญหาลงตัวของท้องถิ่น
 4. การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ
 5. การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง การบริหารของประเทศในอนาคต
 6. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง
- สถาบันพระปกเกล้า (2553 : ออนไลน์) กล่าวว่า หลักการและลักษณะความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกัน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การ โดยมีตัวแทนซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่รัฐบาลต้องกำกับดูแลด้วยวิธีต่างๆ ตามความเหมาะสม

สรุปได้ว่า หลักการและลักษณะความสำคัญการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย คือ การเป็นองค์กรในชุมชนที่จัดตั้งขึ้น โดยกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีขอบเขตพื้นที่ปกครองที่กำหนดไว้แน่นอน มีสถานภาพเป็นนิติบุคคลจัดตั้งขึ้น โดยกฎหมาย มีอิสระในการดำเนิน

กิจกรรมทั้งในด้านการคลัง การจัดเก็บภาษี การหารายได้ตามที่กฎหมายกำหนด การจัดทำงบประมาณด้วยตนเอง รวมถึงการกำหนดนโยบายภายใต้การควบคุมของรัฐ และมีการแบ่งองค์กรเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายผู้บริหารท้องถิ่นและฝ่ายสภาท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและติดตามตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ในการปกครอง โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง เป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดขึ้นจากหลักการกระจายอำนาจปกครองตามพื้นที่ โดยท้องถิ่นจะจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่นตามแผนกระจายอำนาจที่ภาครัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐและนักวิชาการ ได้ให้ความเห็นและสรุปสาระสำคัญของวัตถุประสงค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 26) ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าในการบริหารประเทศจะต้องอาศัยเงินงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณจำกัด การกิจที่จะต้องบริการให้กับชุมชนต่างๆ อาจไม่เพียงพอ ดังนั้น หากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองนั้นๆ ก็สามารถมีรายได้มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบานี้เป็น การแบ่งเบาทั้งในด้านการเงินตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่จะใช้ในการดำเนินการ
2. เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดใหญ่ ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียวยังไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงและล่าช้า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชนในท้องถิ่นผู้บริหารเท่านั้นจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้
3. เพื่อความประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนก็ต่างไปด้วย การจัดตั้งหน่วยปกครองท้องถิ่นขึ้นจึงมีความจำเป็น โดยให้อำนาจหน่วยการปกครองท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาลที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศเป็นอันมาก และแม้จะมีการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลไปให้บ้างแต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างรอบคอบ

4. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน จากการศึกษาการปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ไม่ว่าจะ โดยการสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือกเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้อย่างดี

โกวิท พวงงาม (2549 : 24 - 25) กล่าวว่าแนวความคิดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1. การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการแบ่งภาระของรัฐบาลในด้านการเงิน บุคลากร ตลอดจนระยะเวลาที่ใช้ดำเนินการให้บริการชุมชน และทำให้เกิดความประหยัดเนื่องจากหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นจะมีเงินงบประมาณสามารถหารายได้ให้กับท้องถิ่นทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาลที่ต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก

2. การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพราะความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน

3. การรรับบริการจากรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียวไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงและมักมีความล่าช้า หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประชาชนเป็นผู้บริหารย่อมจะสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างแท้จริง

4. หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน โดยการปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีการปกครองตนเองทั้งในบทบาทของฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติ การปฏิบัติหน้าที่ให้หลายบทบาทมีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้กระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยระดับชาติได้เป็นอย่างดี

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2551 : 16-17) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของวัตถุประสงค์ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในแผนปฏิบัติการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ

1. เพื่อให้มีการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

2. กำหนดกรอบทิศทางและแนวทางการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ชัดเจน โดยมีกระบวนการที่ชัดเจนสามารถปรับวิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปและมีการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น

3. เพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ระหว่างราชการส่วนท้องถิ่นกับราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูประบบราชการ และภาครัฐบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการทำงานร่วมกัน

4. เพื่อกำหนดแนวทางของปฏิบัติการซึ่งจะกำหนดหลักการทั่วไปในการถ่ายโอนภารกิจ รูปแบบการถ่ายโอน ภารกิจที่ราชการบริหารส่วนกลางและราชการบริหารส่วนภูมิภาค จะถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะเวลาการถ่ายโอน แนวทางการจัดแบ่งอำนาจและหน้าที่ในการจัดการบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละรูปแบบการถ่ายโอนและดำเนินการร่วมกันในรูปแบบสหการ แนวทางการจัดสรรทรัพยากรด้านการเงิน การคลัง และบุคลากรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และภารกิจ ปรับบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และราชการบริหารส่วนท้องถิ่น รวมทั้งแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนปกครองตนเองได้ โดยมีต้องพึ่งรัฐบาล รวมทั้งเป็นการวางรากฐานส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง สามารถทำให้ประชาชนเรียนรู้ที่จะบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยทั้งนี้ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่ได้บัญญัติไว้

องค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่น คือรูปแบบของการปกครองที่เป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีความสำคัญต่อการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน โดยเป็นองค์กรหรือสถาบันที่ฝึกปฏิบัติการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยให้ประชาชนครองตนเองและเลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารแทนตนเองซึ่งได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2535 : 138) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น ดังนี้

1. เป็นองค์กรที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และทบวงการเมือง
2. มีสภาและผู้บริหารระดับท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งตามหลักการที่บัญญัติไว้ใน

กฎหมายรัฐธรรมนูญ

3. มีอิสระในการปกครองตนเอง

4. มีเขตการปกครองที่ชัดเจนและเหมาะสม
 5. มีงบประมาณรายได้เป็นของตนเองอย่างเพียงพอ
 6. มีบุคลากรปฏิบัติงานของตนเอง
 7. มีอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสมต่อการให้บริการ
 8. มีอำนาจออกข้อบังคับกฎหมายของท้องถิ่น ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายแม่บท
 9. มีความสัมพันธ์กับส่วนกลาง ในฐานะหน่วยงานระดับรองของรัฐ
- ชาญชัย แสวงศักดิ์ (2542 : 35) ได้กล่าวองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีองค์ประกอบ

สำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. มีพื้นที่รับผิดชอบที่ชัดเจน
2. มีสถานะเป็นนิติบุคคลมหาชน
3. มีองค์การเป็นของตนเอง
4. มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของตนเอง
5. มีการกำกับดูแลจากรัฐ

การปกครองท้องถิ่นกำหนดขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีการกระจายอำนาจและอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งมุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและกิจกรรมการปกครองตนเองในระดับหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้จากลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ที่เน้นการมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเอง มีการเลือกตั้ง มีองค์การหรือสถาบันที่จำเป็นในการปกครองตนเอง และสำคัญก็คือประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองอย่างกว้างขวาง

อุทัย หิรัญโต (2532 : 22 ; อ้างถึงใน โกวิท พวงงาม. 2552 : 31 – 32) ได้กำหนดองค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่นไว้ 8 ประการ คือ

1. สถานะตามกฎหมาย หมายความว่า หากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอย่างแท้จริง
2. พื้นที่และระดับ คือ ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำคัญในการปกครองตนเองของประชาชนจึงได้มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่สำหรับขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติ (UNO) โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่ง

สหประชาชาติ (FAO) องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) องค์การอนามัยโลก (WHO) และสำนักกิจการสังคม (Bureau of Social Affair) ได้ให้ความเห็นว่า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพในการบริหาร รายได้ ควรมีประชากรประมาณ 50,000 คน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่จะต้องพิจารณาด้วย เช่น ประสิทธิภาพในการบริหารรายได้ และบุคลากร เป็นต้น

3. การกระจายอำนาจหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

4. องค์การนิติบุคคล จัดตั้งขึ้น โดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางมีขอบเขตการ ปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตาม นโยบายนั้นๆ

5. การเลือกตั้ง สมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับเลือกตั้งจากประชาชนใน ท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

6. อิสระในการปกครองตนเอง สามารถใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติกิจการภายใต้ขอบเขต กฎหมาย โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายบังคับบัญชาหน่วยงานราชการ

7. งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่ กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้ เจริญก้าวหน้าต่อไป

8. การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐเพื่อ ประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชน โดยส่วนรวม โดยการมีอิสระในการดำเนินงานของ หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้มิได้หมายความว่ามิอิสระเต็มที่ทีเดียว คงหมายถึงเฉพาะอิสระ ในการดำเนินการเท่านั้น

จากคำกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น คือมีอิสระในการ ปกครองตนเอง สามารถใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติกิจการ มีเขตการปกครองที่ชัดเจน มีอำนาจหน้าที่ ที่เหมาะสมต่อการให้บริการ มีบุคลากรในการปฏิบัติงานของตนเอง งบประมาณของตนเอง มี อำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมาย

การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น

การกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นหลักการอย่างหนึ่งของการจัดระเบียบ การปกครองประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ถือว่า ปวงชนทั้งหลายมีสิทธิที่จะรับรู้การดำรงชีพของตนและกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง โดยมีหลักการ

สำคัญ คือ เป็นการโอนอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเอง โดยมีอิสระพอสมควรภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย การกระจายอำนาจทำให้เกิดการจัดระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นขึ้น เทศบาลถือได้ว่าเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ตามแนวความคิดของหลักการกระจายอำนาจการปกครอง

ความหมายการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่น

ความหมายของการกระจายอำนาจ เป็นการแบ่งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการต่างๆ ให้แก่องค์กรหรือบุคคลที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการกระจายอำนาจไว้ดังนี้

ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2535 : 24) กล่าวว่า การกระจายอำนาจ หมายถึง เป็นมาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ประชาชนแต่ละท้องถิ่นที่ได้มีการจัดองค์การขึ้น โดยความเห็นชอบของส่วนรวม (โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง) ได้มีโอกาสในการแบ่งเบาภาระหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะบางประการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

จารุพงศ์ พลเดช และคณะ (2546 : 11) กล่าวว่า การกระจายอำนาจ หมายถึง การกระจายอำนาจเป็นหลักการอย่างหนึ่งของการจัดระเบียบการปกครองประเทศ โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ เป็นการโอนอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเอง โดยมีอิสระพอสมควรภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย การกระจายอำนาจทำให้เกิดการจัดระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลถือได้ว่าเป็นหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ตามแนวความคิดหลักของหลักการกระจายอำนาจปกครอง

พงศ์สัมพันธ์ ศรีสมทรัพย์ (2546 : 20) กล่าวว่า ได้ให้ความหมายของการกระจายอำนาจไว้ว่า หมายถึง การที่รัฐมอบอำนาจบางอย่างในการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ท้องถิ่น หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไปดำเนินการด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั่นเอง โดยที่ราชการบริหารส่วนกลางเพียงแต่ดูแลควบคุมเท่านั้น มิได้เข้าไปบังคับบัญชาสั่งการ

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจเป็นการกระจายการบริหารจัดการงานราชการและการจัดบริการสาธารณะของภาครัฐจากส่วนกลางลงไปสู่ราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกันเองและเป็นไปตามความต้องการในพื้นที่ท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายกำหนดต้องกำกับดูแลจากรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐในการปฏิบัติราชการส่วนท้องถิ่น

ความสำคัญของการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจปกครอง เป็นการมอบอำนาจการปกครองจากการปกครองส่วนกลาง การปกครองส่วนภูมิภาคไปยังการปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล ประกอบ

กับวัตถุประสงค์ของแผนกระจายอำนาจที่ภาครัฐต้องกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความเห็นและสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

สถาบันพระปกเกล้า (2556 : ออนไลน์) กล่าวว่า การกระจายอำนาจทำให้เกิดการจัดระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นขึ้น เทศบาลถือได้ว่าเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งตามแนวความคิดของหลักการกระจายอำนาจการปกครอง โดยสาระสำคัญและหลักการกระจายอำนาจ สถาบันพระปกเกล้า ได้แบ่งหลักการกระจายอำนาจเมืองสำคัญ 4 ประการ คือ

1. มีความเป็นนิติบุคคล การกระจายอำนาจปกครองนั้นจะต้องมีองค์การเป็นนิติบุคคลต่างหากจากองค์การของรัฐบาลกลาง การเป็นนิติบุคคลก็เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การเหล่านี้จะต้องมีงบประมาณ ทรัพย์สิน หนี้สิน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นของตนเอง
2. มีอำนาจอิสระในการบริหารงาน ความมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของการกระจายอำนาจปกครอง เพราะหากองค์กรนั้นไม่มีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่จะต้องรอคำสั่งจากรัฐบาลกลางอยู่เสมอ องค์กรเหล่านี้จะไม่คิดไปจากหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาค ซึ่งมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐบาลกลางประจำอยู่ในภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีอิสระในการปฏิบัติการกิจของตนเอง ตลอดจนมีอิสระพอสมควรในการกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ แต่อำนาจอิสระพอสมควรในการกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ แต่อำนาจอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีไม่มากเกินไปจนทำให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อเอกภาพและอธิปไตยของประเทศ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ามีอิสระเป็นสถาบันการเมืองที่มีอำนาจอธิปไตยของตนเอง หากแต่ต้องมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดให้
3. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารและเจ้าหน้าที่นิติบัญญัติ การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ประชาชนบางคนอาจมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่นเฉพาะการ ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น แต่บางคนอาจมีความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการปกครองท้องถิ่นมากกว่านี้ ถึงกับสมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชนเพื่อให้ได้มีโอกาสเข้าไปมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมอันเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยตนเองก็อาจทำได้
4. งบประมาณเป็นของตนเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ด้วยตนเอง รวมไปถึงการมีอำนาจในการบริหารงบประมาณที่ได้มานั้นด้วย การให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดเก็บภาษีและบริหารรายได้ด้วยตนเองนี้เป็นการมอบ

อำนาจการตัดสินใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติงาน การจัดเก็บรายได้การบริหารและการบริการประชาชนในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2543 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 (2551 : 11) ได้ให้ความสำคัญของการกระจายอำนาจไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งมีสาระสำคัญในการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง การจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองเป็นสิ่งสำคัญรัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่ การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็น และมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ชัดเจนสอดคล้องและเหมาะสมกับรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และในการกำกับดูแล ให้มีมาตรฐานกลางเพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเลือกไปปฏิบัติได้เอง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างในระดับของการพัฒนาและประสิทธิภาพในการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละรูปแบบ โดยไม่กระทบต่อความสามารถในการตัดสินใจดำเนินงานตามความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งจัดให้มีกลไกการตรวจสอบการดำเนินงานโดยประชาชนเป็นหลัก

จากองค์ประกอบทั้ง 4 ประการของหลักการกระจายอำนาจตามที่กล่าวมานี้ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีองค์ประกอบครบทั้ง 4 ประการ และสามารถปฏิบัติงานโดยปราศจากการถูกควบคุมหรือแทรกแซงในระดับสูงกว่า ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลางและส่วนภูมิภาคแล้ว ย่อมจะเป็นองค์ประกอบท้องถิ่นหรือหน่วยงานท้องถิ่นที่มีความสมบูรณ์พร้อมปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ท้องถิ่นพัฒนาตนเองอย่างเข้มแข็งยั่งยืน ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ อีกด้วย

ขั้นตอนการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจเป็นระบบการบริหารประเทศที่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นต่างๆ มีอำนาจในการจัดการดูแลกิจการหลาย ๆ ด้านของตนเอง ไม่ใช่เป็นการปล่อยให้รัฐบาลกลางรวมศูนย์อำนาจในการจัดการกิจการแทบทุกอย่างของท้องถิ่น กิจการที่ท้องถิ่นมีสิทธิจัดการดูแลมักจะ ได้แก่

ระบบสาธารณูปโภค การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม การดูแลชีวิตทรัพย์สิน และการดูแลรักษา
สิ่งแวดล้อม โดยมีนักวิชาการและหน่วยงานได้กำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจไว้ดังนี้

สัมพันธ์ เศรษฐกิจ และคณะ (2546 : 1 - 2) กล่าวว่า ขั้นตอนการกระจายอำนาจ เป็น
การกระจายอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 16 พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็น
รัฐธรรมนูญที่กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นได้กำหนดในหมวดที่ 9 รวม 9 มาตรา ตั้งแต่มาตราที่ 282
ถึงมาตราที่ 290 สรุปได้ว่ารัฐจะต้องให้ความสำคัญอิสระแก่ท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของประชาชนใน
ท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและ
การคลังและมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง และมาตราที่ 334 ของรัฐธรรมนูญได้มีบทบังคับให้รัฐบาล
ต้องออกกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นภายใน 1 ปี

แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2543 แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 (2551 : 22) ได้กำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นดังนี้

1. คณะกรรมการจัดทำแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ
แผนปฏิบัติการเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและรายงานต่อรัฐสภา
2. กำหนดการจัดระบบการบริการสาธารณะตามอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง
3. ปรับปรุงสัดส่วนภาษีและอากร และรายได้ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองท้องถิ่น
และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐ กับองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองเป็นสิ่งสำคัญ
4. กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจจากราชการส่วนกลาง และ
ราชการส่วนภูมิภาคให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5. ประสานการถ่ายโอนข้าราชการ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น และพนักงาน รัฐวิสาหกิจ
ระหว่างรัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับคณะกรรมการ พนักงานส่วนท้องถิ่นหรือ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับการกำหนดอำนาจและหน้าที่การจัดสรรภาษีและอากร
เงินอุดหนุน เงินงบประมาณที่ราชการส่วนกลางโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
6. เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีให้มีการกระจายอำนาจการอนุมัติหรือการอนุญาตตามที่มี
กฎหมายบัญญัติการให้บริการประชาชน และการกำกับดูแลให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นเป็นสิ่งสำคัญ
7. เสนอแนะมาตรการด้านการเงิน การคลัง การภาษีอากร การงบประมาณ และ
การรักษาวินัยทางการเงิน การคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

8. เสนอแนะการตราพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ออกกฎกระทรวง ประกาศ ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งที่จำเป็นเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อคณะรัฐมนตรี

9. เร่งรัดให้มีการตราพระราชกฤษฎีกา ออกกฎกระทรวง ประกาศ ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งที่จำเป็น เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

10. เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการจัดสรรเงินงบประมาณที่จัดสรรเพิ่มขึ้น ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากการถ่ายโอนภารกิจจากส่วนกลาง

11. พิจารณาหลักเกณฑ์การจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามความจำเป็น

12. เสนอแนะและจัดระบบตรวจสอบและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

13. เสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการ ในกรณีที่ปรากฏว่าส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจไม่ดำเนินการตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

14. เสนอรายงานเกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

15. ออกประกาศกำหนดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

16. ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติและกฎหมายอื่น ประกาศของคณะกรรมการ เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเริ่มจาก คณะกรรมการจัดทำแผนการกระจายอำนาจและแผนปฏิบัติการเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและรายงานต่อรัฐสภา ผ่านขั้นตอนต่างๆจนถึงการออกประกาศกำหนดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติและกฎหมายอื่น ประกาศของคณะกรรมการ ซึ่งใช้บังคับเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

ปัญหาการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยการทำให้ประชาชนเข้าใจหลักการปกครองตนเองโดยตรงและเพื่อตนเองอย่างชัดเจน เนื่องจากประชาชนจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งรับผิดชอบความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ และการบริหารราชการแผ่นดินไทยจะเน้นหนักไป

ในทางรวมอำนาจมากกว่าการกระจายอำนาจสาเหตุเนื่องจากปัญหาความมั่นคง ซึ่งมีผู้แสดงความคิดเห็นถึงปัญหาของการปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้

โกวิท พวงงาม (2552 : 270 – 272) ได้กล่าวถึงปัญหาของการปกครองท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. ปัญหาจากเงื่อนไขการจัดตั้ง กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง ซึ่งประเด็นปัญหาการประกาศจัดตั้ง อบต. โดยอาศัยเงื่อนไขตามรายได้เพียงอย่างเดียวก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ดังนี้

1.1 พื้นที่ของ อบต. ส่วนมากไม่มีสภาพเป็นชุมชน แต่มีสภาพเป็นป่าประเภทต่างๆ (ยึดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่แสดงอาณาเขตตำบล) ทำให้ไม่สามารถดำเนินการตามภารกิจของ อบต. ได้

1.2 จำนวนหมู่บ้านที่น้อยเกินไป หรือมากเกินไป ส่งผลต่อจำนวนสมาชิกสภา อบต. ทำให้ไม่สามารถจัดโครงสร้างการทำงานได้ (กรณีหมู่บ้านน้อย) และส่งผลต่อค่าใช้จ่ายประจำมากเกินไป (กรณีหมู่บ้านมาก) ซึ่งจะต้องจ่ายให้แก่สมาชิกสภา อบต.

1.3 รายได้ที่กำหนดไว้เฉลี่ย 3 ปี ไม่น้อยกว่า 150,000 บาท (ไม่รวมเงินอุดหนุน) ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายประจำ ซึ่ง อบต. ที่มีหมู่บ้านประมาณ 5 หมู่บ้าน จะต้องใช้จ่ายงบประมาณ เป็นรายจ่ายประจำปีแต่ละปี 500,000 บาท เป็นเงินเดือน ค่าจ้างพนักงาน ลูกจ้าง และค่าตอบแทนสมาชิกสภา อบต. (ไม่รวมงบประมาณค่าบริหารงานประจำสำนักงาน)

2. ปัญหาอำนาจหน้าที่ของ อบต. มีดังนี้

2.1 อำนาจหน้าที่ของ อบต. ตามกฎหมายสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนดไว้กว้างขวางไม่ชัดเจน โดยไม่คำนึงถึงฐานการคลัง และขีดความสามารถทางการบริหาร รวมถึงทักษะด้านเทคนิควิชาการต่างๆ ทำให้ อบต. จำนวนมากที่มีรายได้น้อยและขาดความรู้ทางเทคนิค ไม่สามารถดำเนินกิจการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่ได้

2.2 อบต. มุ่งเน้นดำเนินกิจกรรมที่มีลักษณะการจัดทำกิจการสาธารณะด้านกายภาพ และโครงสร้างพื้นฐาน โดยมุ่งจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดซื้อ จัดจ้างเป็นหลัก สมาชิกสภา อบต. และคณะกรรมการบริหาร อบต. ยังไม่ให้ความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมที่เป็นเรื่องของคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบล หรือดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม หรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือกิจกรรมสาธารณสุข หรือกิจกรรมด้านการศึกษา

2.3 อบต. ยังไม่สามารถดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ในบางเรื่องได้ (ถึงแม้มีความต้องการที่จะทำ) เนื่องจากหน่วยงานของรัฐยังไม่ได้มอบหมายภารกิจให้ อบต. จัดทำ เพราะกฎหมายระเบียบต่างๆ ยังไม่มีการปรับปรุงแก้ไขให้ อบต. มีอำนาจดำเนินการได้

2.4 อบต. ส่วนใหญ่ยังไม่สนใจ หรือไม่เข้าใจ ในการประสานการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานของรัฐ ตามอำนาจหน้าที่ของ อบต. มักจะผลักภาระให้เป็นของหน่วยงานของรัฐหรือ ยังไม่มีการร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล สุขาภิบาล และ อบจ.) ในการทำกิจการ

ลักษณะของ “สหการ” เหตุผลหนึ่งที่ “สหการ” ยังไม่เกิดขึ้น เนื่องจากยังไม่ปรากฏแนวทางและวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจนว่า อบต. จะดำเนินการอย่างไร

2.5 สมาชิกสภา อบต. และคณะกรรมการบริหาร อบต. ยังไม่เข้าใจในบทบาท อำนาจ และหน้าที่ รวมถึงการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่นั้นๆ ว่า จะดำเนินการได้อย่างไร หรือ อบต. ยังขาดทักษะในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ขาดคู่มือที่จะแนะนำการทำงานตามอำนาจหน้าที่ที่เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย และปฏิบัติได้

3. ปัญหาการคลัง อบต. มีดังนี้

3.1 ฐานรายได้ของ อบต. ส่วนใหญ่ทั่วประเทศยังไม่กว้างพอที่จะหารายได้ให้เพียงพอต่อการกิจที่กฎหมายกำหนดไว้ ทำให้ อบต. ส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาเงินอุดหนุน ขาดอิสระในการบริหารงาน

3.2 ขีดความสามารถในการจัดเก็บรายได้ อบต. ต่ำ (ปัจจุบันจัดเก็บเฉพาะภาษีป้าย) ที่ผ่านมารการจัดเก็บรายได้ต้องพึ่งพาส่วนราชการอื่นๆ หาก อบต. ต้องดำเนินการจัดเก็บรายได้เอง จะประสบปัญหาด้านขีดความสามารถของพนักงาน อบต. และจำนวนพนักงานที่จะจัดเก็บ (หากเพิ่มพนักงานจัดเก็บรายได้ก็จะส่งผลกระทบต่อการใช้จ่ายประจำที่มากขึ้น)

3.3 อบต. ส่วนใหญ่ยังมีขีดความสามารถทางด้านการคลังอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้เพราะมีปัญหาจากหลายสาเหตุ เช่น มีข้อจำกัดเรื่องแหล่งรายได้ ไม่มีบุคลากรที่มีประสบการณ์และความรู้ด้านการคลัง ฯลฯ

4. ปัญหาอำนาจอิทธิพล มีดังนี้

4.1 อำนาจและอิทธิพลของระบบบริหารราชการของหน่วยงานราชการ ตั้งแต่สมัยที่เป็นสภาพบังคับยังครอบงำการดำเนินงานด้านการคลังของ อบต. อยู่มาก โดยเฉพาะด้านการจัดงบประมาณรายจ่าย จากข้อมูลงบประมาณรายจ่ายของ อบต. ในปีงบประมาณ 2539 พบว่า อบต. หลายแห่งต้องตั้งงบประมาณเป็นเงินอุดหนุนให้หน่วยราชการต่างๆ ของอำเภอเพื่อจัดทำกิจการบางอย่างตามความต้องการของหน่วยราชการนั้นๆ

4.2 อำนาจและอิทธิพลของคณะกรรมการการบริหารและสมาชิกสภา อบต. โดยตำแหน่งเหนือการใช้ดุลยพินิจโดยอิสระของสมาชิกสภา อบต. และกรรมการบริหารที่มาจาก การเลือกตั้ง ส่งผลให้ อบต. ประสบปัญหาความขัดแย้ง และความไม่เห็นพ้องกันในการทำกิจการสาธารณะเพื่อท้องถิ่น

5. ปัญหาการขาดทักษะการบริหาร ดังนี้

5.1 อบต. ส่วนใหญ่เกิดปัญหาการแบ่งแยกบทบาทและภารกิจระหว่างสภา อบต.และคณะกรรมการบริหาร อบต. ทำให้แต่ละฝ่ายไม่ปฏิบัติตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งใน อบต.

5.2 สมาชิกสภา อบต. ประธานสภา อบต. ยังไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของกิจการสภา อบต. ที่ต้องดำเนินการ ทั้งในเรื่อง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับการประชุมสภา อบต. การควบคุมการประชุมสภา อบต. การหาข้อมูลสนับสนุนการประชุมของสมาชิกสภา อบต. รวมทั้งการจดบันทึกรายงานการประชุมสภา อบต. ซึ่งยังขาดการบันทึกอย่างเป็นทางการและถูกต้องสภา อบต. บางแห่งมีการแก้ไขรายงานการประชุมโดยไม่ถูกต้องตามระเบียบ และข้อบังคับ ลักษณะปัญหานี้จะเกิดกรณีปัญหาความถูกต้องตามกฎหมาย ถ้ารายงานการประชุมสภา อบต. มีผลต่อมติของสภา อบต. ที่เกี่ยวกับการอนุมัติการอนุญาต การให้ความเห็นชอบในกิจการสาธารณะของ อบต.

5.3 คณะกรรมการบริหาร อบต. ขาดทักษะในการบริหารจัดการองค์กร อบต. บางแห่งคณะกรรมการบริหาร (โดยเฉพาะประธานกรรมการบริหารที่เคยเป็นกำนัน) บริหารงานแบบอำนาจนิยม บริหารตามใจตัวเองและพวกพ้อง ไม่ยึดกฎ ระเบียบ และข้อบังคับในการบริหาร โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องการเงิน การคลัง การบัญชี การจัดซื้อ – จัดจ้าง หากปลัด อบต. ที่บรรจุใหม่ขาดประสบการณ์ทางการบริหารมักตกอยู่ใต้อำนาจการบริหารแบบอำนาจนิยมของคณะกรรมการบริหาร หรือไม่มีความขัดแย้งกับปลัด อบต. อย่างรุนแรง

5.4 ปัญหาการบริหารภายใต้กฎหมาย และระเบียบปฏิบัติที่มีมาก ยุ่งยาก ซับซ้อนจนสมาชิกสภา อบต. คณะกรรมการบริหาร อบต. หรือแม้แต่พนักงาน อบต. – ปลัด อบต. (บรรจุใหม่) ไม่สามารถสร้างความเข้าใจกับกฎระเบียบต่างๆ ได้ เป็นเหตุให้การปฏิบัติงานมีความบกพร่องและผิดกฎหมาย ผิดระเบียบในหลายๆ เรื่อง โดยเฉพาะเรื่องการเงิน การบัญชี การพัสดุ

6. ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

6.1 ประชาชนโดยทั่วไปยังไม่เข้าใจทั้งโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ของ อบต. ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มักเคยชินต่อรูปแบบสภาตำบล และเคยชินต่อบทบาทการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

6.2 ประชาชนส่วนมากยังขาดมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบ ติดตามการทำงานของ อบต. เป็นเหตุให้ อบต. เป็นองค์กรของรัฐ (ระดับท้องถิ่น) ในตำบล หมู่บ้าน มีอิทธิพลเหนือวิถีชีวิตของประชาชน เป็นเจ้านายใหม่ของประชาชน (สัญลักษณ์ของเครื่องแบบสมาชิกสภา อบต. ทำให้ มีอำนาจและอิทธิพลเหนือกว่าการที่ประชาชนจะเข้ามาควบคุม อบต.)

6.3 ประชาชนบางแห่งให้ความคาดหวังกับ อบต. สูงเกินไป โดยเข้าใจว่า อบต. จะเป็นองค์กรที่มาทำหน้าที่แทนหน่วยงานราชการ (อำเภอ) จึงเรียกร้องให้ อบต. ทำกิจการต่างๆ เช่น หน่วยราชการ โดยไม่คำนึงถึงรายได้ของ อบต. ว่ามีเท่าใด

ประชัน คณะวน (2553 :76 - 80) ได้กล่าวถึงปัญหาของการปกครองท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. ปัญหาด้านโครงสร้างท้องถิ่นในแต่ละรูปแบบไม่สอดคล้องกัน ไม่ว่าจะป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือเทศบาล ซึ่งทำให้การฝึกฝนเรียนรู้การปฏิบัติงาน การตรวจสอบตามหลักการถ่วงดุลอำนาจ การไต่เต้าการเมืองของท้องถิ่นในระดับสูงขึ้น จึงเป็นเรื่องของคุณสมบัติเฉพาะตัวมากกว่าหลักการทั่วไป และขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น

2. อำนาจหน้าที่ ส่วนใหญ่จึงตกเป็นของรัฐทั้งหมด ไม่ว่าจะดำเนินการในรูปแบบกระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรอื่นของรัฐ เช่น รัฐบาลลงไปชุบ่อน้ำ ทำถนนลาดยาง ทำสะพาน คูแล่งทำคลอง ชุดห้วยหนอง รักษาพยาบาล เป็นต้น ทั้งๆ ที่อำนาจหน้าที่เหล่านั้น ควรจะเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนรัฐบาลก็ควรที่จะดูแลในเรื่องใหญ่ๆ เช่น การป้องกันประเทศ เงินตรา การต่างประเทศ เศรษฐกิจระดับมหภาค เป็นต้น กล่าวโดยสรุปท้องถิ่นมีอำนาจน้อยมากในขณะที่รัฐบาลมีอำนาจมากเกินไป

3. การคลัง จะครอบคลุมทั้งรายได้ รายจ่าย และเงินกู้ แต่ที่เป็นปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย คือ รายได้ไม่เพียงพอที่จะปฏิบัติงานตามหน้าที่ ดังนั้น การบริหารงานของการปกครองท้องถิ่นไทย จึงต้องอาศัยเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ปัญหาการคลังท้องถิ่น ดังนี้

3.1 การต้องพึ่งงบประมาณจากส่วนกลางทำให้ส่วนกลางมีอำนาจ ในการกำหนดนโยบายให้ท้องถิ่นทำตามนโยบายที่กำหนดมาในระดับชาติแทนที่จะเป็นความคิดริเริ่มและความต้องการของท้องถิ่นเอง

3.2 แหล่งรายรับประจักษ์ยังไม่ได้สัดส่วนกับหน้าที่ที่ควรจะทำ รายได้ที่มีอยู่ไม่สามารถสร้างความเจริญหรือพัฒนาได้เต็มที่ งาน/โครงการสำคัญบางอย่างต้องรองบประมาณอื่นสนับสนุน เมื่อหน่วยการปกครองท้องถิ่นไม่มีรายได้คงที่ จะสร้างผลงานให้เป็นที่ศรัทธาของประชาชนได้ผลที่ตามมา คือ ขาดความร่วมมือจากประชาชน

3.3 การปรับปรุงแก้ไขอัตราภาษีหรือค่าธรรมเนียม หรือการริเริ่มเก็บภาษีชนิดใหม่ที่เป็นไปอย่างล่าช้า และกระบวนการในการเก็บภาษียังมีข้อบกพร่อง ขาดแคลนเจ้าหน้าที่และอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ

3.4 รายได้สำคัญของการคลังท้องถิ่น คือ ภาษีอากร แต่ภาษีอากรเป็นรายได้ที่สำคัญทั้งของรัฐบาลและท้องถิ่น ภาษีที่เก็บได้ในภูมิภาคและท้องถิ่นต่างๆ ที่มีการกำหนดอัตราส่วนไว้ อย่างแน่นอนแล้ว และในทางปฏิบัตินั้นเป็นไปด้วยความล่าช้า ซึ่งรวมไปถึงการให้เงินอุดหนุน

4. การบริหารงานบุคคล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมี 4 รูปแบบ คือ เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และรูปแบบพิเศษ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา โดยมีพนักงานและข้าราชการส่วนท้องถิ่นประมาณ 70,000 คน ในการบริหารงานบุคคลดังกล่าว จะใช้ระบบแยกการดูแลออกจากกัน คือ คณะกรรมการข้าราชการส่วนจังหวัด (ก.จ.) ดูแลข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด คณะกรรมการพนักงานเทศบาล (ก.ท.) ดูแลพนักงานเทศบาล พนักงานเมืองพัทยา และพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล และ คณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร (ก.ก.) ดูแลข้าราชการกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ระบบการบริหารงานบุคคลดังกล่าว ไม่ทัดเทียมกับข้าราชการพลเรือนในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ความไม่มั่นคงในอาชีพของเจ้าหน้าที่หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงไม่สามารถดึงดูดคนที่มีความรู้ความสามารถให้เข้ามาทำงานได้ดีเท่าเทียมกับข้าราชการพลเรือน

5. การกำกับดูแล ประเทศไทยเป็นรัฐเดี่ยว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายจึงไม่มีความจำเป็นอิสระอย่างมตรัฐแต่ประการใด แต่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ “การกำกับดูแล” ไม่ใช่ “การบังคับบัญชา” รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงมหาดไทย อธิบดีกรมการปกครอง ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ จึงมิใช่ผู้บังคับขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นการตัดสินใจ ความคิดสร้างสรรค์ความหลากหลายขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่มี

6. การมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นน้อยมาก มีการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ไม่มีส่วนร่วมอย่างอื่นเลย เช่น การตรวจสอบ การติดตาม การรับแจ้งข่าวสาร เป็นต้น

7. ทิศนคติของประชาชนต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในอดีตประชาชนไม่ค่อยสนใจการเมืองท้องถิ่นมากนัก เพราะบุคลากรในองค์กรก็ไม่ได้รับการยกย่องเหมือนกับหน่วยราชการอื่นๆ มิได้แสดงบทบาทหน้าที่ของประชาชนให้ประชาชนได้เห็นว่าเป็นผู้รับผิดชอบดูแลการปกครองในเขตนั้นๆ จึงทำให้ประชาชนขาดความสนใจ แม้แต่การตรวจสอบจึงไม่มี ตลอดถึงงบประมาณองค์การปกครองท้องถิ่น ประชาชนก็ไม่ได้รับรู้

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ปัญหามีหลายด้าน แต่อย่างไรก็ตามก็มีผลดีมากกว่าผลเสีย เพราะการปกครองส่วนท้องถิ่นจะมุ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความรู้แจ้งทางการเมือง สร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง เป็นการกระจายอำนาจการปกครองจากรัฐบาลกลางมาให้คนในระดับท้องถิ่นดูแลปกครองกันเอง ทั้งนี้ก็เพื่อท้องถิ่นเกิดการพัฒนาและการใช้ทรัพยากรของคนเองที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและตอบสนองความต้องการของคนเองได้ดีที่สุด ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเองโดยอิสระพอสมควรภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

รูปแบบของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัจจุบันประเทศไทยได้แบ่งรูปแบบการปกครองท้องถิ่นไว้ 5 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา แต่ผู้วิจัยขอนำรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลมากล่าว เพราะผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล

เทศบาลเป็นหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นที่ได้รับการยอมรับและใช้ในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอยู่ทั่วโลก การปกครองในรูปแบบของเทศบาล นับเป็นการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและบริหารท้องถิ่นของตนเองมากที่สุด กล่าวคือประชาชนเสียภาษีในแต่ละพื้นที่ที่สามารถที่จะเลือกผู้แทนของตน ที่เรียกว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเข้าไปบริหารดูแลจัดเก็บภาษีท้องถิ่น หรือใช้ภาษีดังกล่าวให้เกิดประโยชน์กับท้องถิ่นมากที่สุด

โกวิท พวงงาม (2550 : 105) ได้กล่าวไว้ว่า เทศบาลนับเป็นจุดกำเนิดของการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบแรกของประเทศไทย โดยถือกำเนิดขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบเทศบาลพุทธศักราช 2476 ถือว่าเป็นหน่วยการปกครองที่ส่วนท้องถิ่นที่มีประวัติความเป็นมายาวนานที่สุด เมื่อพุทธศักราช 2440 รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชดำริให้ทดลองจัดตั้งหน่วยการปกครองแบบใหม่ในระดับท้องถิ่น เรียกว่า สุขาภิบาล และมีการจัดตั้งกรมสุขาภิบาลขึ้นมาสำหรับเจ้าพนักงานที่จะเข้ามาดูแลสุขาภิบาลกรุงเทพฯ นั้น เสนาบดีกระทรวงนครบาลเป็นผู้เลือก

การจัดตั้งเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ได้กำหนดการจัดตั้งเทศบาล ไว้ใน มาตรา 7 เมื่อท้องถิ่นใดมีสภาพอันสมควรยกฐานะเป็นเทศบาล ให้จัดตั้งท้องถิ่นนั้นๆ เป็นเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง หรือเทศบาลนคร และได้กำหนดเทศบาลไว้ 3 ประเภทดังนี้

มาตรา 9 เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้น ให้ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย

มาตรา 10 เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่หนึ่งหมื่นคนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้น ให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย

มาตรา 11 เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไปทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลนคร ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย

การบริหารกิจการเทศบาลรูปแบบนายกเทศมนตรี

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 กล่าวว่า เดิมก่อนปี พ.ศ. 2543 เทศบาลในประเทศไทยมีเพียงรูปแบบเดียว คือ เทศบาลในรูปแบบคณะเทศมนตรี แต่ในปัจจุบันภายหลังปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา กฎหมายได้แก้ไขให้เทศบาลมีรูปแบบเพิ่มขึ้นได้อีก รูปแบบหนึ่งก็คือ เทศบาลในรูปแบบนายกเทศมนตรี ซึ่งการบริหารกิจการของเทศบาลในรูปแบบของคณะเทศมนตรี ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ทำให้ในปัจจุบันเทศบาลมีการบริหารในรูปแบบนายกเทศมนตรี ซึ่งมีองค์การเทศบาลประกอบด้วย 2 ส่วนคือ สภาเทศบาล และนายกเทศมนตรีดังนี้

1. สภาเทศบาล

สภาเทศบาลทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ มีหน้าที่โดยตรงในการควบคุมและตรวจสอบการบริหารงานของคณะเทศมนตรี สภาเทศบาล ประกอบด้วยสมาชิกเทศบาล หรือเรียกโดยย่อว่า ส.ท. สมาชิกเหล่านี้ได้รับการเลือกตั้งจากราษฎรในท้องถิ่น และดำรงตำแหน่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของราษฎรในท้องถิ่นตามวาระ คือ 4 ปี จำนวนของสมาชิกเทศบาลในแต่ละเทศบาลจะไม่เท่ากัน จำนวนมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับประเภทของเทศบาล คือ

สภาเทศบาลตำบล	มีสมาชิกทั้งหมด	12 คน
สภาเทศบาลเมือง	มีสมาชิกทั้งหมด	18 คน
สภาเทศบาลนคร	มีสมาชิกทั้งหมด	24 คน

สภาเทศบาล มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

1. อำนาจในการตราเทศบัญญัติ สมาชิกสภาเทศบาลทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ คือ การตราเทศบัญญัติเพื่อใช้เป็นข้อบังคับในท้องถิ่น โดยเฉพาะการพิจารณาร่างเทศบัญญัติงบประมาณประจำปี ถือว่าเป็นการใช้อำนาจสูงสุดในการควบคุม เพราะ ถ้าสภาเทศบาลไม่เห็นด้วยกับร่างเทศบัญญัติงบประมาณประจำปีมีความหมายถึง การไม่ยอมรับของราษฎรในท้องถิ่นด้วย การทำหน้าที่ของคณะเทศมนตรีก็สิ้นสุด โดยทั่วไปการร่างเทศบัญญัติงบประมาณประจำปีของคณะเทศมนตรี มักมีข้อมูลต่างๆ เพื่อจัดทำร่างงบประมาณ มีการแสดงความคิดเห็นนอกรอบระหว่างสมาชิกสภาเทศบาล และคณะเทศมนตรี

ในกรณีที่เป็นประเด็นปัญหา เมื่อนำเข้าสู่สภาเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล จึงเห็นด้วย และถ้า ผู้ว่าราชการจังหวัด ไม่เห็นด้วยในขณะที่สมาชิกสภาเห็นด้วยการตัดสินใจขั้นสุดท้ายจึง ขึ้นอยู่กับรัฐมนตรี มหาดไทยว่าจะดำเนินการอย่างไร

2. อำนาจในการควบคุมฝ่ายบริหาร สภาเทศบาลมีอำนาจในการควบคุมฝ่ายบริหารให้ ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนและนโยบายที่กำหนดไว้ โดยมีมาตรการควบคุมที่ สำคัญ 4 ประการ คือ การแถลงนโยบายของนายกเทศมนตรีต่อสภา การตั้งกระทู้ถาม การเปิด อภิปราย และการอนุมัติงบประมาณประจำปี

3. อำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการของสภาเทศบาล เพื่อที่จะให้การดำเนินงานต่างๆ ของสภาเทศบาลเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สภาเทศบาลมีอำนาจหน้าที่จะแต่งตั้ง คณะกรรมการเพื่อให้ปฏิบัติการกิจที่มอบหมายให้ทำซึ่งคณะกรรมการที่สภาเทศบาลจะแต่งตั้ง สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ คณะกรรมการสามัญเป็นคณะกรรมการที่ประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาล และคณะกรรมการวิสามัญเป็นคณะกรรมการที่ประกอบด้วย สมาชิกสภา เทศบาลหรือศิทรังคุณวุฒิจากภายนอกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่ง ได้รับเลือกจากสภา เทศบาลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ตามที่มอบหมาย

2. นายกเทศมนตรี

ตามความในมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้เทศบาลมีนายกเทศมนตรีหนึ่ง คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของ ประชาชน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้งและจะดำรงตำแหน่งติดต่อกัน เกินสองวาระไม่ได้ และในมาตรา 48 นายกเทศมนตรีสามารถแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีเพื่อ ช่วยเหลือการบริหารราชการดังนี้

เทศบาลตำบล แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 2 คน

เทศบาลเมือง แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 3 คน

เทศบาลนคร แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 4 คน

อำนาจหน้าที่ของนายกเทศมนตรี ได้กำหนดในมาตรา 48 ไว้ดังนี้

1. กำหนดนโยบายไม่ขัดต่อกฎหมายและรับผิดชอบในการบริหารราชการของเทศบาลให้ เป็นไปตามกฎหมาย เทศบัญญัติ และนโยบาย

2. สั่ง อนุญาต อนุมัติเกี่ยวกับราชการของเทศบาล

3. แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีและเลขานุการ

นายกเทศมนตรี

4. วางระเบียบเพื่อให้งานของเทศบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

5. รักษาการให้เป็นไปตามเทศบัญญัติ

6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น
นอกจากนี้ นายกเทศมนตรียังมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแล และรับผิดชอบในการบริหารกิจการของเทศบาลตามที่กฎหมายเทศบาลและกฎหมายอื่นกำหนดไว้

2. อำนาจหน้าที่ในการเปรียบเทียบคดีที่ละเมิดต่อเทศบัญญัติโดยนายกเทศมนตรี หรือเทศมนตรีคนใดคนหนึ่งมีอำนาจเปรียบเทียบปรับในคดีที่มีการละเมิดต่อเทศบัญญัติได้และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

3. อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการต่างๆ ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ เช่นเดียวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติงานต่างๆ ในเขตเทศบาลตามบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะการปกครองท้องที่ หรือกฎหมายอื่นใดที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พิจารณาเห็นสมควรไว้โดยกฎกระทรวง

3. อำนาจหน้าที่ของเทศบาล

อำนาจหน้าที่ของเทศบาล ที่กำหนดตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และแก้ไขเพิ่มเติมจนถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546

ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเทศบาลตำบลมีหน้าที่ที่ต้องทำในเขต ดังต่อไปนี้ (มาตรา 50)

1. รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

2. ให้มีการบำรุงทางบกและทางน้ำ

3. รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

4. ป้องกันและระงับโรคติดต่อ

5. ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง

6. ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม

7. ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

8. บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

9. หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเทศบาลตำบลอาจจัดกิจกรรมใดๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

(มาตรา 51)

1. ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา

2. ให้มีโรงพยาบาล

3. ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
4. ให้มีอุทยานและฌาปนสถาน
5. บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
6. ให้มีการบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้
7. ให้มีการบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
8. ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
9. เทศพาณิชย์

หน้าที่ของเทศบาล ที่กำหนดตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

มาตรา 16 ให้เทศบาลเมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของดังนี้

1. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
2. การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
3. การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
4. การสาธารณสุขูปโภคและการก่อสร้างอื่นๆ
5. การสาธารณูปการ
6. การส่งเสริม การฝึก และการประกอบอาชีพ
7. การพาณิชย์ การส่งเสริมการลงทุน
8. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
9. การจัดการศึกษา
10. การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
11. การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
12. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
13. การจัดการให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
14. การส่งเสริมกีฬา
15. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
16. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
17. การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
18. การกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
19. การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล

20. การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
21. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
22. การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
23. การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่นๆ
24. การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
25. การผังเมือง
26. การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
27. การดูแลรักษาที่สาธารณะ
28. การควบคุมอาคาร
29. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
30. การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
31. กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการ

บริบทของเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

เทศบาลตำบลสะแก ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลสะแกจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลสะแก เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2539 และได้ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลสะแก เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2555 สำนักงานตั้งอยู่ที่เลขที่ 18 หมู่ที่ 1 ถนนสตึก - โนนจ๋ำป่า ตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ติดถนนทางหลวงชนบท บร 3160 ซึ่งมีบริบทโดยสังเขปดังนี้ (เทศบาลตำบลสะแก. 2555 - 2557 : 4 - 21)

สภาพทั่วไป

1. ที่ตั้งและอาณาเขต เทศบาลตำบลสะแก มีสำนักงานสำหรับให้บริการประชาชนที่มาติดต่อราชการ ให้ได้รับความสะดวก ซึ่งสำนักงานตั้งอยู่เลขที่ 18 หมู่ที่ 1 ถนนสตึก - โนนจ๋ำป่า ตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด 72 ตารางกิโลเมตร หรือเท่ากับ 45,000 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดเขตแม่น้ำมูล อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
	และเขตติดต่อกับตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลท่าม่วง ตำบลทุ่งวัง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศใต้	ติดต่อกับเขตตำบลสนามชัย อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

2. พื้นที่การเกษตร ตำบลสะแกมีพื้นที่ด้านการเกษตร เนื้อที่ประมาณ 41,000 ไร่ การใช้ประโยชน์ด้านการเกษตรแบ่งเป็น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เป็นหลัก

3. ภูมิอากาศ สภาพอากาศตำบลสะแก อุณหภูมิสูงสุด 41 องศาเซลเซียส ต่ำสุด 23 องศาเซลเซียสเดือนมีนาคม - มิถุนายน อุณหภูมิประมาณ 38 องศาเซลเซียส เดือนกรกฎาคม - ตุลาคม อุณหภูมิประมาณ 37 องศาเซลเซียส เดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ อุณหภูมิประมาณ 35 องศาเซลเซียส

4. จำนวนหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลสะแก ประกอบด้วยหมู่บ้านต่างๆ จำนวน 13 หมู่บ้าน ดังนี้

ตาราง 2.1 จำนวนหมู่บ้าน และประชากรตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
1	สะแก	193	301	303	604
2	โนนมะงา	147	243	235	478
3	พลับ	151	124	341	465
4	หนองเพ็ง	45	83	85	168
5	โนนสมบูรณ์	125	205	202	407
6	โคกสูง	92	143	133	276
7	โคกเมือง	147	248	259	507
8	โนนค้อ	147	234	238	472
9	ขางตาสาด	156	282	290	572
10	สะแกทอง	111	182	232	414
11	โนนสำราญ	140	211	241	452
12	มะพริก	64	113	111	224
13	บึงน้อยพัฒนา	75	101	114	215
รวม		1,593	2,470	2,784	5,254

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียนอำเภอสตึก. (2554 : ไม่มีเลขหน้า)

5. สภาพทางเศรษฐกิจ

5.1 การประกอบอาชีพของประชาชน โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวนยางพารา เลี้ยงสัตว์ กำขายและรับราชการ รายได้ส่วนใหญ่จึงขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก เมื่อหมดฤดูเก็บเกี่ยวประชาชนในหมู่บ้านจะไปทำงานรับจ้างในตัวเมือง บางหมู่บ้านจะประกอบอาชีพเสริม เช่น ผลิตภัณฑ์ปูนปั้น ดอกไม้ประดิษฐ์ นวดแผนไทย ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากผักตบชวา ซึ่งดูจากข้อมูล จปฐ ปี พ.ศ. 2555 สะท้อนให้เห็นสภาพทางเศรษฐกิจของตำบลดังนี้

5.2 หน่วยธุรกิจต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบลสะแก ไม่ปรากฏมีหน่วยธุรกิจสำคัญๆ เท่าใดนักจะมีเพียงหน่วยธุรกิจพื้นฐานขนาดย่อม ดังนี้

1. บิมน้ำมัน	จำนวน 3 แห่ง (ลักษณะเป็นบิมนหัวฉีด)
2. โรงสี	จำนวน 24 แห่ง
3. ร้านค้าต่างๆ	จำนวน 89 แห่ง
4. ร้านเสริมสวย	จำนวน 2 แห่ง
5. ร้านซ่อมจักรยานยนต์	จำนวน 3 แห่ง

6. ด้านทางสังคม

6.1 ด้านการศึกษา ประกอบด้วยสถานศึกษา 10 แห่ง ดังนี้

1. โรงเรียนสะแกพิทยาคม	ที่ตั้ง หมู่ที่ 1 บ้านสะแก
2. โรงเรียนวัดบ้านพลับ	ที่ตั้ง หมู่ที่ 3 บ้านพลับ
3. โรงเรียนบ้านโนนสมบูรณ์	ที่ตั้ง หมู่ที่ 5 บ้านโนนสมบูรณ์
4. โรงเรียนบ้านโคกเมือง	ที่ตั้ง หมู่ที่ 7 บ้านโคกเมือง
5. โรงเรียนบ้านโนนค้อ	ที่ตั้ง หมู่ที่ 8 บ้านโนนค้อ
6. โรงเรียนชุมชนบ้านสะแก	ที่ตั้ง หมู่ที่ 10 บ้านสะแก
7. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโนนสมบูรณ์	ที่ตั้ง หมู่ที่ 5 บ้านโนนสมบูรณ์
8. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดบ้านโนนค้อ	ที่ตั้ง หมู่ที่ 8 บ้านโนนค้อ
9. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดยางตาสาต	ที่ตั้ง หมู่ที่ 9 บ้านยางตาสาต
10. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดอีสาน	ที่ตั้ง หมู่ที่ 10 บ้านสะแกทอง

6.2 สถาบันและองค์การทางศาสนา มี 12 แห่ง ดังนี้

1. วัดทุ่งสว่างสะนอน	ที่ตั้ง หมู่ที่ 1 บ้านสะแก
2. วัดบ้านโนนมะงา	ที่ตั้ง หมู่ที่ 2 บ้านโนนมะงา
3. วัดประทุมทอง(บ้านพลับ)	ที่ตั้ง หมู่ที่ 3 บ้านพลับ

4. วัดบ้านหนองตาเพ็ง	ที่ตั้ง	หมู่ที่ 4	บ้านหนองตาเพ็ง
5. วัดบ้านโนนสมบูรณ์	ที่ตั้ง	หมู่ที่ 5	บ้านโนนสมบูรณ์
6. วัดป่าโคกสูง	ที่ตั้ง	หมู่ที่ 6	บ้านโคกสูง
7. วัดบ้านโคกเมือง	ที่ตั้ง	หมู่ที่ 7	บ้านโคกเมือง
8. วัดบ้านโนนค้อ	ที่ตั้ง	หมู่ที่ 8	บ้านโนนค้อ
9. วัดบ้านยางตาสาต	ที่ตั้ง	หมู่ที่ 9	บ้านยางตาสาต
10. วัดอิสาน	ที่ตั้ง	หมู่ที่ 10	บ้านสะแกทอง
11. สำนักสงฆ์หนองบัวโคน	ที่ตั้ง	หมู่ที่ 12	บ้านมะพริก
12. สำนักสงฆ์วัดป่ากุศลิน	ที่ตั้ง	หมู่ที่ 12	บ้านมะพริก

7. การสาธารณสุข

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนตำบลสะแก หมู่ที่ 12 บ้านมะพริก

8. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

จุดตรวจประจำตำบลจำนวน 1 จุด - ป้อมยาม จำนวน 2 จุด

9. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

9.1 การคมนาคม สภาพการคมนาคมของเทศบาลตำบลสะแก ถนนเชื่อมระหว่าง หมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยางถนนคอนกรีตเสริมเหล็กและถนนลูกรังบางส่วน ในช่วงหน้าฝน ถนนเป็นหลุม เป็นบ่อ มีน้ำท่วมขัง หน้าแล้งฝุ่นกระจาย ทำให้การคมนาคมไม่สะดวก

1. ถนนลาดยาง	5	สาย
2. ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก	58	สาย
3. ถนนหินคลุก	2	สาย
4. ถนนลูกรัง	3	สาย
5. ถนนดินเดิม	15	สาย

9.2 การโทรคมนาคม ในเขตเทศบาลตำบลสะแก มีโทรศัพท์แบบคู่สายของ องค์การโทรศัพท์มาให้บริการแก่ประชาชนจำนวน 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 หมู่ 7 หมู่ 8 หมู่ 9 หมู่ 10 หมู่ 11 ซึ่งปัจจุบันประชาชนได้ใช้โทรศัพท์ของระบบ ทีโอที มาทำการติดตั้งให้ และ ประเภทมีผู้ดูแล ซึ่งก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน และก็มีประเภทโทรศัพท์มือถือ หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เป็นส่วนใหญ่ จำนวนโทรศัพท์ส่วนบุคคลในพื้นที่ จำนวน 69 หมายเลข จำนวนโทรศัพท์สาธารณะในเขตพื้นที่ จำนวน 17 คู่ จำนวนโทรศัพท์ส่วนราชการ จำนวน 8 หมายเลข

9.3 บริการไฟฟ้า ปัจจุบันการดำเนินการจ่ายไฟฟ้า ให้กับประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลสะแก อยู่ในความรับผิดชอบและดำเนินงานโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอสตึก โดยจ่าย กระแสไฟฟ้าภายในเขตตำบล อำเภอ และพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อจ่ายให้กับบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ธุรกิจ การบริการ อุตสาหกรรมและหน่วยงานราชการ เป็นต้น ในเขตเทศบาลตำบลสะแก ประชาชนมี ไฟฟ้าใช้ทั่วถึงทุกหลังคาเรือน จำนวนหลังคาเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ จำนวน 1,841 หลังคาเรือน และ ไฟฟ้าสาธารณะ จำนวน 148 โคม

9.4 แหล่งน้ำธรรมชาติ มี 27 แห่ง ดังนี้ กุดน้ำใส กุดยาว หนองกระเซอ หนองกระเทียม หนองบัวน้อย หนองคู หนองคำ หนองจอก หนองเบ็ญ ห้วยชมพู กุดดินคู น้อยกุดดินคูใหญ่ กุดขอนแก่น กุดอ้อ กุดกะจวน กุดอินนิล กุดนาแซง กุดกอลอ กุดยาง กุดไกร้ กุดจับ กุดยาว กุดปลาโต๊ะ กุดสะแก กุดชิน กุดหัวควาย กุดเต็ง

10. สักยภาพในตำบล

10.1 สักยภาพของเทศบาลตำบลสะแก จำนวนบุคลากร พนักงานเทศบาลและ พนักงานจ้างปัจจุบัน มีจำนวน 43 คน และส่วนราชการจำนวน 4 ส่วน

11. ระดับการศึกษาของบุคลากร

ประถมศึกษา	จำนวน	- คน
มัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา	จำนวน	2 คน
ปริญญาตรี	จำนวน	33 คน
ปริญญาโท	จำนวน	8 คน

12. รายได้ของเทศบาลตำบลสะแก

ประจำปีงบประมาณ 2555	
รายได้ที่เทศบาลตำบลจัดเก็บเอง	1,095,135.00 บาท
รายได้ที่ส่วนราชการต่าง ๆ จัดเก็บให้	11,172,860.00 บาท
เงินอุดหนุนรัฐบาล	11,939,834.00 บาท

13. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลสะแก

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1. ก่อสร้างและปรับปรุงบำรุงรักษาถนน สะพาน ทางเท้า ท่อระบายน้ำ ให้เป็นไปด้วยความสะดวก

2. การขยายเขตจำหน่ายไฟฟ้าแรงต่ำ และติดตั้งโคมไฟฟ้าแสงสว่างสาธารณะ
3. การขยายเขตระบบน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาค
4. การบริการสาธารณะ

5. การให้บริการด้านโทรคมนาคม
6. พัฒนาการใช้ที่ดิน
7. พัฒนาแหล่งเก็บน้ำ
8. พัฒนาระบบบำบัดน้ำเสีย

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

1. ส่งเสริมศักยภาพและขีดความสามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์
2. ส่งเสริมและเพิ่มทักษะอาชีพของครอบครัวและกลุ่มอาชีพ
3. สร้างความตระหนักแก่ผู้ประกอบการและผู้บริโภค
4. ส่งเสริมและพัฒนากองทุนช่วยเหลือ
5. ส่งเสริมการกระจายรายได้แก่ประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1. การพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นไทย
2. การพัฒนาและส่งเสริมการศึกษา
3. การพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพและอนามัย
4. การพัฒนาและส่งเสริมด้านสวัสดิการของชุมชน
5. การพัฒนาด้านกีฬาและนันทนาการ
6. การบริการสาธารณะ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

1. สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อม
2. การจัดระบบบำบัดน้ำเสีย
3. การบริหารจัดการและรณรงค์การกำจัดขยะมูลฝอย

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

1. สร้างเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนองค์กรทุกภาคส่วน
2. ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และองค์กรให้มีขีดความสามารถ

ในการพัฒนา

3. ส่งเสริมระบบการบริการประชาชนตามมาตรฐาน PSO
4. การพัฒนาและจัดระเบียบของชุมชนและสังคม
5. ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจการของเทศบาลตำบลสะแก
6. ปรับปรุงและพัฒนารายได้

สรุปการพัฒนาเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

การพัฒนาของเทศบาลตำบลสะแก มุ่งเน้นในการพัฒนาหลายด้านด้วยกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาได้ดีที่สุด จึงมีการเตรียมแผนการพัฒนา 3 ปี เพื่อสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลกลาง เช่น การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานของตำบล การก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก การพัฒนาแหล่งน้ำได้จัดหาแหล่งน้ำให้กับชุมชนตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ การบริการด้านสาธารณสุข ได้นำรถบริการรับส่งสำหรับประชาชนที่ป่วยด้วยโรคต่างๆ การพัฒนาด้านการบริหารงานขององค์กร มีการจัดประชุมร่วมกับประชาชนในตำบล แจกข่าวสารต่างๆ ของทางราชการด้านการให้บริการในส่วนกลาง ทำประชาคมหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านเพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนในตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานและพนักงานจ้างของเทศบาลตำบลสะแก

จัดการอบรมและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในด้านการดำเนินการประกอบอาชีพ เช่น การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น การผลิตสินค้า เพื่อให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์สูงสุด และตรงตามความต้องการของชุมชน เทศบาลตำบลสะแกได้ทำการติดต่อขอขบประมาณส่วนรัฐบาลมาอุดหนุน เพื่อให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์อย่างสูงสุดเนื่องด้วยงบประมาณของตำบลมีจำนวนจำกัด เพราะเป็นตำบลขนาดเล็ก จึงพยายามขอขบประมาณส่วนรัฐบาลส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ต้องทำอย่างมุ่งมั่น และทุ่มเทในการทำงานเพื่อต้องการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ สืบต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากหัวข้อในการศึกษาเรื่อง ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าผู้ศึกษาได้รวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาไว้ในลักษณะใกล้เคียงพอสรุป ได้ดังนี้

พรอนันต์ กิตติมั่นคง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านที่อยู่อาศัยที่มีความต้องการในระดับปานกลาง พิจารณาตามภูมิสำเนา พบว่า

1. เขตเทศบาลนคร ผู้สูงอายุมีความต้องการในระดับมาก 5 ด้าน ระดับปานกลาง 1 ด้าน ด้านที่มีความต้องการมากที่สุด ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย รองลงมาได้แก่ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนด้านที่มีความต้องการต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย

2. เขตเมือง ผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการในระดับมาก 5 ด้าน ระดับปานกลาง 1 ด้าน ด้านที่มีความต้องการมากที่สุด ได้แก่ ด้านนันทนาการ รองลงมา ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ส่วนด้านที่มีความต้องการต่ำสุด ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย

3. เขตชนบท ผู้สูงอายุ มีความต้องการสวัสดิการสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการในระดับมาก 5 ด้าน ระดับปานกลาง 1 ด้าน ด้านที่มีความต้องการมากที่สุด ได้แก่ ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนและด้อยโอกาส รองลงมา ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ส่วนด้านที่มีความต้องการต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย

ศิริกัญญา แก่นทอง (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความต้องการอยู่ในระดับมากเพียงด้านเดียวคือ ความต้องการสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพอนามัย นอกจากนั้น 6 ด้าน มีระดับความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านบริการสังคมและด้านนันทนาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน รองลงมาด้านการทำงานและการมีรายได้ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านความมั่นคง และด้านการศึกษาตามลำดับ เมื่อพิจารณารายข้อ ผู้สูงอายุมีความต้องการบริการสวัสดิการสังคมในระดับมากที่สุดคือ ด้านสุขภาพอนามัย ต้องการมีบัตรประกันสุขภาพยกเว้นค่ารักษาพยาบาลทุกประเภทแก่ผู้สูงอายุ มีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่บริการในชุมชน เช่น ศาลาประจำหมู่บ้าน มัสยิด วัด ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน ฯลฯ มีคลินิกผู้สูงอายุบริการในสถานีนามัยและโรงพยาบาลใกล้บ้านมีการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีคุณภาพต่อเนื่องทั้งที่หน่วยบริการสาธารณสุข และที่บ้าน ด้านบริการสังคม ต้องการยกเว้นค่าบริการหรือค่าบริการอัตราพิเศษสำหรับผู้สูงอายุที่ใช้บริการสาธารณะต่าง ๆ บริการสังคมด้านนันทนาการ ผู้สูงอายุต้องการจัดกิจกรรมในวันสำคัญที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัวและชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันรายขอ วันเข้าพรรษา วันสงกรานต์ วันสูงอายุ ฯลฯ ด้านการมีงานทำและมีรายได้ ต้องการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ด้านความมั่นคงทางสังคม ต้องการสงเคราะห์ในการจัดการศพผู้สูงอายุ

ไชยยะ เปรมอิสระกุล (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการของผู้สูงอายุในเขตอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี พบว่า ระดับความต้องการของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีระดับความต้องการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของความต้องการของผู้สูงอายุ พบว่า ด้านร่างกายมากเป็นอันดับ 1 รองลงมา ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสวัสดิการจากรัฐตามลำดับ สำหรับข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุที่มีความต้องการมากที่สุดใน

แต่ละด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการอาหารที่มีประโยชน์ ที่อยู่อาศัยที่สะอาดและมีสภาพแวดล้อมดี ด้านจิตใจผู้สูงอายุพบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการความเอาใจใส่และความอบอุ่นจากลูกหลาน ต้องการให้ลูกหลานอยู่พร้อมหน้าพร้อมตา ด้านสุขภาพผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการได้รับการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ ด้านสังคม พบว่า มีความต้องการได้รับความรู้ในด้านศาสนา การดำรงชีวิตและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการให้ลูกหลานดูแลอุปการะเลี้ยงดูตามสมควร ต้องการมีรายได้ให้เพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพ

เสรี ทองเลิศ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ความต้องการของผู้สูงอายุด้านสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาดูแลสุขภาพในระดับมาก แต่เมื่อจำแนกความต้องการด้านสุขภาพ พบว่าต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลสร้างสวนสุขภาพสำหรับพักผ่อนออกกำลังกาย และให้จัดอาหารเสริมในการบำรุงสุขภาพอยู่ในระดับมากที่สุด และมาก ความต้องการของผู้สูงอายุด้านสังคม พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลช่วยเหลือด้านสังคมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกความต้องการด้านสังคม พบว่า ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาและรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุ ความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้สูงอายุ มีความต้องการด้านที่อยู่อาศัยในระดับมาก เมื่อจำแนกความต้องการด้านที่อยู่อาศัย พบว่า ต้องการให้จัดสถานที่อยู่อาศัยในช่วงกลางวันและจัดที่อยู่อาศัย ความต้องการด้านสวัสดิการ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านสวัสดิการอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกความต้องการ ด้านสวัสดิการ พบว่า ต้องการให้จัดยานพาหนะรับ – ส่งผู้ได้รับบาดเจ็บ และต้องการให้จัดหาเครื่องอุปโภค บริโภค ตามฤดูกาล

วิภาวดี ดวงแก้ว (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลซำหม้อ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลทั่วไปผู้สูงอายุมีปัญหาการมีโรคประจำตัว ร้อยละ 67.15 ได้แก่ โรคปวดเมื่อย โรคสายตา โรคข้อเสื่อม โรคความดันโลหิตสูง ด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุมีปัญหารายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 0 -1,000 บาท ร้อยละ 53.62 แหล่งรายได้มาจากลูกหลานให้เป็นประจำและรัฐสงเคราะห์ให้เป็นรายเดือน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงต้องทำงานเพื่อหารายได้ ร้อยละ 44.93 ด้านสภาพแวดล้อม และที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุมีปัญหา ระยะทางจากบ้านถึงสถานพยาบาลอยู่ในเกณฑ์ไกลมาก ร้อยละ 61.35 ด้านความต้องการสวัสดิการสังคม พบว่า บริการที่ผู้สูงอายุต้องการสูงสุด 10 อันดับ ได้แก่ เงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ การจัดตั้งกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุ การรับบริการรักษาพยาบาลแบบรัฐให้เปล่า (รักษาฟรี) จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ โครงการบริการตรวจสุขภาพที่บ้านบริการ หน่วยดูแลสุขภาพเคลื่อนที่

โครงการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพที่ถูกวิธีแก่ผู้สูงอายุ และผู้ดูแลผู้สูงอายุ ฅาปนกิจสงเคราะห์ผู้สูงอายุ สวัสดิการด้านรายได้สำหรับผู้สูงอายุที่ยากจนหรือขาดที่พึ่งพิง เป็นครั้งคราว และเงินทุนสำหรับประกอบอาชีพที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ การจัดบริการสวัสดิการของผู้สูงอายุ ควรสร้างนโยบายที่มีที่มาจาก การศึกษาวิจัย หรือการสำรวจ เพื่อให้สามารถเข้าถึงปัญหาความต้องการที่เป็นจริง สามารถจัดบริการได้ครอบคลุมประเภทผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม

เกรียงศักดิ์ หอนงาม (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลเพ็ญ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการได้รับการจัดสวัสดิการทางสังคมอยู่ในระดับสูง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ความต้องการสูงสุดใน 3 อันดับแรก ได้แก่ ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุด้านนันทนาการ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านความมั่นคง โดยมีความต้องการ มากกว่าร้อยละ 90 ขึ้นไป จากข้อมูลที่ได้เทศบาลตำบลเพ็ญได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมของประชาชนก่อนเข้าวัยสูงอายุ ได้แก่ ปลูกฝังให้ประชาชนรู้จักการออมทั้งในรูปของการออมเงินและทรัพย์สิน ในท้องถิ่น การทำบัญชี ลดค่าใช้จ่าย การรวมกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความรู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำกิจกรรมเพื่อหารายได้เสริม โดยสนับสนุนด้านงบประมาณ วิชาการ และจัดหาตลาด การจัดกิจกรรมนันทนาการ เช่น การจัดงานวันผู้สูงอายุ การมอบเบี้ยยังชีพและสิ่งของ และการนำผู้สูงอายุที่ประสบผลสำเร็จมาเป็นต้นแบบในการเรียนรู้ประสบการณ์ เป็นต้น

อาคม หล้าเป็นสะ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของประชาชนชุมชน เขต 4 เทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีความต้องการสวัสดิการด้านสังคมในทุก ๆ ด้าน โดยมีความต้องการ ด้านการมีสุขภาพอนามัยที่ดี เฉลี่ยร้อยละ 98.5 ด้านการศึกษา เฉลี่ยร้อยละ 99.0 ด้านที่อยู่อาศัย เฉลี่ยร้อยละ 93.5 ด้านความมั่นคงทางสังคม เฉลี่ยร้อยละ 98.3 ด้านการบริการสังคมทั่วไป เฉลี่ยร้อยละ 97.8 ด้านนันทนาการ เฉลี่ยร้อยละ 99.0 และ เมื่อเปรียบเทียบความต้องการด้านสวัสดิการสังคมตามลักษณะของกลุ่มประชากร พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ที่แตกต่างกันมีความต้องการสวัสดิการสังคม ไม่แตกต่าง มีความต้องการในทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับสูง และมีความต้องการด้านที่อยู่อาศัย น้อยที่สุด สอดคล้องกัน

ธีรพัฒน์ ดีแก้ว (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพ และสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ปัญหา ด้านสุขภาพและสวัสดิการ พบว่า ส่วนใหญ่ขาดการออกกำลังกาย มีโรคประจำตัว มีปัญหาทางด้านสายตา ไม่ได้รับการดูแลจากบุตรหลาน ไม่ได้รับสวัสดิการคำรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยความ

ต้องการด้านสุขภาพและสวัสดิการ พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดบริการหรือประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้คำแนะนำปรึกษาหรือให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และ โรคภัยไข้เจ็บ ให้แก่ผู้สูงอายุอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ต้องการให้มีการจัดหาบุคลากรให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ด้านสุขภาพให้ผู้สูงอายุ ต้องการให้มีการจัดสถานที่ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ ต้องการจัดแผนพัฒนาผู้สูงอายุ ต้องการให้รัฐจัดให้มีการจัดแผนพัฒนาผู้สูงอายุ ต้องการให้รัฐจัดให้มีการจัดหางานที่ผู้สูงอายุสามารถทำได้

อุซุกร เหมือนเดช (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการในการรับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาล จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมในด้านสุขภาพอนามัยมากที่สุด ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตร โรคประจำตัว มีปริมาณความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุ ที่มีสถานภาพสมรส บุคคลที่ผู้สูงอายุอยู่อาศัยด้วย ศาสนาและรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีปริมาณความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 โดยผู้สูงอายุที่หม้าย/หย่าร้าง ผู้ที่อยู่กับคู่สมรสมีความต้องการมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่กับญาติ และผู้ที่อยู่คนเดียวต้องการมากกว่าผู้ที่อยู่กับบุตรหลาน ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์มีความต้องการมากกว่าผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ผู้สูงอายุที่มีรายได้ระดับต่ำต้องการสวัสดิการมากกว่าผู้ที่รายได้ระดับสูงกว่า

บุญรอด ศรีผดุง (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ผลการวิจัยความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายด้านพบว่า ด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสุขภาพอนามัยผู้สูงอายุและด้านส่งเสริมการรวมกลุ่มทำกิจกรรมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาค่าได้ดังนี้ คือ ด้านสุขภาพอนามัยผู้สูงอายุ ด้านการส่งเสริมการรวมกลุ่มทำกิจกรรม และด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ ตามลำดับ

สมพิศ มีสุข (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในตำบลห้วยสำราญ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในตำบลห้วยสำราญ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาค่าได้ดังนี้ คือ ด้านรายได้ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุนและค้ำนันทนาการ ตามลำดับ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของผู้สูงอายุต่อความต้องการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุใน

ตำบลห้วยสำราญ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ รองลงมา คือ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดอบรมอาชีพให้กับผู้สูงอายุเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ และต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีกองทุนเงินกู้สำหรับผู้สูงอายุ ตามลำดับ

สรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า สวัสดิการที่ผู้สูงอายุต้องการเนื่องจากเป็นปัญหาในการดำรงชีวิต จะเป็นเรื่องสุขภาพ มาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือเรื่องรายได้ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็เป็นกลไกหลักที่สำคัญในการดำเนินงานเรื่องดังกล่าว และเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด และสามารถรับรู้ปัญหา ให้ความช่วยเหลือได้อย่างทันที่ จากการถ่ายโอนภารกิจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งต้องทำให้ครอบคลุม ทั้งถึงอย่างเป็นธรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 894 คน ในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 13 ชุมชน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan ; อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์, 2555: 148) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 269 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปตามหมู่บ้านต่างๆ ตามสัดส่วนโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก

รายละเอียดของจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังปรากฏตามตาราง 3.1 ดังนี้

ตาราง 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
หมู่ที่ 1 สะแก	114	34
หมู่ที่ 2 โนนมะงา	102	30
หมู่ที่ 3 พลับ	67	20
หมู่ที่ 4 หนองตาเห็ง	24	7

ตาราง 3.1 (ต่อ)

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
หมู่ที่ 5 โนนสมบูรณ์	65	20
หมู่ที่ 6 โลกสูง	38	11
หมู่ที่ 7 โลกเมือง	91	27
หมู่ที่ 8 โนนค้อ	89	27
หมู่ที่ 9 ยางตาสา	88	27
หมู่ที่ 10 สะแกทอง	70	21
หมู่ที่ 11 โนนสำราญ	79	24
หมู่ที่ 12 มะพริก	32	10
หมู่ที่ 13 บึงน้อยพัฒนา	35	12
รวม	894	269

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลักษณะเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา ปัจจุบันประกอบอาชีพ การพักอาศัย มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านที่พักอาศัย ด้านรายได้ และด้านนันทนาการ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งคำถามครอบคลุมเกี่ยวกับความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ แบ่งระดับความต้องการเป็น 6 ระดับ คือความต้องการมากที่สุด ความต้องการมาก ความต้องการปานกลาง ความต้องการน้อย ความต้องการน้อยที่สุด และไม่มีความต้องการแล้วภาเครื่องหมาย ✓ ลงในแบบสอบถาม

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อความ	ระดับความต้องการ					
	6	5	4	3	2	1
ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล						
1. ท่านต้องการให้เจ้าหน้าที่ไปเยี่ยมบ้าน เพื่อให้ คำปรึกษาแนะนำการดูแลสุขภาพ						
2. ท่านต้องการให้จัดตั้งศูนย์บริการส่งเสริมฟื้นฟู สมรรถภาพในชุมชน						
3. ท่านต้องการให้มีการจัดบริการทางการแพทย์ ทางเลือกในการดูแลสุขภาพ เช่น การแพทย์แผนไทย						

ตอนที่ 3 เป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open – ended Form) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้ว เกี่ยวกับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร บทความ และรายงานวิจัย เป็นการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับทฤษฎีแนวคิดและหลักการ ตลอดจนสภาพและปัญหาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ

2.2 นำข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างแบบสอบถาม

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้องและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์

2.4 นำเสนอร่างแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบ เพื่อให้ได้คำถามที่ครอบคลุมตรงสภาพความเป็นจริงเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่

2.4.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ กุลพานันท์ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

2.4.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ น้อย สุปิงคลัด ข้าราชการบำนาญ อดีตรอง
นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

2.4.3 นายจตุพร จารุสิทธิกุล ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีตำบลสะแก ตำบลสะแก
อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

2.5 นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบ แก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไขและ
เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระพิจารณาอีกครั้ง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

2.6 นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลอง (Try out) ใช้กับประชาชน
ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลศรีสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน

2.7 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)
ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.7819 ซึ่งผ่านเกณฑ์
สามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอหนังสือ
แนะนำตัวผู้วิจัยส่งถึงนายกเทศมนตรีตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อขออนุญาตให้ผู้วิจัย
แจกแบบสอบถามให้กับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
2. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและขอรับคืนแบบสอบถามด้วยตนเอง ณ พื้นที่ตำบลสะแก
อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
3. แบบสอบถามจำนวน 269 ฉบับ เก็บรวบรวมมาได้ จำนวน 269 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อดำเนินการรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ในการจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ
ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
2. กรอกรหัสแบบสอบถาม
3. กำหนดตัวเลขแทนค่าข้อมูลในแบบสอบถามในแต่ละข้อแล้วบันทึกข้อมูล
4. ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนและร้อยละ

2. ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสัตก จังหวัดบุรีรัมย์วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแยกเป็นรายข้อ รายด้านและโดยภาพรวมเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำบรรยาย
เกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ได้กำหนดขอบเขตของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (กานดา พูนลาภทวี. 2539 : 79)

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
5.51 – 6.00	มีความต้องการมากที่สุด
4.51 – 5.50	มีความต้องการมาก
3.51 – 4.50	มีความต้องการปานกลาง
2.51 – 3.50	มีความต้องการน้อย
1.51 – 2.50	มีความต้องการน้อยที่สุด
1.00 – 1.50	ไม่มีความต้องการ

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิดนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดคำตอบเข้าประเด็นเดียวกันแล้วแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค

2. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 ร้อยละ

2.2 ค่าเฉลี่ย

2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อการเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ ดังนี้

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์โดยจำแนกผลการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มีอยู่ 4 ด้าน คือ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านที่พักอาศัย ด้านรายได้ ด้านนันทนาการ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏผลดังตาราง 4.1 ดังนี้

ตาราง 4.1 จำนวนและค่าร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มตัวอย่าง	269	100.00
1. เพศ		
1.1 ชาย	124	46.10
1.2 หญิง	145	53.90
2. อายุ		
2.1 60-65 ปี	55	20.40
2.2 66-70 ปี	79	29.40
2.3 71-75 ปี	99	36.80
2.4 76 ปีขึ้นไป	36	13.40
3. สถานภาพการสมรส		
3.1 โสด	26	9.70
3.2 สมรส	128	47.60
3.3 หม้าย	85	31.60
3.4 หย่าร้าง	30	11.20
4. รายได้ต่อเดือน		
4.1 ต่ำกว่า 1,000 บาท	0	0.00
4.2 1,000 - 5,000 บาท	153	56.90
4.3 5,001-11,000 บาท	98	36.40
4.4 11,001 ขึ้นไป	18	6.70

ตาราง 4.1 (ต่อ)

ลักษณะตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. ระดับการศึกษา		
5.1 ไม่ได้รับการศึกษา	44	16.40
5.2 ประถมศึกษา	173	64.30
5.3 มัธยมศึกษาตอนต้น	36	13.40
5.4 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	3	1.10
5.5 อนุปริญญา/ปวส.	2	0.70
5.6 ปริญญาตรี	12	4.50
5.7 สูงกว่าปริญญาตรี	0	0.00
6. ปัจจุบันประกอบอาชีพ		
6.1 ไม่ได้ประกอบอาชีพ	26	23
6.2 รับจ้าง	4	1.50
6.3 เกษตรกรรม	190	70.60
6.4 ธุรกิจส่วนตัว	13	4.80
6.5 อื่นๆ (ไปรครระบุ.....)	0	0.00
7. การพักอาศัย		
7.1 อยู่กับคู่สมรส	24	8.9
7.2 อยู่กับบุตร/หลาน	191	71.00
7.3 อยู่คนเดียว	54	20.10
7.4 อื่นๆ(ไปรครระบุ.....)	0	0.00

จากตาราง 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 269 คน เมื่อจำแนกตามเพศ เป็นชาย จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 46.10 เป็นหญิง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 53.90

เมื่อจำแนกตามช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุระหว่าง 71-75 ปี มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 36.80 รองลงมา คือ ช่วงอายุระหว่าง 66-70 ปี มีจำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 29.40 ส่วนมีจำนวนน้อยที่สุด คือ ช่วงอายุระหว่าง 76 ปีขึ้นไป จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 13.40

เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า การศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 64.30 รองลงมา คือ ไม่ได้รับการศึกษา จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 16.40 ส่วนมีจำนวนน้อยที่สุด คือ จบอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70

เมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า อาชีพเกษตรกรกรรม มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 70.60 รองลงมา คือ ไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 23.00 ส่วนมีจำนวนน้อยที่สุด คือ อาชีพรับจ้าง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.50

เมื่อจำแนกตามรายได้ พบว่า ช่วงรายได้ 1,000-5,000 บาท มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 56.90 รองลงมา คือ ช่วงรายได้ 5,001-10,000 บาท จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 36.40 ส่วนมีจำนวนน้อยที่สุด คือ ช่วงรายได้ 10,001 บาทขึ้นไป จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6.70

ตอนที่ 2 ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ปรากฏดังตาราง 4.2 – 4.7 ดังนี้

ตาราง 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของ
ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและ
รายด้าน

ข้อความ	ระดับความต้องการ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล	4.62	0.40	มาก
2. ด้านที่พักอาศัย	4.66	0.47	มาก
3. ด้านรายได้	4.54	0.32	มาก
4. ด้านนันทนาการ	4.47	0.38	มาก
รวมเฉลี่ย	4.57	0.24	มาก

จากตาราง 4.2 พบว่า ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำได้ดังนี้ คือ ด้านที่พักอาศัย ($\bar{X} = 4.66$) ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ($\bar{X} = 4.62$) ด้านรายได้ ($\bar{X} = 4.54$) และ ด้านนันทนาการ ($\bar{X} = 4.47$) ตามลำดับ

ตาราง 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับความต้องการ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล			
1. ท่านต้องการให้เจ้าหน้าที่ไปเยี่ยมบ้าน เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำด้านการดูแลสุขภาพ	4.54	0.97	มาก
2. ท่านต้องการให้จัดตั้งศูนย์บริการส่งเสริมฟื้นฟูสมรรถภาพในชุมชน	4.53	0.96	มาก
3. ท่านต้องการให้มีการจัดบริการทางการแพทย์ทางเลือกในการดูแลสุขภาพ เช่น การแพทย์แผนไทย	4.64	0.92	มาก
4. ท่านต้องการให้มีสถานที่ออกกำลังกายและเครื่องออกกำลังกาย	4.58	0.87	มาก
5. ท่านต้องการให้มีการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี	4.54	0.97	มาก
6. ท่านต้องการให้มีการอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย	4.60	0.85	มาก
7. ท่านต้องการให้มีการตรวจวัดสายตาและมอบแว่นตาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	4.68	0.76	มาก

ตาราง 4.3 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความต้องการ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
8. ท่านต้องการได้รับความสะดวกโดยมีช่องทางพิเศษในโรงพยาบาล	4.58	0.87	มาก
9. ท่านต้องการให้มีหน่วยบริการตรวจรักษาพยาบาลเบื้องต้นเคลื่อนที่ในชุมชน	4.91	0.83	มาก
10. ท่านต้องการให้มีการตรวจรักษาฟันและช่องปากทำฟันปลอมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	4.71	0.68	มาก
11. ท่านต้องการได้รับความรู้เรื่องการทำกายภาพบำบัดเบื้องต้น	4.56	0.95	มาก
12. ท่านต้องการให้มีศูนย์บริการตรวจรักษาพยาบาลเบื้องต้นโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย	4.64	0.63	มาก
13. ท่านต้องการให้บริการช่วยเหลือรถรับ – ส่ง เมื่อเจ็บป่วยเข้ารับการรักษาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย	4.73	0.84	มาก
รวมเฉลี่ย	4.62	0.40	มาก

จากตาราง 4.3 พบว่า ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากเช่นกัน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 9. ท่านต้องการให้มีหน่วยบริการตรวจรักษาพยาบาลเบื้องต้นเคลื่อนที่ในชุมชน ($\bar{X} = 4.91$) รองลงมา คือ ข้อ 13. ท่านต้องการให้บริการช่วยเหลือรถรับ – ส่ง เมื่อเจ็บป่วยเข้ารับการรักษาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ($\bar{X} = 4.73$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 2. ท่านต้องการให้จัดตั้งศูนย์บริการส่งเสริมฟื้นฟูสมรรถภาพในชุมชน ($\bar{X}=4.53$)

ตาราง 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านที่พักอาศัย โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับความต้องการ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านที่พักอาศัย			
14. ท่านต้องการให้มีการจัดที่พักอาศัย หมายถึง ศูนย์สงเคราะห์สำหรับผู้ที่ไม่มียานพัก	4.71	0.83	มาก
15. ท่านต้องการให้มีการจัดที่พักชั่วคราวสำหรับผู้ที่มีปัญหาทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม	4.74	0.84	มาก
16. ท่านต้องการให้มีบริการจัดซ่อมบำรุงที่พัก (บ้านเรือน)ที่ชำรุดทรุดโทรม	4.70	0.53	มาก
17. ท่านต้องการให้มีการจัดหาเครื่องนุ่งห่มตามความจำเป็น	4.59	0.78	มาก
18. ท่านต้องการให้มีการบริการทำความสะอาดที่พักอาศัยโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	4.56	0.77	มาก
รวมเฉลี่ย	4.66	0.47	มาก

จากตาราง 4.4 พบว่า ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านที่พักอาศัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากเช่นกัน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 15. ท่านต้องการให้มีการจัดที่พักชั่วคราวสำหรับผู้ที่มีปัญหาทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ($\bar{X} = 4.74$) รองลงมา คือ ข้อ 14. ท่านต้องการให้มีการจัดที่พักอาศัย หมายถึง ศูนย์สงเคราะห์สำหรับผู้ที่ไม่มียานพัก ($\bar{X} = 4.71$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 18. ท่านต้องการให้มีการบริการทำความสะอาดที่พักอาศัยโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ($\bar{X} = 4.56$)

ตาราง 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุใน
เขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านรายได้ โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับความต้องการ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านรายได้			
19. ท่านต้องการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมสวัสดิการในชุมชน	4.71	0.68	มาก
20. ท่านต้องการให้เพิ่มเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพต่อเดือน	4.72	0.83	มาก
21. ท่านต้องการให้มีการส่งเสริมอาชีพ	4.71	0.83	มาก
22. ท่านต้องการให้มีการจัดตั้งกองทุนดำรงเลี้ยงชีพ	4.77	0.81	มาก
23. ท่านต้องการให้มีกองทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้	4.61	0.82	มาก
24. ท่านต้องการให้มีบริการฝึกอบรมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้	4.54	0.84	มาก
25. ท่านต้องการรับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพเป็นประจำทุกเดือน	4.36	0.86	ปานกลาง
26. ท่านต้องการรับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพเป็นเงินสด	4.50	0.92	ปานกลาง
27. ท่านต้องการมีรายได้เป็นของตนเองโดยพึ่งพาบุคคลอื่นให้น้อยที่สุด	4.57	0.84	มาก
28. ท่านต้องการมีเงินเหลือพอเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็น	4.55	0.83	มาก
29. ท่านต้องการมีเงินใช้อย่างเพียงพอในการทำบุญหรืองานสังคมอื่น ๆ	4.60	0.85	มาก
รวมเฉลี่ย	4.54	0.82	มาก

จากตาราง 4.5 พบว่า ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านรายได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากเช่นกัน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 22. ท่านต้องการให้มีการจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ($\bar{X} = 4.77$) รองลงมา คือ ข้อ 20. ท่านต้องการให้เพิ่มเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพต่อเดือน ($\bar{X} = 4.72$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 25. ท่านต้องการรับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพเป็นประจำทุกเดือน ($\bar{X} = 4.36$)

ตาราง 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านนันทนาการ โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับความต้องการ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านนันทนาการ			
30. ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมนันทนาการในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันผู้สูงอายุ วันสงกรานต์ วันพ่อ ฯลฯ	4.54	0.84	มาก
31. ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุเพื่อพบปะสังสรรค์	4.26	0.88	ปานกลาง
32. ท่านต้องการให้มีศูนย์บริการในทุกๆด้านภายในชุมชน	4.68	0.88	มาก
33. ท่านต้องการให้มีการจัดทัศนศึกษาดูงาน	4.58	0.95	มาก
34. ท่านต้องการให้มีการจัดสถานที่ สวนสาธารณะสำหรับพบปะสังสรรค์	4.53	0.88	มาก
35. ท่านต้องการให้มีการส่งเสริมกิจกรรมและสนับสนุนงบประมาณชมรมผู้สูงอายุ	4.72	0.96	มาก
รวมเฉลี่ย	4.55	0.37	มาก

จากตาราง 4.6 พบว่า ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านนันทนาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากเช่นกัน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 35. ท่านต้องการให้มีการส่งเสริมกิจกรรมและสนับสนุนงบประมาณชมรมผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 4.72$) รองลงมา คือ ข้อ 32. ท่านต้องการให้มีศูนย์บริการในทุก ๆ ด้านภายในชุมชน ($\bar{X} = 4.68$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 31. ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุเพื่อพบปะสังสรรค์ ($\bar{X} = 4.26$)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ปรากฏดังตาราง 4.7 ดังนี้

ตาราง 4.7 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ลำดับที่	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ผู้สูงอายุต้องการเบี้ยยังชีพเพิ่ม	40	51.28
2	ผู้สูงอายุต้องการให้มีกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ผู้สูงอายุ	25	32.05
3	ผู้สูงอายุต้องการให้เทศบาลพาผู้สูงอายุไปทัศนจารตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ตามความเหมาะสม	13	16.67
รวม		78	100

จากตาราง 4.7 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ผู้สูงอายุ ต้องการเบี้ยยังชีพเพิ่ม จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 51.28 รองลงมา คือ ผู้สูงอายุต้องการให้มีกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ผู้สูงอายุ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 32.05 และ ต้องการให้เทศบาลพาผู้สูงอายุไปทัศนจารตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ตามความเหมาะสม จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. วิธีดำเนินงานวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ
 - 5.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
 - 5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อนำผลวิจัยที่ได้เสนอต่อผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบเพื่อนำไปกำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อพัฒนา ปรับปรุงส่วนที่บกพร่องในการจัดสวัสดิการให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางของเกรซซีและมอร์แกน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 269 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ ตามสัดส่วนด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ในเขตเทศบาลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.7819

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัย ส่งถึง นายกเทศมนตรีตำบลสะแก เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้วยตนเอง จำนวน 269 ฉบับ แล้วเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาได้ จำนวน 269 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ หากค่าร้อยละแล้วนำเสนอข้อมูลเป็นตาราง แสดงจำนวนและร้อยละ

4.2 ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

4.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เป็นคำถามปลายเปิด นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยจัดคำตอบเข้าประเด็นเดียวกันแล้วแจกแจงความถี่ หากค่าร้อยละเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า จะได้ดังนี้ ด้านที่พักอาศัย ด้านสุขภาพ และการรักษาพยาบาล ด้านนันทนาการ ด้านรายได้ ตามลำดับ

2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ผู้สูงอายุต้องการเบี้ยยังชีพเพิ่ม รองลงมา คือ ผู้สูงอายุต้องการให้มีกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และ ต้องการให้เทศบาลพาผู้สูงอายุไปทัศนจรตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ตามความเหมาะสม ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 4 ด้าน ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจและขอเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

1. จากการศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านที่พักอาศัย ด้านรายได้ ด้านนันทนาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการศึกษาออกมาเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สังคมไทยปัจจุบันกลายเป็นสังคมของผู้สูงอายุ จำนวนผู้สูงอายุมีเพิ่มมากขึ้น ขาดการดูแลเอาใจใส่จากลูกหลานซึ่งต้องออกไปประกอบอาชีพในต่างจังหวัด เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมปัจจุบันมีการแข่งขันกันสูง ทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่ตามลำพังขาดคนดูแลเอาใจใส่ เกิดปัญหาสุขภาพเพิ่มมากขึ้น สภาพร่างกายอ่อนสมรรถภาพทำให้มีโรคประจำตัว การเดินทางไปรักษาไม่สะดวก รายได้ไม่เพียงพอเลี้ยงชีพเพราะกำลังในการทำงานลดน้อยลง การได้พบปะผู้คนในสังคมก็มีโอกาสน้อยการได้ไปพักผ่อนหรือท่องเที่ยวกับครอบครัวนอกสถานที่น้อยหรือแทบจะไม่มีโอกาส การให้บริการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุทางภาครัฐ และเอกชนยังไม่ครอบคลุมอย่างทั่วถึง และขาดการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุได้รับทราบสิทธิประโยชน์ ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญรอด ศรีผดุง (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพนมรุ้ง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ผลการวิจัยความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพนมรุ้ง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 จากผลการวิจัย ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ได้หันมาดูแลเอาใจใส่ในเรื่องสุขภาพมากขึ้นจึงมีความต้องการได้รับการดูแลเกี่ยวกับความรู้ด้านสุขภาพ เนื่องจากโรคร้ายไข้เจ็บเริ่มมีมากขึ้น แต่ไม่สะดวกในการเดินทางไปเข้ารับการรักษาพยาบาลเอง อีกทั้งต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ทำให้ผู้สูงวัยจึงได้มองเห็นถึงความต้องการให้มีการบริการด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลที่ดี ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของศุทธิพนิต บุญเรือง

(2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง ความคาดหวังของประชาชนต่อการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลพยุห์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.2 จากผลการวิจัย ด้านที่พักอาศัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ต้องการได้รับการดูแลและช่วยเหลือในเรื่องของที่พัก โดยเฉพาะผู้ที่ไร้ที่อยู่อาศัย หรือผู้ที่ประสบปัญหาต่างๆ เนื่องจากผู้สูงอายุไม่สามารถที่จะดูแลซ่อมแซมที่พักหรือบ้านเรือนที่ทรุดโทรมให้มีความมั่นคง แข็งแรง สะอาดและปลอดภัยได้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงความต้องการให้มีการช่วยเหลือด้านที่พักอาศัยตามความจำเป็นที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม ซึ่งจะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นได้ ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของเสรี ทองเลิศ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกระเทียม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้สูงอายุ มีความต้องการด้านที่อยู่อาศัย โดยภาพรวมในระดับมาก

2.3 จากผลการวิจัย ด้านรายได้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ต้องการได้รับการช่วยเหลือเกี่ยวกับอาชีพที่ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากตนเองมีรายได้ต่อเดือนน้อย มีฐานะยากจน ไม่ได้ประกอบอาชีพเนื่องจากความชรา ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการให้เพิ่มเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพต่อเดือน การช่วยเหลือด้านทุนในการประกอบอาชีพในรูปแบบการจัดตั้งกองทุน เป็นต้นซึ่งจะทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้สามารถสร้างอาชีพและรายได้โดยการรวมกลุ่มกันในชุมชนเพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่มีความมั่นคงยิ่งขึ้น ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ อูซุกร เหมือนเดช (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการในการรับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาล จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านรายได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.4 จากผลการวิจัย ด้านนันทนาการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ อาจไม่ค่อยมีโอกาสได้ออกมาพบปะกับเพื่อนวัยเดียวกัน มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนน้อย ไม่ค่อยมีโอกาสเดินทางไปนอกสถานที่กับบุตรหลาน ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการให้มีการจัดงานในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันผู้สูงอายุ วันสงกรานต์ วันพ่อ วันแม่ วันครอบครัว เป็นต้น เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พบปะกับเพื่อนวัยเดียวกันและบุตรหลาน การจัดทัศนศึกษาดูงานสำหรับผู้สูงอายุ ให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุเพื่อการพบปะสังสรรค์และการทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุได้ผ่อนคลาย มีกำลังใจที่เข้มแข็งสามารถสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนได้ ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของขนิษฐา พิทขาว (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ

ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมด้านนันทนาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ผู้สูงอายุต้องการเบี้ยยังชีพเพิ่ม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้สภาพการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุประสบปัญหาต่างๆเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะรายได้ที่จะนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคประจำวัน ถึงแม้จะได้รับเบี้ยยังชีพทุกเดือนก็ยังไม่เพียงพอ ผู้สูงอายุบางคนยังต้องรับภาระเลี้ยงดูลูกหลาน ร่างกายอ่อนแอ มีโรคประจำตัวต้องเข้ารับการรักษาโรคเป็นประจำ ไม่สามารถทำงานที่เป็นอาชีพหลักของตนเองคือเกษตรกรรมได้เหมือนเดิมทำให้ขาดรายได้ ดังนั้นทำให้ผู้สูงอายุตระหนักว่าหากเพิ่มเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพรายเดือนเพิ่มขึ้นเพื่อให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายรายเดือนของตนเองได้จะทำให้สุขภาพดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพิศ มีสุข (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในตำบลห้วยสำราญ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของผู้สูงอายุต่อความต้องการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในตำบลห้วยสำราญ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงระดับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหารงานดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ระดับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความต้องการสวัสดิการสังคมด้านที่พักอาศัย ดังนั้น เทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ต้องมีการให้บริการสวัสดิการสังคมด้านที่พักอาศัยมากขึ้น เช่น ต้องส่งเสริมให้มีโครงการเกี่ยวกับที่พักอาศัยแก่ผู้สูงอายุ อย่างเป็นรูปธรรมมีการจัดที่พักอาศัย สำหรับผู้ที่ไม่มียานพาหนะ ให้มีการจัดที่พักชั่วคราวสำหรับผู้ประสบปัญหาทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม การจัดซ่อมบำรุงที่พัก (บ้านเรือน) ที่ชำรุดทรุดโทรม มีการจัดหาเครื่องนุ่งห่มตามความจำเป็น และการบริการทำความสะอาดที่พักอาศัย โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีความมั่นคงด้านที่พักอาศัยซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านอื่นๆ ต่อไป

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า ระดับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความต้องการสวัสดิการสังคมด้านนันทนาการ ดังนั้น เทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ควรให้มีการจัดกิจกรรมนันทนาการในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันผู้สูงอายุ วันสงกรานต์ วันพ่อ วันแม่ วันครอบครัว เป็นต้น อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง นอกจากนี้ต้องส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุเพื่อการพบปะสังสรรค์ ส่งเสริมให้มีการจัดทัศนศึกษาดูงาน ตามโอกาสที่เหมาะสม มีการจัดสถานที่หรือสวนสาธารณะสำหรับพบปะสังสรรค์และการพักผ่อน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงวัยมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี จากการร่วมทำกิจกรรมนันทนาการดังกล่าว

1.3 ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิด พบว่า ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ต้องการเบี้ยยังชีพเพิ่ม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าค่าครองชีพในปัจจุบันนี้สูงขึ้นทุกครัวเรือน สูงขึ้นทุกคนทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ตลอดผู้สูงอายุ ดังนั้น เทศบาลตำบลสะแก ควรหาวิธีเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ เช่น การหางานเสริมงานทางด้านเกษตร ซึ่งผู้สูงอายุสามารถทำได้ตามสภาพร่างกาย งานด้านหัตถกรรมอื่นๆ หรืองานด้านฝีมือภูมิปัญญาชาวบ้านรวมทั้งการอดออม ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะเป็นแนวทางการเพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุตลอดถึงประชาชนทั่วไป แต่ละครอบครัวในเรื่องการเกษตรซึ่งจะทำให้แต่ละครอบครัวมีรายได้เพิ่มซึ่งผู้สูงอายุจะมีชีวิตที่ดีตามไปด้วย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาระดับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น เพื่อทราบถึงความต้องการในระดับที่กว้างขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

2.3 ควรศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลายอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้สูงอายุในชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมประชาสัมพันธ์. (2540). แผนประชาสัมพันธ์แม่บทฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพฯ :
ม.ป.ท.

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2545). มาตรฐานการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ.
กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

_____. (2547). แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคม พระราชบัญญัติกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น
พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

กานดา พูนลาภทวี. (2539). สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : พิสิกส์เซ็นเตอร์.

กิตติ สมานไทย. (2542). คู่มือผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.

กิติพัฒน์ นนทปัทมะกุล. (2544). นโยบายสังคมและสวัสดิการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เกรียงศักดิ์ หอนงาม. (2551). ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วน
ตำบลเพ็ญ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี. รายงานการศึกษาอิสระ รป.ม.

(การปกครองท้องถิ่น). ขอนแก่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

โกวิท พวงงาม. (2549). มิติใหม่การปกครองท้องถิ่นวิสัยทัศน์กระจายอำนาจและการบริหารงาน
ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อสาธิตวิทยาดินแดน.

_____. (2550). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

_____. (2552). การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ 7.
กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

โกวิท พวงงาม และอลงกรณ์ อรรถแสง. (2547). คู่มือมิติใหม่ของการปกครองส่วนท้องถิ่น :
ผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน. นนทบุรี :
สถาบันพระปกเกล้า.

ขนิษฐา พิทขาว. (2551). ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วน
ตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์. รายงานการศึกษาอิสระ รป.ม.
(การปกครองท้องถิ่น). ขอนแก่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จุฑามาศ แก้วพิจิตร. (2548). องค์กรหลากหลาย. กรุงเทพฯ : ศูนย์สร้างเสริมสุขภาพขององค์กร.

เอก ณะสิริ. (2542). ทำอย่างไรจะปราศจากโรคและชะลอความชรา. พิมพ์ครั้งที่ 13.
กรุงเทพฯ : คลังวิชา.

ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2542). กฎหมายปกครอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อสาธิตวิทยาดินแดน.

- ชาลิศา กาปัญญา. (2552). ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของกระบวนการจัดสวัสดิการสังคม
สงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ
พระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์. รป.ม. (การปกครองท้องถิ่น).
เชียงราย : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ชวงค์ ฉายะบุตร. (2539). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ. พิมพ์ครั้งแรก. ฟรินดิงเซ็นเตอร์.
- ไชยยะ เปรมอิสระกุล. (2549). ความต้องการของผู้สูงอายุในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดชลบุรี.
ปัญหาพิเศษ รป.ม. (นโยบายสาธารณะ). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ฉรงค์วิทย์ แสนทอง. (2556). เทคนิคการพัฒนาศักยภาพตนเอง : กำจัดจุดอ่อนและพัฒนาจุดเด่น.
บทความพิเศษ วันจันทร์ที่ 18 มกราคม 2553. กันยายนที่ 20 กันยายน 2556,
แหล่งที่มา http://www.topservicetraining.com/articles_detail.php?id=4.
- เทศบาลตำบลสะแก. (2555). แผนพัฒนาสามปี 2555 – 2557.บุรีรัมย์ : สำนักปลัด.
- ธนารดี คำยา. (2543). “ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสุขภาพต่อการทำงานของผู้สูงอายุ.”
วารสารประชากรศาสตร์. 16 (1) : 10.
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. (2542). 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ.2440-2540. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : คบไฟ.
- ธิดา ศรีไพวรรณ และ พรรณทิพย์ เพชรมาก. (2551). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2551.
กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- ธีวาท ไทยแท้. (2551). การพัฒนาการบริหารงานการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การ
บริหารส่วนตำบลท่านา อำเภอกะเป๋ง จังหวัดพังงา. รายงานการศึกษาอิสระ รป.ม.
(การปกครองท้องถิ่น). ขอนแก่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีรพัฒน์ ศีแก้ว. (2551). ความต้องการด้านสุขภาพและสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบล
บุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. รายงานการศึกษาอิสระ รป.ม.
(การปกครองท้องถิ่น). ขอนแก่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีรยุทธ์ บุญมี. (2547). ประชาสังคม. กรุงเทพฯ : สายธาร.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2547). สารานุกรมการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ธรรมดาเพรส.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2541). การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.

- บุญรอด ศรีผดุง. (2553). การศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล
ตำบลพนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. การค้นคว้าอิสระ ปร.ม.
(รัฐประศาสนศาสตร์). บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปนิธาน หล่อเลิศวิทย์. (2541). นิยามศัพท์ส่งเสริมสุขภาพ ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2541.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ปรก ปรูฟี่ทอง. (2547). อีกหนึ่งอาหารสมอง : The Holistic Health. ค้นเมื่อวันที่ 20
กันยายน 2556, แหล่งที่มา <http://www.dusit.ac.th/department/songculture/ch16.htm>.
- ประชัน คะเนวัน. (2553). เอกสารการสอนการปกครองท้องถิ่นเปรียบเทียบ. บุรีรัมย์ :
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ประธาน คงฤทธิ์ศึกษาร. (2535). การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ประพิมพ์ ศรีสุวรรณ. (2549). การออกกำลังกายในผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : วารสารรามคำแหง.
- ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2555). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.
พิมพ์ครั้งที่ 10. บุรีรัมย์ : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปราณี รามสูตร. (2545). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาคน. กรุงเทพฯ : ธนการพิมพ์.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2544). อิทธิพลสภาพการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2543). สังคมวิทยาผู้สูงอายุ ความเป็นจริงและการคาดการณ์ในสังคมไทย.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2541). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- ผจญ เฉลิมสาร. (2546). คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานระดับกลาง ศษ. โรงงานในนิคม
อุตสาหกรรมเวสต์โกลด์. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์. (2546). "การปกครองท้องถิ่น," วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 45(10) : 14.
- พงษ์เทพ สันติกุล. (2550). รัฐสวัสดิการเครื่องมือสร้างความเป็นธรรมทางสังคม. วิทยานิพนธ์
สังคมสงเคราะห์ศาสตร์คุุฎิบัณฑิต (สังคมศาสตร์). คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พนมทวน ชูทองแสง. (2547). จิตวิทยา. กรุงเทพฯ : อนิส อติกานต์.
- พรชัย เทพปัญญา. (2547). การปกครองส่วนท้องถิ่นเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : สัมพันธ์พาณิชย์.
- พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์. (2550). การคลังรัฐบาลและการคลังท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

- พรอนันต์ กิตติมันคง.(2547). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). นครราชสีมา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. . (2550, 19 มีนาคม).” ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 124 ตอนที่ 16 หน้าที่ 1-3.
- พัชรินทร์ เพชรฤทธิ์. (2551). สักยภาพและความพร้อมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. รายงาน การศึกษาอิสระ ปร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). ขอนแก่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2544). การปฏิรูประบบราชการของต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ.
- มณฑิรา เขียวยิ่ง และคณะ. (2540). ความคาดหวังและความเป็นจริงในการดูแลผู้สูงอายุ จากครอบครัว. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2555). หลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิต. ค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.rc.nida.th/en/attachamen>.
- มณฑนา จริยรัตน์ไพศาล. (2542). สุขภาพผู้สูงอายุ. กำแพงเพชร : คณะวิทยาการจัดการและ เทคโนโลยี สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2551). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2549. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ.
- รศคนธ์ รัตนเสริมพงศ์. (2546). เอกสารการสอนวิชาการบริหารท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : น้ากั้ง.
- รังสรรค์ ประทุมวรรณ. (2543). หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 0413 พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- เรียบ ศรีทอง. (2542). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ : บริษัทเชิร์คเวฟเอ็ดดูเคชั่น.
- วสุธร ต้นวัฒนกุล.(2548). สุขภาพ อนามัยชุมชนและกระบวนการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. ชลบุรี : คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- วันทนีย์ วาสิกะสิน และคณะ. (2543). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจURY เค โข. (2541). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจ : ศึกษากรณีข้าราชการที่ปฏิบัติราชการในจังหวัดระนอง. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. (บริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิภาวดี ดวงแก้ว. (2551). ความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษารองการบริการส่วนตำบลชำน้ำ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. รายงานการศึกษาระดับปริญญาโท. (รัฐประศาสนศาสตร์). ขอนแก่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2541). การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- วุฒิพงศ์ ถายะพิงค์. (2553). การดำเนินชีวิต. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). สวัสดิการผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ศรี บริบาลบรรพตเขตต์. (2541). ระบบความมั่นคงทางสังคม. กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริกัญญา แก่นทอง. (2548). ปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สังคมสงเคราะห์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพร เขียวไสว. (2550). การนำนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังยาง จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. (นโยบายสาธารณะ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). ถัดดับขั้นความต้องการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- ศุทธิพนิตา บุญเรือง. (2550). ความคาดหวังของประชาชนต่อการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลพยุห์ จังหวัดศรีสะเกษ. การศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาการปกครองท้องถิ่น). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2553). การปกครองท้องถิ่น. ค้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2556, แหล่งที่มา <http://www.kpi.ac.th/wiki/index.php/การปกครองส่วนท้องถิ่น>.

- สมพิศ มีสุข. (2554). การศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในตำบล
ห้วยสำราญ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. การค้นคว้าอิสระ ปร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์).
บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สมหมาย วงษ์กระตัน. (2543). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในเขต
เทศบาลตำบลพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประชากรศึกษา).
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2543). พุทธสังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2546). อบต. เทศบาล/อบจ. อำนาจของใคร?. ขอนแก่น :
สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2551).
ข้อมูลการจัดสรรรายได้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ.
2544-2551. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น.
- สำนักบริการข้อมูลและสารสนเทศ. (2552). แนวทางในการพัฒนาต้นสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต.
ค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2556, แหล่งที่มา <http://dnfe5.nfe.go.th/ilp/soc5/so31-5-2.htm>.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด. (2556). แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต. ค้นเมื่อวันที่ 13
สิงหาคม 2556, แหล่งที่มา http://www.ph.mahidol.ac.th/journal/42_1/5.pdf.
- สำนักบริหารการทะเบียนอำเภอสตึก. (2554). จำนวนประชากร พ.ศ. 2554. บุรีรัมย์ : อำเภอสตึก.
- สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2549). ทิศทางและรูปแบบการจัด
สวัสดิการสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เทพเพ็ญวานิสย์.
- สุภาส เครือเนตร. (2541). แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.
- สุรกุล เชนอปรม. (2543). วิทยาการผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล ปธานวนิช. (2547). นโยบายสังคมเส้นทางผู้สูงอายุสวัสดิการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เสรี ทองเลิศ. (2550). ความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอ
ตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี. รายงานการศึกษาอิสระ ปร.ม.
(การปกครองท้องถิ่น) ขอนแก่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไสว พรหมณี. (2541). นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อดิสร ปรีดาครณ์. (2549). ความต้องการ การได้รับการตอบสนองความต้องการและแนวทาง
เสริมสร้างการพัฒนาตนเองของพนักงานบริษัท แผนเอเชียฟู้ตแวร์ จำกัด (มหาชน).
ปัญหาพิเศษ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

อริยา กูหา. (2546). แรงงูใจและอารมณ์. บัดคานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตบุดคานี.

อลงกรณ์ อรรคแสง. (2547). สารานุกรมการปกครองท้องถิ่นไทย เรื่องการจัดรูปแบบและ
โครงสร้างภายใน. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

อาคม หล้าเป็นสะ. (2551). ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของประชาชนชุมชนเขต 4

เทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. รายงานการศึกษาอิสระ รม.ม.

(รัฐประศาสนศาสตร์). ขอนแก่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อุซุกร เหมือนเดช. (2552). ความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล

จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). กรุงเทพฯ :

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

เอี่ยมพร พิรัชสนิธ. (2552). นโยบายเศรษฐกิจว่าด้วยสวัสดิการสังคม. ปทุมธานี :

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ที่ ศธ ๐๕๕๕.๑๑(๑)/๖๗๕

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจรัส อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.นิรันดร์ กุลพานันท์

ด้วย นางจีรากร ฤนนอก นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังอยู่ในระหว่างทำการค้นคว้าอิสระ เรื่อง “การศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมี รองศาสตราจารย์ประชัน คະเนวัน เป็นประธานที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงาบบคแบบค

โทร ๐ ๕๕๖๓ ๓๒๒๓ ถึง ๓๕๐๖

โทรสาร ๐ ๕๕๖๓ ๒๕๕๘

เว็บไซต์

ที่ ศษ ๐๕๔๕.๑๑(๑)/๖๗๔

124

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.น้อย สุปิงคลัด

ด้วย นางจิรากร ฤนนอก นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังอยู่ในระหว่างทำการค้นคว้าอิสระ เรื่อง “การศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมี รองศาสตราจารย์ประชัน คะเนวัน เป็นประธานที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๑๑, ๑๖๖๑๑ พาย ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑๑

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑(๑)/๖๗๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายจตุพร จารุสิทธิกุล

ด้วย นางจีรากร ถุนนอก นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังอยู่ในระหว่างทำการค้นคว้าอิสระ เรื่อง "การศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์" โดยมี รองศาสตราจารย์ประชัน คະเนวิน เป็นประธานที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๕๔๖๓ ๓๒๒๓ ต่อ ๓๘๖๐๖

โทรสาร ๐ ๕๔๖๓ ๓๒๒๓

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑(๑)/๑๖๑

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๒ มีนาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือในการวิจัย

เรียน เทศบาลตำบลศรีสตึก

ด้วย นางจิรากร ฤนนอก นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังอยู่ในระหว่างทำการค้นคว้าอิสระ เรื่อง "การศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์" โดยมี รองศาสตราจารย์ประชัน คະเนวัน เป็นประธานที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ดังนั้นจึงขออนุญาตให้ นางจิรากร ฤนนอก ใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างสำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๕๖๘ ๓๖๕๖

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Buriram Rajabhat University

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/๑๗๘

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๕ มีนาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เรียน นายกเทศมนตรีตำบลสะแก

ด้วย นางจิรากร ฤนนอก นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังอยู่ในระหว่างทำการค้นคว้า
อิสระ เรื่อง “การศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก
อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมี รองศาสตราจารย์ประชัน คະเนวัน เป็นประธานที่ปรึกษา
การค้นคว้าอิสระ โดยการนี้ นักศึกษามีความประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถาม
ผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงาน
ของท่านด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและ
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่องการศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขต

เทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ จะนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล

2.2 ด้านที่พักอาศัย

2.3 ด้านรายได้

2.4 ด้านนันทนาการ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. ข้อมูลที่ท่านตอบแบบสอบถาม ผู้ศึกษารับรองว่าจะเก็บเป็นความลับและจะนำผลไปใช้เพื่อศึกษาในภาพรวมเท่านั้น ไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่กรุณาสละเวลาในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้ด้วย

จิรากร ภูนอก

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุ

() 60 – 65 ปี

() 66 – 70 ปี

() 71 – 75 ปี

() 76 ปี ขึ้นไป

3. สถานภาพการสมรส

() โสด

() สมรส

() หม้าย

() หย่าร้าง

4. รายได้ต่อเดือน

() ต่ำกว่า 1,000 บาท

() 1,000 – 5,000 บาท

() 5,001 – 10,000 บาท

() 10,001 บาท ขึ้นไป

5. ระดับการศึกษา

() ไม่ได้รับการศึกษา

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษาตอนต้น

() มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.

() อนุปริญญา / ปวส.

()ปริญญาตรี

() สูงกว่าปริญญาตรี

ข้อความ	ระดับความต้องการ					
	6	5	4	3	2	1
ด้านนันทนาการ						
30. ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมนันทนาการในวันสำคัญต่าง ๆ เช่นวันผู้สูงอายุวันสงกรานต์ วันพ่อ ฯลฯ
31. ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุเพื่อพบปะสังสรรค์.....
32. ท่านต้องการให้มีศูนย์บริการในทุก ๆ ด้านภายในชุมชน.....
33. ท่านต้องการให้มีการจัดทัศนศึกษาดูงาน.....
34. ท่านต้องการให้มีการจัดสถานที่ สวนสาธารณะสำหรับพบปะสังสรรค์.....
35. ท่านต้องการให้มีการส่งเสริมกิจกรรมและสนับสนุนงบประมาณชมรมผู้สูงอายุ.....

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

*** ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ***

นางจีรากร อุณหอก

ผู้วิจัย

ภาคผนวก จ

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
VAR00001	148.9000	100.9897	.1691	.7819
VAR00002	149.6000	100.1793	.2462	.7779
VAR00003	149.5000	98.4655	.3201	.7745
VAR00004	149.2333	101.0816	.1741	.7814
VAR00005	149.3333	102.4368	.1164	.7836
VAR00006	148.9667	101.8954	.1705	.7808
VAR00007	149.4000	99.6276	.3470	.7741
VAR00008	149.3667	101.2057	.2333	.7783
VAR00009	149.3000	98.5621	.3718	.7726
VAR00010	149.1000	98.1621	.4019	.7714
VAR00011	149.0333	101.8954	.2416	.7781
VAR00012	148.8667	99.6368	.4074	.7727
VAR00013	148.8000	101.4759	.1952	.7799
VAR00014	148.8667	99.4989	.2909	.7759
VAR00015	149.1667	98.0057	.3345	.7738
VAR00016	149.0000	99.5172	.3971	.7728
VAR00017	148.9667	100.9989	.2111	.7793
VAR00018	149.0000	97.4483	.4232	.7702
VAR00019	149.1667	102.0747	.2307	.7785
VAR00020	149.4333	98.5989	.3330	.7740
VAR00021	149.4667	99.5678	.3010	.7755
VAR00022	149.3333	100.2989	.2365	.7783
VAR00023	149.1667	99.1092	.3059	.7753
VAR00024	149.1000	103.1966	.0895	.7841
VAR00025	149.1333	104.1885	.0198	.7877
VAR00026	149.1333	99.5678	.2379	.7786
VAR00027	149.3333	100.0920	.2483	.7778
VAR00028	149.2667	98.5471	.3918	.7720
VAR00029	149.3333	106.2299	-.0906	.7931
VAR00030	149.2333	99.8402	.3040	.7755
VAR00031	149.4000	97.6276	.4269	.7703
VAR00032	149.3667	98.0333	.4475	.7701
VAR00033	149.2333	96.8057	.4466	.7690
VAR00034	149.0333	93.5506	.5534	.7625
VAR00035	148.7333	103.7195	.0627	.7849

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 35

Alpha = .7819

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางจิรากร ฉุนนอก
วันเดือนปีเกิด	28 ธันวาคม 2517
สถานที่เกิด	บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 13 ตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 13 ตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	เทศบาลตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2529 ประถมศึกษา โรงเรียนวัดบ้านพลับ ตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2538 มัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2539 มัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2542 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปว.ศ.) สาขาการบัญชี โรงเรียนพาณิชยการพลาญชัยร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2552 บริหารธุรกิจ (ศศ.บ.) สาขาการบัญชี สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2557 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์